

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MASALLARIN YENİ İCRA ORTAMI OLARAK
İNTERNET SİTELERİ**

AHMET MUSAB KESMECİ

2501100035

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. FERHAT ASLAN

İstanbul
2012

İSTANBUL
2012
T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

Adı ve Soyadı : Ahmet Musab KESMECİ Numarası : 2501100035
Anabilim/Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D. Danışman Öğretim Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Ferhat ASLAN
Tez Savunma Tarihi : 18.07.2012 Tez Savunma Saati : 13:00
Tez Başlığı : “Masalların Yeni İcra Ortamı Olarak İnternet Siteleri”.

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Şeyma GÜNGÖR		KABUL
2- Doç. Dr. Muharrem KAYA		Kabul
3-Doç. Dr. Hüseyin ÖZCAN		Kabul
4- Doç. Dr. Abdulkadir EMEKSİZ		Kabul
5-Yrd. Doç. Dr. Ferhat ASLAN		Kabul

Ahmet Musab KESMECİ

Masalların Yeni İcra Ortamı Olarak İnternet Siteleri

ÖZ

Anonim halk anlatılarından biri olan masallar; en eski çağlardan beri sözlü kültür ortamında, sözün teknolojikleşmesi ile beraber yazıya geçirilerek yazılı kültür ortamında ve nihayet günümüzde elektronik kültür ortamında icra edilmektedir. Tezimizde masalların elektronik kültürdeki icra ortamı olan internet siteleri ele alınıp incelenmiştir.

Bu çalışmada; masalların yeni bir icra ortamı olan internet sitelerinin tanıtımına, içerik analizlerine, kuruluş amaçlarına ve hedef kitlelerinin kimler olduğuna yer verilmiştir.

Çalışmamız giriş bölümünün dışında dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu ve amacı belirtilmiştir. Birinci bölüm; masalın tanımını, genel özelliklerini ve masalların kaynakları ile ilgili kuramları içermektedir. İkinci bölümde; geçmişten günümüze masalların icra edildiği ortamlar hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölüm, internetin doğuşu ve gelişimini; dördüncü bölüm ise masalların yeni icra ortamı olan internet sitelerinin incelenmesini içermektedir. Sonuç kısmında ise çalışmamız neticesinde elde ettiğimiz tespitler belirtilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Ahmet Musab KESMECİ

Tales As A New Execution Environment Websites

ABSTRACT

Tales, one of the public narration, are performed dated from ancient ages in verbal culture, in scriptive culture after technological change of the words and nowadays in electronic culture eventually.

In this study, intended population, setting up purposes, content analysis and introducing the the web sites which are new performing area for tales.

This study is compositon of four parts except introduction. Purpose and subject of the study are mentioned in introduction, In the first chapter, definition of tales, general features and hypothesis for source of tales are included. In the second chapter, information for performing area of tales since past time until today are given. Third chapter is about raising and development of internet and the Fourth chapter includes new tales performing area, web sites. In Conclusion part of the thesis, there is a general assessment for this subject.

ÖN SÖZ

Halk biliminin bir bilim dalı olarak kabul görülmeye başlaması ile birlikte üniversitelerimizin ilgili bölümlerinde yaptırılan masal konulu tezlerin ışığında kısa sürede bu türle alakalı akademik çalışmalar bir ivme kazanmıştır.

Günümüz dünyasında masallar farklı kültür ortamlarında kendine yer bulabilmektedir. Bu yeni icra ortamlarından bir tanesi de, teknolojinin gelişmesine paralel olarak hayatımıza giren ve neredeyse hayatımızın ayrılmaz bir parçası olan internet ortamıdır. Bu sebeple çalışmanın ana konusunu; anonim halk anlatılarından biri olan masalların internet sitelerinde nasıl icra edildiği sorusuna verilecek cevap oluşturmaktadır. Elektronik kültür ortamını da kapsayan çeşitli halk bilimsel çalışmalar yapılmasına rağmen internette içeriğinde masal bulunduran sitelerin ele alınıp incelenmediğini görmekteyiz. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla söz konusu internet sitelerinin içerikleri incelenmiştir.

Çalışmamız giriş bölümünün dışında dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; sözlüklerde ve ansiklopedilerdeki masal tanımlarına, araştırmacıların masalla ilgili düşüncelerine, masalların özelliklerine, masalların kaynaklarıyla ilgili kuramlara, masalların sınıflandırılmasına ve masalların diğer türlerle olan ilişkisine yer verilmiştir. İkinci bölümde masalların icra ortamlarına değinilmiştir. Söz konusu icra ortamları açık mekânlarda masalların icrası, kapalı mekânlarda masalların icrası ve elektronik kültür ortamında masalların icrası şeklinde üç alt başlığa ayrılarak incelenmiştir.

Halk anlatılarının icra mekânı olarak internetin doğuşu ve gelişimi adlı üçüncü bölümde internetin tanımı, tarihçesi ve Türkiye’de internetin gelişimi hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde masalların yeni icra ortamı olan internet siteleri incelenmiştir. Sitelerin tanıtımının yanı sıra içerik analizlerine, yayıncı-okuyucu/dinleyici ilişkisine, masallara yapılan yorumlara ve bu sitelerin amaçları

hakkında bilgilere yer verilmiştir. Site incelemeleri resimler ve grafiklerle desteklenmiştir. Çalışmamızın sonuç kısmında sitelerle ilgili bazı tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Son kısımda ise kaynakça bulunmaktadır.

Çalışmamı hazırlamamda bana maddi ve manevi destek olan aileme, İstanbul'da Türk halk edebiyatı kürsüsünü kurarak bu tür çalışmalar yapmamıza zemin hazırlayan Prof. Dr. Şeyma Güngör'e ve kürsünün değerli öğretim üyesi Doç. Dr. Abdulkadir Emeksiz'e, özellikle de konunun belirlenmesinden işlenişine kadar katkısını, değerli zamanını, yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ferhat Aslan'a, teşekkür ederim.

Üsküdar 2012

Ahmet Musab Kesmecı

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
GRAFİK LİSTESİ	ix
RESİM LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
MASAL NEDİR?	3
1.1. Sözlüklerde Masal Tanımları	3
1.2. Ansiklopedilerde Masal Tanımları	4
1.3. Araştırmacıların Masalla İlgili Düşünceleri.....	5
1.4. Masalların Özellikleri	7
1.4.1. Şekil Özellikleri	7
1.4.2. Muhteva Özellikleri	8
1.4.3. Dil ve Üslup Özellikleri	9
1.4.4. Masalların İcra Özellikleri	10
1.4.5. Masalların İşlevleri	10
1.5. Masalların Kaynakları İle İlgili Kuramlar.....	11
1.5.1. Erken Dönem Halk Bilimi Kuramları.....	12
1.5.1.1. Mitoloji Okulu	12
1.5.1.2. Hindoloji Okulu	12
1.5.1.3. Antropoloji Okulu.....	13
1.5.1.4. Masalların Göçü ve Kültürel Ödünçleme Teorisi.....	14
1.5.2. Metin Merkezli Halk Bilimi Kuramları.....	14
1.5.2.1. Tarihi-Coğrafi Fin Okulu	15
1.5.2.2. Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi	15

1.6. Masalların Sınıflandırılması	16
1.6.1. Tip Nedir?, Masal Tipleri Tasnifi	16
1.6.2. Motif Nedir?, Masal Motifleri Tasnifi	21
1.7. Masalların Diğer Türlerle İlişkisi	22
İKİNCİ BÖLÜM	
MASALLARIN İCRA ORTAMLARI.....	31
2.1. Açık Mekânlarda Masalların İcrası.....	31
2.1.1. Tarla, Bağ, Bahçe ve Bostanlar.....	31
2.2. Kapalı Mekânlarda Masalların İcrası.....	32
2.2.1. Evler.....	32
2.2.2. Köy Odaları.....	32
2.2.3. Kahvehaneler.....	33
2.2.4. Tandır Başı:	34
2.3. Elektronik Kültür Ortamında Masalların İcrası.....	34
2.3.1. Plak-Kaset-Cd.....	34
2.3.2. Radyo.....	37
2.3.3. Telefon Servisi	37
2.3.4. Televizyon	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
HALK ANLATILARININ İCRA MEKÂNI OLARAK İNTERNETİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ.....	40
3.1. İnternet Nedir?.....	40
3.2. İnternetin Tarihçesi.....	41
3.3. Türkiye’de İnternetin Gelişimi ve Kullanımı.....	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
MASALLARIN YENİ İCRA ORTAMI OLARAK İNTERNET SİTELERİNİN İNCELENMESİ.....	45
4.1. Bebekveanne.com.....	45
4.2. İlkokuma.com.....	50
4.3. Keloglanmasallari.com.....	53
4.4. Masal.biz.....	57

4.5. Masalalemi.net.....	64
4.6. Masaldinle.com.....	68
4.7. Masal diyari.net.....	72
4.8. Masalistasyonu.com.....	76
4.9. Masalkelebegi.com.....	86
4.10. Seslimasaldinle.net.....	90
4.11. Seslimasal.net.....	93
4.12. Ttcocuk.com.....	97
SONUÇ.....	101
KAYNAKÇA.....	106

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.bebekveanne.com).....	48
Grafik 2. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.ilkokuma.com).....	51
Grafik 3. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.keloglanmasallari.com).....	54
Grafik 4. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.masal.biz).....	58
Grafik 5. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.masalalemi.net).....	67
Grafik 6. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.masaldinle.com).....	69
Grafik 7. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.masal diyari.net).....	74
Grafik 8. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.masalistasyonu.com).....	77
Grafik 9. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.masalkelebegi.com).....	89
Grafik 10. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.seslimasaldinle.net).....	91
Grafik 11. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı (www.seslimasal.net).....	95

Grafik 12. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı (www.ttcocuk.com).....	99
Grafik 13. İncelenen sitelerdeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı	103
Grafik 14. Genel Grafik-2.....	104

RESİM LİSTESİ

Resim 1. Sitenin ana sayfası. (www.bebekveanne.com).....	45
Resim 2. Pamuk Prenses masal metni. (www.bebekveanne.com).....	47
Resim 3. Sitenin ana sayfası. (www.ilkokuma.com).....	50
Resim 4. Sitenin ana sayfası. (www.keloglanmasallari.com).....	53
Resim 5. Videolar bölümünden bir görüntü. (www.keloglanmasallari.com).....	55
Resim 6. Keloğlan masalları bölümü. (www.masal.biz).....	57
Resim 7. Sitenin ana sayfası. (www.masalalemi.net).....	64
Resim 8. Masallar bölümü. (www.masalalemi.net).....	65
Resim 9. Sitenin ana sayfası. (www.masaldinle.com).....	68
Resim10.Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler masalından bir resim. (www.masaldinle.com).....	70
Resim 11. Sitenin ana sayfası. (www.masaldiyari.net).....	72
Resim 12. Sitenin ana sayfası. (www.masalistasyonu.com).....	76
Resim13.Sesli ve yazılı masalın aynı sayfada sunumu. (www.masalistasyonu.com).....	80
Resim 14. Kendini beğenmiş mandalina. (www.masalistasyonu.com).....	81
Resim 15. Sitenin ana sayfası. www.masalkelebegi.com.....	86
Resim 16. Sitenin ana sayfası. (www.seslimasaldinle.net).....	90
Resim 17. Sitenin ana sayfası. www.seslimasal.net.....	93
Resim 18. Sitenin ana sayfası. (www.ttcocuk.com).....	97

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
bkz.	: Bakınız
bs.	: Basım
C.	: Cilt
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TTV	: Wolfram Eberhard- Pertev Naili Boratav'ın TypenTürkischer Volksmärchen adlı eseri
vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Masal; toplumların kültürel özellikleri başta olmak üzere sosyal, psikolojik, ahlakî vb. özelliklerini taşımada ve gelecek nesillere aktarmada önemli bir işleve sahip olan anonim bir anlatı türüdür.

Sözlü kültür geleneğinin en eski anlatı türlerinden biri olan masallar, birçok ilmi araştırmaya ve akademik çalışmaya konu olmuştur. Özellikle üniversitelerimizde halk bilimi ve halk edebiyatı kürsülerinin kurulmaya başlamasıyla birlikte söz konusu çalışmalar hızla artmıştır. Tahkiyeye dayalı halk edebiyatı ürünleri arasında yer alan masallar çok eski çağlardan itibaren sözlü kültür ortamında kuşaktan kuşağa nakledilmiş, yazının icadıyla beraber yazılı kültür ortamıyla tanışmış, teknolojinin gelişmesiyle birlikte; plak, kaset, CD, radyo, telefon, televizyon gibi teknolojik aletler vasıtasıyla da elektronik kültür ortamında korunarak icra edilmiştir. Elektronik kültür ortamının hızla yayılan ve gelişen bir kolu olan internette internet siteleri vasıtasıyla masallar için yeni bir icra ortamı ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızın konusu; içeriğinde masal bulunduran bu internet sitelerinin tespiti ve sitelerde yer alan masalların genel olarak tahlilidir.

Araştırmanın Amacı

İnternetin ortaya çıkışıyla birlikte hızla yayılan internet kullanımı hayatın her alanına nüfuz etmiştir. İnternetin toplumsal hayattaki bu vazgeçilmez etkisi, toplumsal hayatın vazgeçilmez unsurlarından biri olan halk bilimsel ürünlerin korunmasında ve yayılmasında da kendini göstermiştir. Bunun neticesinde, elektronik kültür ortamının önemli unsurlarından biri olan internet sitelerinde, anonim halk anlatılarından biri olan masallar yer almaya başlamıştır. Elektronik kültür ortamını da kapsayan çeşitli halk bilimsel çalışmalar yapılmasına rağmen internette içeriğinde masal bulunduran sitelerin ele alınıp incelenmediğini

görmekteyiz. Bu çalışmayla birlikte söz konusu internet sitelerinin içeriklerinin incelenerek analiz edilmesi ve bu eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışmamızın kapsamını; masal adıyla kurulmuş masal sitelerinin ve içeriğinde masal bölümü bulunduran sitelerin içerik analizleri oluşturmaktadır.

Türkiye’de masallar internet siteleri aracılığıyla hem yazılı olarak hem de teknolojik imkanlar vasıtasıyla sesli ve görüntülü bir şekilde ziyaretçilere ulaşmaktadır. Çalışmamıza, bu internet siteleri tespit edilerek başlanmıştır. Araştırmaya dâhil edilmiş olan internet siteleri “Sitenin Adresi, Sitenin Tanıtımı ve Haritası, Sitenin İçerik Analizi, Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar, Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi” başlıkları altında ele alınarak incelenmiştir.

Araştırmanın Yöntemleri

Çalışmamızda izlediğimiz yöntemlerin ilk adımını kütüphanelerde yaptığımız yazılı kaynakların taranması oluşturmaktadır. Tespit edilen kaynaklar ışığında araştırmanın ilk üç bölümü hazırlanmıştır.

Daha sonra Türkiye’de yayın yapan masal siteleri ve içeriğinde masal bulunduran siteler tarama yöntemi ile tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sitelerin içerik analizleri yapılmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan internet sitelerinde “Fakelore” ürünü olarak nitelendirdiğimiz “Yapma Masal” örneklerinin tespiti ve incelenmesinde ise karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu yapma masal metinlerinden iki tanesi anonim masallarla metinler arası karşılaştırma yapılarak yapı, dil ve üslûp, icra, işlev yönünden incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MASAL NEDİR?

Masallar, Türk halk kültürünün diğer mahsulleri gibi zengin ve değerli hazinedir. Türk milletinin genel karakterini, yüzyıllar boyu yarattığı ahlaki değerlerini, özlem ve ülkülerini masallarda bulmak mümkündür.¹

Farklı toplumlarda yüzyıllar boyu gerek sözlü ve gerekse yazılı kültür ortamı içerisinde gelişmiş ve işlevselliğini kaybetmeden günümüze intikal etmiş olan masalların birçok tanımı yapılmıştır.

Çalışmamızda, dünyada ve ülkemizde çeşitli araştırmalara konu olan masalın önce sözlük ve ansiklopedilerdeki tanımlarına yer vermeyi daha sonra araştırmacıların masalla ilgili tanım ve değerlendirmelerini kronolojik olarak gözden geçirmeyi uygun görmekteyiz:

1.1. Sözlüklerde Masal Tanımları

Masal kelimesinin kökeni Arapça'daki “mesl”dir. Kelimenin kökeni ile ilgili: “Aslında iştikakına göre Habeşçe mesl, messâle; Aramice maşla ve İbranice masal gibi mukayese ve karşılaştırma ifade ettiği de belirtilmektedir.”²

Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan **Türkçe Sözlük**'te “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye.”³ olarak tanımlanan masal hakkında farklı sözlük ve ansiklopedilerde farklı tanımlamaların yapıldığını görmekteyiz. Bunları kronolojik olarak şöyle sıralayabiliriz:

Ahmet Vefik Paşa, **Lehçe-i Osmânî** adlı eserinde masalı “mesel, hâlâ hikâye, dâsitân, menkabe mânâsına fıkra ve kaziyeden gayrı.”⁴ şeklinde ifade etmiştir.

¹ Mustafa Sever, “Türk Edebiyatında Etiolojik (Neden-Sonuç Açıklayıcı) Hayvan Masalları” , **Millî Folklor**, C. 3, S. 24, Kış 1994, s. 45.

² C. Brockelmann, “Mesel. Masal”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 8, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1960, s. 120.

³ **Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005, s. 1349. [1.bs., 1945].

⁴ Ahmed Vefik Paşa, **Lehçe-i Osmânî**, Dersaadet, Mahmud Bey Matbaası, 1306, s. 758.

Şemseddin Sami, masal için **Kamûs-ı Türkî**'nin “Mesel” maddesinde: “Âdâb ve ahlâk ve nasâyihe müteallik küçük hikâye.”⁵ tanımını yapmıştır.

Muallim Naci masal kelimesinin karşılığını **Lügat-i Naci** adlı eserinde “dâsitân, kıssa-i meşhûre”⁶ olarak açıklamıştır.

Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**'ın “Mesel” maddesinde masalı “Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.”⁷ şeklinde tanımlamıştır.

Resimli Büyük Türk Dili Sözlüğü'nde masal: “Olağanüstü olaylar hikâyesi, boş ve yalan söz.”⁸ biçiminde ifade edilmiştir.

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü'nde masal hakkında şu kısa bilgiye yer verilmiştir: “Öykü, özellikle örnek alınacak nitelikte, öğretici öykü.”⁹

1.2. Ansiklopedilerde Masal Tanımları

Belli başlı bazı ansiklopedilerde de “masal”ın ne olduğu konusunda tanımların yapıldığını görmekteyiz.

Türk Ansiklopedisi'nde masal şöyle izah edilmiştir: “Olayların geçtiği yer ve zamanı belirli olmayan, peri ve cin, dev, ejderha, cadıkarı, arap, padişah, vezir gibi kahramanları belirli kişileri temsil etmeyen hikâye.”¹⁰

Atilla Özkırımlı'nın **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**'nde masal: “Genellikle yaratıcısı bilinmeyen ve ağızdan ağıza sürüp gelen, olağanüstü, düş ürünü olaylarla örülü anlatı türü.”¹¹ şeklinde ifade edilmiştir.

⁵ Şemseddin Sami, **Kamûs-ı Türkî**, Dersaadet, 1317, s. 1288.

⁶ Muallim Naci, **Lügat-i Naci**, İstanbul, 1322, s. 950.

⁷ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, 2008, s. 625. [1.bs.,1962].

⁸ Mustafa Nihat Özön, **Resimli Büyük Türk Dili Sözlüğü**, İstanbul, Arkin Kitabevi, 1971, s. 424. [1.bs., 1967].

⁹ İsmet Zeki Eyuboğlu, **Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü**, İstanbul, Sosyal Yayınlar, 2004, s. 476. [1.bs.,1998.].

¹⁰ **Türk Ansiklopedisi**, C. 23, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1976, s. 317.

¹¹ Atilla Özkırımlı, **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, 3. bs., İstanbul, Cem Yayınevi, 1984, s. 814.

Rehber Ansiklopedisi'nde masal: “Günlük hayatın sınırlarından sıyrılarak, insanların muhayyilelerinde tabiat ve gerçek dışı âlemde yaşattığı kahramanların hikâyesi, sözlü nesir türüdür.”¹² şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın **İslam Ansiklopedisi**'nin ‘mesel’ maddesinde masal şöyle izah edilmektedir: “Belli bir kaynaktan çıkmış olmakla birlikte zamanla yaygınlaşarak halka mâl olan anonim özdeyiş, atasözü.”¹³

Farklı kaynaklardaki farklı masal tanımlamalarında belli başlı kalıplaşmış ortak ifadelerin kullanılmasının yanında ortak bir masal tanımının olmadığını görmekteyiz. Özellikle halk biliminin bir bilim dalı olarak kabul görmediği dönemlerden önce yapılmış olan tanımlarda masalın farklı anlatı türleriyle (menkabe, dâsitân, hikâye) açıklanmaya çalışıldığına şahit olmaktayız. Buradan hareketle o yıllarda masal ile diğer türler arasındaki farkların bilinmediğini, bu türlerin birbirinden ayrı düşünülmediğini söyleyebiliriz.

1.3. Araştırmacıların Masalla İlgili Düşünceleri

Türkiye’de masallar üzerine yapılan araştırmaların halk biliminin bir bilim dalı olmasıyla birlikte başladığını söyleyebiliriz. Masalların çok önemli bir kültürel ürün olduğunu düşünen Ziya Gökalp bu konudaki şuurlu yaklaşımıyla kendisinden sonraki araştırmacılara yol gösterici olmuştur. O, “**Küçük Mecmua**” adlı eserinde yayımladığı masal derlemelerinin yanı sıra **Türkçülüğün Esasları** adlı eserinin “**Bedîî Türkçülük**” bölümünde halk edebiyatının tanımını yaparken masal üzerinde de durarak bu konuya verdiği önemi göstermiştir.¹⁴

Gökalp’tan sonra masal araştırmaları hız kazanmış ve M. Fuad Köprülü’nün önderliğinde başlatılan halk edebiyatı araştırmalarının önemli bir kısmı masallar üzerine yapılmıştır. Masallar üzerine çalışma yapanların başında Köprülü’nün talebesi olan Pertev Naili Boratav gelmektedir. Pertev Naili Boratav’a göre masal: “Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve

¹² **Rehber Ansiklopedisi**, C.11, İstanbul, Türkiye Gazetesi, 1984, s. 269.

¹³ **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 29, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004, s. 293.

¹⁴ Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999, s. 3.

törelere bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı.”¹⁵

Türkiye’de masallar üzerine ilk ve önemli akademik çalışmaları yapan araştırmacılardan biri olan Saim Sakaoğlu masalı: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”¹⁶ tanımıyla açıklamıştır.

Umay Günay ise masalı şöyle tarif etmiştir: “Masal, birçok araştırmacının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebi tür değil, aynı zamanda okuryazar olmayan halk için okuryazar halkın romanı ve hikâyesi olmaktadır. Masal, roman ve hikâyenin ilk şekli olarak kabul edilebilir.”¹⁷

Bilge Seyidoğlu’nun da masal hakkındaki düşünceleri dikkat çekici mahiyettedir: “Masal kelimesi ile halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu *bir varmış bir yokmuş* gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda *yedi içti muratlarına erdiler* yahut *onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana biri dinleyene biri de bana* gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir.”¹⁸

Esma Şimşek’e göre masal tanımı: “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.”¹⁹ şeklindedir.

Yukarıda görüldüğü üzere masallar üzerine çalışma yapan araştırmacıların

¹⁵ Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, 9. bs., İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1999, s. 75. [1. bs., 1969]

¹⁶ Sakaoğlu, **age.**, s. 2.

¹⁷ Umay Günay, **Elazığ Masalları (İnceleme)**, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1975, s. 2.

¹⁸ Bilge Seyidoğlu, “Masal”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul, Dergâh Yayınları, 1986, s. 149.

¹⁹ Esma Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, C. 1, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2001, s. 3. [1.bs., 1990]

kabul ettikleri ortak bir tanım yoktur. Araştırmacıların yapmış oldukları tanımlara bakıldığında ise masalların genel özelliklerinden bahsettiklerine şahit olmaktayız. Türkiye’de masallar üzerine yapılan çalışmaların henüz yeter derecede olmadığını, yapılan derlemelerin belli bir bölgede yapıldığını ve bundan dolayı Türk masallarının tümü için kapsayıcı bir masal tanımının henüz ortaya konmadığını söyleyebiliriz.

1.4. Masalların Özellikleri

1.4.1. Şekil Özellikleri

1. Masallar genel olarak mensur metinlerdir.
2. Masalların genellikle başlığı yoktur. Ya anlatıcı tarafından ya da masalı neşreden tarafından isimlendirilirler. Aynı masal farklı yörelerde farklı isimlerle anlatılabilir ve neşredilebilir.
3. Hayvan masalları (fabllar) hariç masallar genelde uzun anlatı türleridir. Yani masalların destan ve halk hikâyesine oranla daha kısa, efsanelerden ise uzun olduğunu söylenebiliriz. Bazı masallar, masal anlatıcıları tarafından birkaç gecede bitirilmektedir.
4. Masallarda halk edebiyatının diğer türlerine (atasözü, deyim, dua, beddua, mani, efsane vb.) rastlanabilir.
5. Masallar halka hitab eden anlatı türleri olduğundan sade ve anlaşılır bir dile sahiptir.
6. Masallar bir takım motif, formel, anlatı mantığı vb. unsurlar yönüyle beynelmilel, anlatıldığı yörenin ağız özelliklerini, kültürel unsurlarını taşıması yönüyle de ulusal bir özellik taşır.
7. Masallar genelde üç bölümden oluşur. Bunlar döşeme (giriş), gövde (gelişme) ve sonuç bölümleridir.
8. Masalların belirli yerlerinde kalıplaşmış sözler (formeller) vardır. Bu formeller genel olarak başlangıç, geçiş ve bitiş formelleri olarak sınıflandırılabilir fakat masallar bunların yanında bazı benzer durumlarda kullanılan formeller ile çeşitli formel unsurları içerir.

1.4.2. Muhteva Özellikleri

1. Masalların büyük bir çoğunluğu olağanüstü kişi ve olayları konu alır. Masallarda gerçek veya gerçeğe yakın bazı ayrıntılar bulunabilir. Ancak bunlar olağanüstü bünye içerisinde eritilmiştir.²⁰
2. Masalların sembolik bir yapısı vardır ve bazı tipler belli özellikleri sembolize eder. Örneğin; Keloğlan, kurnazlığı, akıllılığı; üç oğlanın ya da üç kızın en küçüğü, iyiliği, akıllılığı, doğruluğu; Köse, ikiyüzlülüğü; Üveyanne, kötülüğü vb. sembolize eder.
3. Masalların kahramanları genel olarak normal insanlar, olağanüstü özelliklere sahip insanlar, hayvanlar, dev, cin, peri, peri kızı, ejderha, zümrüdü anka gibi hayali-olağanüstü yaratıklar vb.dir.
4. Masallarda yer alan “masal motifi”, onu diğer türlerden de ayırıcı bir özelliktir.
5. Masalın kişileri belli bir tarihte belli bir yerde yaşamış bir topluluğun belli fertleri değil de, bir padişah, bir tüccar, bir kocakarı... gibi yersiz, adsız kişilerdir. Bazılarının bir adı varsa, bu sadece anlatımı kolaylaştırması açısından bir hali ya da bir özelliği belirtmek üzere takılmıştır: Keloğlan, Köse, Sitti Nusret vb... gibi.²¹
6. Masalların bir kısmında kadere inanma, dua etme, namaz kılma vb... gibi dini unsurlara rastlanmaktadır.
7. Masallarda bazen İstanbul, Hindistan, Şam, Yemen, İran, Mısır, Çin vb. belli mekânlar geçmesine rağmen masalların mekânında bir belirsizlik söz konusudur. “Ülkenin birinde, Kaf dağının arkasında, Uzak bir diyarda...” vb. kalıplar masallarda sıkça karşımıza çıkmaktadır.
8. Masalın kendine has bir mantığı, işleyişi vardır. Masallarda çoğunlukla iyiler kazanır, mükâfatlandırılır, kötüler kaybeder ve cezalandırılır ayrıca masalların çoğu mutlu sonla biter.
9. Masallarda edilen dua ve bedduaların genelde kabul olduğu görülmektedir.

²⁰ Erman Artun, **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 2006, s. 108.

²¹ Pertev Naili Boratav, **Zaman Zaman İçinde**, Ankara, İmge Yayınları, 2009, s. 15., [1. bs., 2007.]

1.4.3. Dil ve Üslup Özellikleri

1. Masal dilinin ve üslûbunun niteliği, anlatıcının kültürü, dil becerisi ve birikimiyle belirlenir.
2. Masalda sade ve halk söyleyişleriyle süslenmiş mizahi özellikler kazanmış bir dil kullanılır.
3. Masallarda mizahi unsurlar ve alaycı ifadeler, dinleyicinin dikkatini toplayan ve edebî metni zevkli bir hale getiren unsurlar olarak önemli bir yere sahiptir.
4. Masallar, anlatıcının ağız özelliklerine ve masalın anlatıldığı yörenin mahalli niteliklerine göre her anlatılış sırasında yeniden şekillenebilir.
5. Atasözü, deyim ve kelâm-ı kibâr niteliğindeki sözlerle zenginleştirilen masallar, dilin inceliklerini temsil eden edebi metinlerdir.
6. Masallarda, özellikle mecaz, kinâye, teşhis, intâk, teşbih, istiâre gibi edebi sanatlar kullanılır.
7. Masallar genellikle “-mişli geçmiş zaman” veya “geniş zaman” ile anlatılır. Fakat yapma ya da işleme olarak adlandırılan kimi masallarda –dili geçmiş zamanın kullanıldığı da görülmektedir.
8. Masallarda diyaloglara da rastlanabilir.
9. Masallarda kahramanlar birbirleriyle sıkça konuşmaktadır. Anlatıcılar bunları “diyor, dedi, demiş” kelimeleri ile metne bağlarlar.

1.4.4. Masalların İcra Özellikleri

1. Masallar, halk arasında daha çok “masal anası”, “masal ninesi” diye anılan daha çok kadınlar veya yaşlılar tarafından anlatılır. Fakat köy odası, köy kahvesi gibi erkek dinleyicilerin toplandığı meclislerde anlatıcılar da erkektir.
2. Masal anlatıcısı masala başlamadan önce dinleyicileri hazırlar. Bu hazırlama aşamasında çeşitli tekerlemeler söyler. Masalcı bu tekerlemelerle dinleyicinin dikkatini çeker, sessizliği sağlar ve masala başlayacağını belirtir.

3. Masal anlatıcısı genellikle evin en küçük çocuğunu mutlu etmek için onu dizine oturtur ve başını okşayarak masal anlatmaya başlar.²²
4. Masal anlatıcısı anlatımı kuvvetlendirmek ve dinleyici üzerinde daha etkili olabilmek için zaman zaman şapka, mendil, asa, fes, tespih gibi eşyalardan yararlanır, bunların yardımıyla yer yer rol yapar. Bazen ayağa kalkarak anlatımını daha da etkili kılmaya çalışır.
5. Masallar genellikle çocuklara anlatılmasının yanında, her yaş grubu tarafından dinlenip özel bir ilgi görür.
6. Masalın icra ortamı aynı zamanda bir eğlence mekânıdır. Dolayısıyla icra sırasında bazı yiyecekler yenilip içilebilir: Çay, ıhlamur, şerbet, süt, darı, leblebi, kuru üzüm vs...²³
7. Masal anlatıcısının icra esnasında masala kendinden bir şeyler katması, masalın zenginleşmesine ve yeni bir anlatının ortaya çıkmasına zemin hazırlar.
8. Masal, ilk anlatıcısı belli olmayan, sözlü gelenekte yaşayan bir türdür.
9. Masallarda sosyal hayattan izler bulunabilir. Masal, anlatıcısının kültüründen, yaşayışından izler taşır. Masal kahramanlarının doğumu, evlenmesi, ölümü v.b. unsurlar, anlatıldığı bölgenin örf ve âdetlerini yansıtabilir.

1.4.5. Masalların İşlevleri

1. Masalların eğlendirme, hoş vakit geçirme işlevi vardır.
2. Masallar toplumların kültürel, sosyal, psikolojik, ahlakî vb. özelliklerini taşır ve gelecek nesillere aktarır.
3. Masallar eğitici, öğretici ve ders verici özellikler taşır. Hayvan masallarında (fabllar) bu özellikler daha belirgindir.
4. Masallar derlendikleri yörelerin ağız özelliklerini taşıdıklarından dil çalışmaları için de bir kaynak teşkil ederler.
5. Masallarda geçen deyim, atasözü ve özlü sözler dinleyicilerin (özellikle çocukların) dil dağarcığının genişlemesine katkı sağlar.

²² Ahmet Ali Arslan, **Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar**, C. 1, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1998, s. 49.

²³ Erman Artun, **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**, s. 109.

6. Masallar, toplumlar arasındaki müşterek unsurları tespit etmede önemli bir rol üstlenirler.

7. Masalların genellikle yaşlı, tecrübeli kişiler tarafından aktarılması masalın gençlere tecrübe aktarımı işlevinin de olduğunu göstermektedir.

1.5. Masalların Kaynağı İle İlgili Kuramlar

Masal araştırmalarında üzerinde en çok durulan konulardan biri de masalların kaynağının ne olduğu, nerede ve nasıl teşekkül ettiği konusudur. Halk biliminin başlangıcından itibaren masallar üzerine birçok araştırma ve yayın yapılmasına rağmen bu sorulara net cevaplar bulma çabası günümüzde de hâlâ devam etmektedir.

Masalların kaynağı ile ilgili görüşlerin öncüsü olarak Alman Wilhelm Grimm gösterilmektedir. Grimm, masalların teşekkülü üzerine şu iki görüşü ortaya atmıştır:

1. Hint-Avrupa Görüşü: Hint-Avrupa dil dairesine giren ulusların masalları, bilinmeyen bir zamandan başlayarak Hint-Avrupa medeniyetinin mirası olarak kabul edilir.

2. Parçalanmış Mitler Görüşü: Masallar eski mitlerin parçalanmış şekilleridir.

Bunlar, ancak içinden çıktıkları mitlerin kesin olarak açıklanmasıyla anlaşılır.²⁴

W. Grimm'in düşüncelerinden yola çıkılarak ve bu düşünce genişletilerek yeni görüşler ortaya atılmıştır. Bu yeni görüşlerden en önemli ve geçerli olanları şunlardır:

1. Mitoloji Okulu

2. Hindoloji Okulu

3. Antropoloji Okulu

Batılı kaynaklarda “school” terimiyle ifade edilen bu teorileri Bilge Seyidoğlu “okul”, Umay Günay ise “görüş” terimini kullanarak ele almıştır.²⁵

²⁴ Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, s. 6.

1.5.1. Erken Dönem Halk Bilimi Kuramları

İlk dönem folkloristlerinin ele aldıkları konuların başında masallar gelmektedir. Bundan dolayı bu dönemde masalların tanımı, tasnifi ve kökeni ile ilgili pek çok görüş ortaya atılmıştır. Masalların kökeni ile ilgili ortaya atılan görüşler şöyledir:

1.5.1.1. Mitoloji Okulu (Tarih Öncesi Görüş)

Bu okulda Güneş tanrısının mücadelesi ve mitolojik kahramanların savaşları, güneşin karanlıklarla mücadele ederek onu yenmesine benzetilir. Güneş ve tanrı mitleri üzerinde sıkça durmalarından dolayı “Güneş Mitolojistleri” olarak da alınırlar.²⁶

Bu okulun kurucusu ve en önemli temsilcisi olan Max Müller (1820-1900), Riga-Vedalaradaki eski Hint ilâh tabirleri üzerinde çalışmıştır. Müller bu çalışması ile “Karşılaştırmalı Mitoloji Bilimi”nin kurucusu olarak da anılır.

Mitolojik görüşü benimsemiş olan araştırmacılar masal ile mitoloji arasındaki benzerlikler üzerinde durmuşlar ve masalın mitolojiden çıkmış olduğunu savunmuşlardır. Max Müller, Hind-Avrupa uluslarını mitolojik yönden inceleyip bu ulusların mitolojilerinin kaynağının Hindistan olduğu görüşüne varır. Sir George Cox ise Mitoloji okulunun görüşleri üzerine çalışıp bu görüşü geliştirerek bazı masal araştırmalarında kullanır. Cox’a göre masalla mitoloji karakterleri bakımından farklılık gösterse de unsurları birbirine çok yakındır.²⁷

1.5.1.2. Hindoloji Okulu (Tarihi Görüş)

“İndiyanist Görüş” olarak da adlandırılan bu okulda masalların kaynağı olarak Hindistan gösterilmiştir. Sylvestre de Sacy masalların kaynağı olarak Pançatantra’yı gösterirken, L. Deslouchamps ise Arap, İran ve Orta Çağ Avrupa masallarının kaynağının Hindistan olduğu görüşündedir. Bir başka araştırmacı Theodor Benfey’e göre Aisopos/Ezop masallarının dışında batıya geçmiş olan

²⁵ Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, s. 5.

²⁶ Artun, **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**, s. 112.

²⁷ Sakaoğlu, **a.g.e.**, s. 5.

bütün masalların kaynağı Hindistan'dır. Benfey, Ezop masallarının Grek kökenli olduğu düşüncesindedir.

Theodor Benfey masalların Hindistan'dan Avrupa'ya üç şekilde geçtiğini belirtir:

- 1) 10. yüzyıldan önce sözlü geleneğin tesiriyle Batı'ya geçmiştir.
- 2) 10. yüzyıldan sonra İslamiyet'in etkisiyle yazılı kaynaklardan Bizans'a, İtalya'ya ve İspanya'ya geçmiştir.
- 3) Çin, Tibet yoluyla Moğolların üzerinden Avrupa'ya geçmiştir.²⁸

1.5.1.3. Antropoloji Okulu (Etnografik Görüş)

Antropolojik görüşe göre masallar tek kaynaktan çıkmamıştır. Bu görüş Hindistan'a tanınan önceliği reddederek Mitolojik ve Hindolojik görüşe tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yeni bir teori ileri sürülerek, masalların farklı coğrafyalarda birbirilerine benzer olarak ayrı ayrı meydana geldikleri düşünülmüştür.²⁹

Antropoloji Okulu'nun temsilcileri olarak E. Taylor ve A. Lang gösterilmektedir. Taylor bu görüşün temellerini atan araştırmacı olarak bilinir ancak Lang teoriyi genişleterek bilim dünyasına sunmuştur. Lang masalların kaynağı konusunda Hindistan'a tanınan önceliği kabul etmeyerek masallarda ilkel fikirler olduğunu belirterek, onların çok eski zamanlarda oluştuğunu düşünmüştür. Lang masal kaynaklarındaki çeşitlilik görüşünden yola çıkarak masalların farklı coğrafyalarda birbirlerine benzer olarak bağımsız bir şekilde meydana geldiği fikrini ileri sürmüştür.

Saim Sakaoğlu ise yukarıda zikredilen tüm bu görüşlerden hareketle masalların kaynağı konusunda şunları belirtmektedir: "Masalların kaynağı olarak hiçbir coğrafyayı, kültürü ve dini temel olarak ele almamak gerekir. Masalların bir bütün olarak değil de tek tek ele alınması halinde belki bazılarını belirli coğrafyaya, kültüre veya dine bağlayabiliriz. Örneklerde görülen değişme, ne

²⁸ Sakaoğlu, a.g.e., s. 7-8.

²⁹ Umay Günay, "Masal", **Türk Dünyası El Kitabı**, C.3, Ankara, Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayını, 1992, s. 321-322.

kadar büyük boyutta olursa olsun her masalda aslından gelen bir iz, bir kalıntı mutlaka bulunacaktır.”³⁰

1.5.1.4. Masalların Göçü ve Kültürel Ödünçleme Teorisi

Bu teorinin kurucusu Teodor Benfey (1809-1881)’dir. Benfey 1859’da **Kelile ve Dinme** adıyla Hint masalları koleksiyonunu Almanca’ya tercüme ederek yayımlamıştır. Bu yayımın giriş kısmında Benfey kendi dönemine kadar masalların kökeni ile ilgili ortaya atılan fikirlerin dışında farklı bir görüş ortaya koymuş böylece teorisi halk bilimi sahasında duyulmuştur.

Benfey’e göre; Sanskrit veya Hint kökenli masallarla Avrupa masalları veya Avrupalı olmayan milletlerin masalları arasındaki benzerliklerin kaynağı ortak atadan gelen aynı dil ailesine mensup milletlerin soy akrabalıkları değildi. Söz konusu milletler arasındaki ortak ve benzer masalların kaynağı bu milletlerin kendi aralarındaki tarihi ve kültürel ilişkilerdi. Böylece milletler arasında bazı kültürel unsurlar ödünç alınmaktaydı. Bu kuramın takipçisi olan araştırmacılar, masalların kökeninin Eski Yunan ve Latin kaynaklı olduğunu savunan teorilere karşı çıkararak masalların kökeninin Hindistan olduğunu düşünmüşler, masal ve efsanelerin ticaret yoluyla Arap ve Musevi tüccarlar tarafından Avrupa’ya taşındığı fikrini benimsemişlerdir. Böylece Avrupalı milletlerin de taşınan bu unsurları ödünç aldığı savunulmuştur.³¹

1.5.2. Metin Merkezli Halk Bilimi Kuramları

Erken dönem halkbilimi kuramlarından sonra ortaya çıkan metin merkezli halkbilimi kuramlarında hareketle çalışmalar yapan bilim adamlarının bir kısmı çalışmalarını masal türü üzerinde yoğunlaştırmıştır.

³⁰ Sakaoğlu, a.g.e., s. 8-9.

³¹ Özkul Çobanoğlu, **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005, s. 105-106.

1.5.2.1. Tarihi-Coğrafi Fin Okulu

Tarihi-Coğrafi Fin Metodu'nda herhangi bir halk anlatısının, genellikle de masal, peri masalı veya destanların, ilk şeklini dolayısıyla kaynağını bulmaya yönelik bir amaç söz konusudur. Bu metot; "Her anlatı belli bir zamanda ve belli bir yerde bilinçli bir yaratma sonucunda ortaya çıkmıştır." anlayışını savunur. Bir anlatının kaynağını bulurken o anlatının varyantlarını coğrafik ve kronolojik bir sıraya koyarak orijinal olanı diğerlerinden ayırabilmenin mümkün olduğunu belirten Julius Krohn bu görüşün mimarıdır. Krohn, "Kalavela'nın Kaynakları" (1884), adlı çalışmasında bu yönetime ait düşüncelerini belirtmiştir.

Bu metodun temsilcileri masalın (veya diğer anlatıların) coğrafi yayılımını iki şekilde açıklamaktadırlar:

1. Ticaret başta olmak üzere sözlü etkenlerle yayılmıştır.
2. Yazılı ve basılı metinler yoluyla yayılmıştır.

Tarihi-Coğrafi Fin Metodu'nda bir masalın ya da herhangi bir anlatı türünün coğrafi yayılımının incelenip ilk şeklinin bulunmaya çalışılması ve değişim seyrinin ortaya konmasında amaç masalın (veya diğer türlerin) kökeni hakkında objektif bir görüş ortaya koymaktır.³²

1.5.2.2. Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi

Vladimir Propp, masalların çok çeşitliliğinin altında aslında tek biçimlilik olduğunu düşünerek kendine has bir çözümleme yöntemi geliştirmiştir. Bu yöntemde peri masallarını başka bir deyişle olağanüstü masalları ele almaktadır. Propp, aslında masallardaki sabit ve değişmez unsurları ortaya çıkararak masalın ne olduğunu açıklamaya çalışmıştır. Bundan hareketle peri masallarında sabit 31 fonksiyon belirlemiş, bu fonksiyonların masalın genel yapısını oluşturduğunu

³² Bu metot daha çok destan türü üzerine çalışmalar yapmakla beraber masallar konusunda da yol göstermesi bakımından çalışmaya dâhil edilmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Özkul Çobanoğlu, **a.g.e.**, s. 111-114.

düşünmüştür. Masalın ne olduğunu açıklamaya çalışarak masalların kökenine, kaynağına inilebileceğini ortaya koymaya çalışmaktadır.³³

1.6. Masalların Sınıflandırılması

1.6.1. Tip Nedir? Masal Tiplerinin Tasnifi

Masalların sınıflandırılmasında önemli bir yere sahip olan “tip” kavramı Türkçe Sözlük’te şu şekilde tanımlanmıştır: “Hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebi eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişi.”³⁴

Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü’nde “tip” için “Bağımsız olarak var olma gücüne sahip eser veya kişi. Sözgelisi, Keloğlan masalları, Köse masalları, yabancı masallardan Sindrella gibi masalların her biri bir masal tipidir.”³⁵ açıklaması yapılmıştır. Stith Thompson’ın “tip” tanımı şu şekildedir: “Tip, varlığını bağımsız olarak koruyabilen geleneksel bir masaldır. O, bağımsız bir masal olarak anlatılabilir ve başka bir masala veya masallara gerek duymaz.”³⁶

Masal araştırmalarının en önemli sınıflandırmalarından biri olarak gösterilen Aarne’nin sınıflandırması şu şekildedir:

1. Hayvan Masalları 1-299

1-99 Vahşi hayvanlar

100-149 Vahşi hayvanlar ve evcil hayvanlar

150-199 Vahşi hayvanlar ve insan

200-219 Evcil hayvanlar

220-249 Kuşlar

³³ Çobanoğlu, a.g.e., s. 198-199.

³⁴ Türkçe Sözlük, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005, s. 1983. [1.bs., 1945].

³⁵ Doğan Kaya, Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Ankara, Akçağ Yayınları, 2010, s. 722.

³⁶ Sakaoğlu, a.g.e., s. 11.

250-274 Balıklar

275-299 Öteki Hayvanlar

2. Asıl Masallar 300-1199

A-Sihir Masalları 300-749

300-399 Tabiatüstü rakip

400-459 Tabiatüstü veya sihirli zevce (zevç) veya diğer ilgili kimseler

460-499 Tabiatüstü vazife

500-559 Tabiatüstü yardımcı

560-649 Tabiatüstü eşya

650-699 Tabiatüstü muktedir olma hali veya bilme

700-749 Diğer tabiatüstü haller

B-Efsane Tarzındaki Masallar 750-849

C-Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar 850-999

D-Aptal Dev Masalları 1000-119

3. Fıkralar: 1200-1999

1200- 1349 Edepsizlik

1350- 1439 Evli Kimselerin Lâtifeleri

1440-1524 Kahraman olan bir kızın (kadının) latifeleri

1525-1874 Kahraman olan bir erkeğin latifeleri

1525-1639 Kurnaz adam

1640-1674 Tesadüf suretiyle mutluluk

1675-1724 Aptal

1725-1874 Papazların latifeleri

1875-1999 Yalan masalları

Antti Aarne farklı araştırmacıların görüşlerinden faydalanarak bu sınıflandırmayı yapmıştır. Ayrıca bu sınıflandırma daha sonra geliştirilmeye açık bir çalışma olarak bilim dünyasına sunulmuştur. Nitekim Stith Thompson bu çalışmayı geliştirmiş ve bugün de kabul edilen bir sınıflandırma ortaya koymuştur:

1. Hayvan Masalları 1- 299
2. Asıl Halk Masalları: 300- 1199
3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar 1200- 1999
4. Zincirlemeli Masallar 2000- 2399
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar 2400- 2499³⁷

Bu çalışmaların dışında Türk masal tiplerinin tasnifi üzerine Pertev Naili Boratav'ın Wolfram Eberhard ile birlikte hazırladığı 378 Türk masal tipini içeren **Typen Türkischer Volksmärchen** (TTV) adlı eser önemlidir. TTV'de masallar 23 ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar şu şekildedir:

- A. Hayvan Masalları: 1-21
- B. Hayvan ve insan: 22-33
- C. Hayvan veya Bir Ruh İnsana Yardım Eder: 34-82
- D. Tabiatüstü Bir Ruh veya Hayvanla Evlenme: 83-99
- E. İyi Ruh veya Evliyalarla Yaşama: 110-122
- F. Kaderin Hâkimiyeti: 123-142
- G. Rüya: 143-145
- H. Kötü Ruhlarla Yaşama: 146-168
- İ. Sihirbazlar: 169-184
- J. Bir Kız Sevgili Bulur: 185-196
- K. Bir Erkek Sevgili Bulur: 197-222
- L. Fakir Kız Zenginle Evlenir: 223-238
- M. Kıskançlık ve İftira: 239-255
- N. Hor Görülen Koca Kahraman: 256-258
- O. Zina ve Baştan Çıkarma: 259-280

³⁷ Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, s. 12-13.

- P.** Acayip İcraat ve Olaylar: 281-289
Q. Acayip Davalar: 290-301
R. Realist Masallar: 302-310
S. Acayip Tesadüfler: 311-316
T. Komik Hikâyeleri: 317-322
U. Aptal Tembel Erkekler ve Kadınlar: 323-338
V. Hırsız ve Dedektif 339- 349
W. Akıllı, Hilekâr veya Cimri Erkek Kadınlar 350- 378³⁸

Tasniflerden hareketle masal türleri ve bunların kısaca tanımlarını şu şekilde yapabiliriz:

1)Anonim Masallar

- a) Hayvan Masalları
- b) Asıl Halk Masalları
- c) Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar
- d) Zincirlemeli Masallar
- e) Sınıflamaya Girmeyen Masallar

2)Yapma Masallar

1) Anonim Masallar:

a) Hayvan Masalları:

Halk arasında en yaygın masal türlerinden biri olarak bilinen bu masallarda kıssadan hisse vermek esastır. Hayvan masallarında eğitici nitelikler ve eğlendiricilik özelliği ağır basmaktadır. Bu masallarda dinleyici, düşünmeye ve ibret almaya yönlendirilir. Hayvan masallarına, Mevlânâ'nın Mesnevisi, Kelile ve Dimne, Ezop, La Fontaine masalları örnek olarak gösterilebilir.

b) Asıl Halk Masalları:

Halkın ortak beğeni süzgecinden geçerek, kendine has özellikleriyle ve

³⁸ Sakaoğlu, a.g.e., s. 15.

toplumda kabul edilmiş değerlere uyarak nesilden nesile aktararak halkın ortak malı olarak kabul edilen masallardır.³⁹

c) Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar:

Bu anlatı türleri hayvan masallarında olduğu gibi kısa fakat onlardan daha yoğun bir anlatı tekniğine sahiptir. Güldürücü hikâyeler ve nükteli fıkralar uzun masallardaki tekerleme tipi anlatım kalıplarına başvurmazlar. Bu yönden de hayvan masallarıyla ortak bir özellik taşırlar. Bitişte nüktenin bütün gücünü duyurmak adına “veciz” sözler içerirler. Böylece, dinleyicinin mizahın inceliğine varması ve nüktenin değerini tartması beklenir. Türk halk edebiyatında hem sözlü hem de yazılı gelenekte zengin bir hazine olarak yer almaktadır.⁴⁰

d) Zincirlemeli Masallar:

Zincirleme masallar küçük, önemsiz bazı olayların zincirleme sıralanmasından meydana gelmiştir. Bu masalların kişileri genellikle hayvanlardır ancak bu anlatıların hayvan masallarından farklı olan yönü ders verme çabasında olmamasıdır. Zincirleme masallarda esas amaç eğlendirmek, şaşırtmaktır. Söz konusu masallarda; başta ve sonda olayın çok kısa bir anlatısına, ortadaki uzun bölümde ise bir sıra konuşmaya yer verilir.⁴¹

e) Sınıflamaya Girmeyen Masallar:

Yukarıdaki başlıklara dahil olmayan masallar bu başlık altında ele alınabilir.

2) Yapma Masallar:

Çalışmalarımız esnasında, içerik analizlerini yapmış olduğumuz internet sitelerinde yer alan bir kısım masalların bugüne kadar yapılan masal araştırmalarına konu olan anonim masal türünde olmadığını tespit etmiş bulunmaktayız. Söz konusu bu masallar, bir yazar tarafından genellikle masalın;

³⁹ Nilgün Cıblak, “Teknoloji Çağında Kültürel Miras Olan Masalların Korunması”, **TÜBAR**, S. 13, Bahar 2008, s. 40.

⁴⁰ Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, s. 85.

⁴¹ Naili Boratav, **a.g.e.**, s. 95.

şekil, muhteva, dil ve üslûp, işlev özellikleri dikkate alınarak kaleme alınmış edebi verimlerdir.

1.6.2. Motif Nedir? Masal Motiflerinin Tasnifi

Motif, halk biliminde sıklıkla kullanılan terimlerden biridir. Çünkü motif, halk bilimi sahası içerisinde incelenen mit, masal, efsane, destan, halk hikâyesi, fıkra, vb. halk anlatılarının en önemli ve temelini teşkil eden unsurlarından biridir. Türkçe Sözlük'te motif: “Bir eserde sık sık tekrarlanan süsleyici öge.”⁴² şeklinde tanımlanmıştır. Halk bilimi sahasında “motif” kavramı üzerinde duran araştırmacılardan biri olan Arthur Christensen motif; “Canlılıklarıyla kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve ibtidai fikir silsilelerinden yeni terkiplere girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlar” olarak açıklar.⁴³ Stith Thompson ise motif; “eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan masalın en küçük unsuru” olarak tarif eder.⁴⁴

Motif konusunda, ilkin 1932-1936 yılları arasında yayınladığı altı ciltlik **Motif Index of Folk-Literature** adlı artık klasikleşmiş eserinde Stith Thompson başarılı bir değerlendirme sunar. 23 başlık altında toplanan motifler kendi aralarında da çeşitli alt başlıklar halinde ele alınmıştır. İkinci baskısı 1955-1958 yılları arasında yapılan bu motif katalogu yeni kataloglardan da faydalanılarak hazırlandığı için daha da zenginleşmiştir. Katalogun ilk beş cildi her biri bir harfle ifade edilen konulara ayrılmıştır. Altıncı ciltte ise, ilk beş ciltteki önemli kavramların harf sırasına göre düzenlenmiş dizini yer almaktadır. Thompson'ın motifleri tasnifte kullandığı ana başlıklar şunlardır:

A. Mitolojik Motifler

B. Hayvanlar

⁴² **Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005, s. 1409. [1.bs., 1945].

⁴³ Motif ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Ferhat Aslan, **Ayasofya Efsaneleri**, İstanbul, Kültür Sanat Basımevi, 2011, s. 163- 176.

⁴⁴ Nurettin Albayrak, “Motif”, **Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü**, İstanbul, Kapı Yayınları, 2010, s. 414.

C.Yasak
D. Sihir
E. Ölüm
F. Olağanüstülükler
G. Devler
H. İmtihanlar
İ. Akıllılar ve Aptallar
K. Aldatmalar
L. Kaderin Ters Dönmesi
M. Geleceğin Tayini
N. Şans ve Talih
P. Cemiyet
Q. Mükâfatlar ve Cezalar
R. Esirler ve Kaçaklar
S. Anormal Zulümler
T. Cinsiyet
U. Hayatın Tabiatı
V. Din
W. Karakter Özellikleri
X. Mizah
Z. Çeşitli Motif Grupları⁴⁵

1.7. Masalların Diğer Türlerle İlişkisi

Masalların diğer sözlü kültür ürünleri ile olan ilişkisini, benzer ve farklı

⁴⁵ Sakaoğlu, a.g.e., s. 16.

yönlerini şekil, muhteva, dil ve üslup, icra ve işlev özellikleri bakımından şu şekilde ele alabiliriz:

Masal – Mit ilişkisi

Şekil:

1. Mitler ile masallar sözlü kültür ortamının ürünü olmaları ve daha sonra yazıya geçirilmeleri bakımından benzerdirler.
2. Masalların, birkaç gece süren örneklerinin yanı sıra fabllar gibi kısa olan örnekleri de vardır. Mitlerin ise yazıya geçirilmiş olanları genellikle kısa metinlerdir.
3. Yazıya geçirilmiş olan masallar ve mitler genellikle mensur metinlerdir.

Muhteva:

1. Masalların büyük bir çoğunluğu olağanüstü olayları anlatırken, mitler kutsal ve gerçek hikâyeleri anlatırlar. Mitlerin hâlâ yaşamakta olduğu toplumlarda onlara “Gerçek Hikâyeler” denmesi bu duruma örnektir.⁴⁶
2. Masallarda ve mitlerde kahramanlar genellikle olağanüstü varlıklardır.
3. Her iki anlatı türü de bünyelerinde dinî unsurlar barındırmaktadır. Masallarda dua etme, kadere inanma, mitlerde ise tanrıların ve ilahi konuların anlatılması örnek olarak gösterilebilir.
4. Masallar ve mitler toplumu iyiye, doğruya yönlendirme, ahlâkî mesajlar verme yönüyle ortak özellikler taşırlar.

Dil ve Üslûp:

1. Her İki sözlü kültür ürünü de anlatıldığı toplumun dil ve üslûp özelliklerini taşımasını yönüyle benzerdir.
2. Masal ve mitler sade bir dile sahip olmaları yönüyle de benzerdir.

⁴⁶ Bilge Seyidoğlu, **Mitoloji Üzerine Araştırmalar Metinler ve Tahliller**, Kayseri, Bizim Gençlik Yayınları, 1995, s. 10.

3. Masallar genellikle “-mişli geçmiş zaman” veya “geniş zaman” ile anlatılırken mitler genellikle “-dili geçmiş zaman” kullanılarak anlatılır. Yer yer “geniş zaman”a da rastlamak mümkündür.

4. Gerek masallarda ve gerekse mitlerde yer alan konuşmalar “dedi, der, demiş” gibi kelimeler vasıtasıyla metne bağlanır.

İcra:

1. Masallarda genellikle anlatıcı kadındır. Mitler ise genellikle erkek anlatıcılar ve din adamları tarafından anlatılırlar.

Masal-Efsane ilişkisi

Şekil:

1. Masal efsaneye göre hacim itibariyle daha uzun bir anlatı türüdür.
2. Sözlü geleneğin ürünü olan bu iki tür mensur anlatılar olmaları yönüyle benzerdirler.
3. Masal ve efsane bünyesinde birtakım formeller barındırması yönüyle benzerdirler. Örneğin masallarda, “Bir varmış, bir yokmuş”, “Evvel zaman içinde”, “Vakti zamanında bir ... varmış”, efsanelerde ise “Birisinden duyduğuma göre”, “Anlatılanlara göre”, “Bu gerçekten olmuş, gerçekten de böyleymiş” vb.. tarzda formellere rastlamak mümkündür.⁴⁷

Muhteva:

1. Hem masallar hem de efsaneler olağanüstü kişi ve olayları konu alırlar.
2. Masallarda bazı istisnaların dışında anlatılanlar hayal ürünüyken efsanelerde anlatılanlar gerçekten olmuş kabul edilir.
3. Konuları aynı olan masal ve efsanelere rastlanabilir. Bu yüzden bu iki türün birbirine çok benzediği bilinmektedir.

⁴⁷ Aslan, a.g.e., s. 78.

4. Masallarda ve efsanelerde doğruluktan ayrılmama, yalan söylememe, hile yapmama vb... gibi ahlaki unsurlar yer alır.⁴⁸

5. Bazı masallarda anlatıcılar bir efsane parçasını anlatım esnasında masalın yapısına ekleyebilir. Dolayısıyla masallarda efsanelere ya da hem masalda hem efsanede geçen ortak motiflere sık sık rastlanabilir.

Dil ve Üslûp:

1. Bugüne kadar efsaneler üzerine yapılan çalışmalarda araştırmacılar genellikle efsanelerin günlük konuşma diliyle ve sade bir üslupla anlatıldığını söylemişlerdir. Efsaneler üzerine çalışmalar yapmakta olan Ferhat Aslan'a göre ise Ayasofya üzerine anlatılmakta olan bir kısım efsanelerde olduğu gibi; efsane "...eğer yazılı kültür ortamında bir müellif tarafından yazılmışsa atasözleri, deyimler, yer yer âyet ve hâdislerle, Arapça, Farsça şiirlerle süslenerek, uzun ve sanatlı bir üslupla yazılmakta, sözlü kültür ortamında kaynak şahıs tarafından kısa ve konuşma diliyle anlatılmakta, elektronik ortamda ise daha çok sözlü kültür ortamında olduğu gibi kısa ve konuşma diliyle yer almaktadır."⁴⁹ sözlü kültür ortamındaki anlatımıyla masallarla dil ve üslûp özellikleri bakımından benzerdirler.

İcra:

1. Masalları "masal anası", "masalcı", "masal ninesi" adı verilen genellikle kadın ya da yaşlı anlatıcı icra ederken efsanelerin belirli bir anlatıcısı yoktur. Ancak çoğunlukla erkek, yaşlı, güngörmüş kişilerin efsane anlattığı bilinmektedir.

2. Masalların köy odaları, kahvehaneler vb... belirli bir icra mekânı bulunmakla beraber efsanelerin belirli bir anlatım yeri yoktur.

3. Masalların (genelde) anlatıldığı belirli zamanlar vardır. Soğuk kış geceleri buna örnektir. Efsanelerin anlatıldığı belirli bir zaman dilimi yoktur. Efsaneye konu olan maddi unsur görüldüğünde anlatılabilir.⁵⁰

⁴⁸ Saim Sakaoğlu, **101 Anadolu Efsanesi**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2008, s. 11.

⁴⁹ Aslan, **Ayasofya Efsaneleri**, s. 339.

⁵⁰ Aslan, **a.g.e.**, s. 78.

Masal-Destan ilişkisi

Şekil:

1. Masallar genel olarak mensur, destanlar ise manzum metinlerdir.
2. Masallar destanlara oranla hacim olarak kısa bir anlatı türüdür.
3. Masallar gerçeküstü ve sembolik bir yapıya sahip olmakla birlikte destanlar olağanüstü olaylarla süslü ancak gerçeğe, tarihî hakikatlere dayalı bir üründür.
4. Masallarda olduğu gibi destanlarda da geçişleri ve bütünlüğü sağlamak amacıyla “formel” denilen birtakım kalıplaşmış ifadeler vardır. Bu ifadelerden bazıları şunlardır: Aydan ay geçti, Günden gün geçti, Tan ağarığ attığında, Gün kızarıp çıktığında vb...

Muhteva:

1. Masallarda yer alan motifler genellikle evrensel olup aynı masal motifine farklı milletlerde rastlanabilirken, destanlar ise masallara göre daha millidir.
2. Masallar geniş bir konu yelpazesine sahipken, destanlar genellikle kahramanlık konusu üzerine şekillenmiştir.
3. Masal kahramanları hayali varlıklardır, destan kahramanları ise tarih sayfalarında bulunabilir. Oğuz Kağan buna örnektir.⁵¹
4. Masallarda ve destanlarda ortak motifler vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Büyü, fal, at, rüya, kahramanları gurbete çıkması, kahramanın olağanüstü güçte varlıklarla mücadele etmesi ve sonucunda onları mağlup etmesi vb...

Dil ve Üslûp:

1. Destanlar, anlatım dili, aynı zamanda konuşma dilinin ortak zenginliğini ve anlaşılabilirliğini yansıtmaları bakımından masallarla ortak özelliğe sahiptir.
2. Masal ve destanlarda anlatımda monotonluğu veya tek düzeliliği kırmak için yer yer diyaloglara yer verildiği görülmektedir.

⁵¹ Sakaoğlu, **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2002, s. 10.

3. Destanlarda anlamı kuvvetlendirmek ve ifade zenginliği sağlamak amacıyla edebi sanatlara yer verilebilir. Masallarda da belli edebi sanatlara rastlanabilir.⁵²

İcra:

1. Masallar ve destanlar gerek kapalı ve gerekse açık mekânlar olmak üzere ortak icra ortamlarına sahip oldukları söylenebilir.
2. Destanlar masallardan farklı olarak ozanlar tarafından “kopuz” adı verilen sazla yani bir enstrüman eşliğinde söylenir.
3. Masal anlatma geleneği bitmek üzereyken, destan icrası günümüzde de devam etmektedir. (Örneğin, manasçılar bugün de manas destanını icra etmeye devam etmekteler.
4. Her iki gelenekte toplumsal hayat şartlarına bağlı olarak, eski yaygınlıklarını kaybetmekle beraber icra edilmeye devam etmektedir.
5. Masaldan farklı olarak destanların kendine özgü bir ezgisi vardır ve bu ezgi eşliğinde icra edilir.⁵³

Masal-Halk Hikâyesi İlişkisi

Şekil:

1. Masallar genellikle nesir şeklindeyken, halk hikâyeleri, nazım-nesir karışık bir yapıya sahiptir.
2. Halk hikâyesi masaldan daha hacimli bir türdür.
3. Bir halk hikâyesi metninin içinde masal konu, tem ya da motiflerine örneklerine rastlanabilir.
4. Masallarda olduğu gibi halk hikâyelerinde de (mensur kısımlarında) atasözlerinden, deyimlerden sık sık istifade edilir.
5. Halk hikâyelerinin giriş kısmında da tıpkı masallarda olduğu gibi kalıplaşmış ifadeler vardır.

⁵² Özkul Çobanoğlu, *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003, s. 90-91.

⁵³ Özkul Çobanoğlu, *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2000, s. 34.

Muhteva:

1. Masallar bünyesinde birçok konuyu barındırır. Halk hikâyelerinin konuları ise genellikle aşk (Kerem ile Aslı) ve kahramanlıktır (Köroğlu).
2. Halk hikâyelerinde de tıpkı masallar gibi belli motifler vardır.
3. Masalların aksine halk hikâyelerini meydana getiren hadiseler genellikle gerçek ve gerçeğe yakındır.
4. Hem masallar hem de halk hikâyeleri genellikle “mutlu son”la biter.
5. Masallarda ve halk hikâyelerinde dua ve beddualar genelde gerçekleşir.
6. Masallar evrenseldir, halk hikâyeleri ise genelde (birkaç İran-Hint ve Arap hikâyesi dışında) millidir.⁵⁴

Dil ve Üslûp:

1. Masallar sade bir dile sahip olmakla birlikte halk hikâyelerinin dili sözlü varyantlarda sade ve anlaşılır, yazmalarda ise biraz ağırdır.
2. Masallar ve halk hikâyeleri anlatıldığı yörenin ağız özelliklerini taşırlar.

İcra:

1. Halk hikâyeleri profesyonel bir anlatıcı tarafından saz eşliğinde icra edilirken, masal anlatıcıları halk hikâyesi anlatıcısına göre daha az profesyoneldir ve icra anında herhangi bir enstrüman kullanmazlar.
2. Halk hikâyelerinin ve masalların hususi anlatıcıları vardır.
3. İki tür de anlatıldıkları bölgenin, kültürü ve inanışları ile süslenerek anlatılır. Böylece her anlatılıştaki yeni bir metin ortaya çıkar.
4. Masal ile halk hikâyesinin icra edildiği ortak ortamlar bulunmaktadır. Bunlara kahvehaneler ve köy odaları örnek olarak gösterilebilir.
5. Bu iki anlatı türü uzun kış gecelerinde anlatılmaları yönüyle de benzerlik taşırlar.⁵⁵

⁵⁴ Ali Berat Alptekin, **Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005, s. 31-40.

⁵⁵ Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, 9. bs., İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1999, s. 58. [1. bs., 1969]

Masal-Fıkra ilişkisi

Şekil:

1. Masal, fıkraya göre daha uzun bir anlatı türüdür. Her iki tür de mensur biçimdedir.
2. Masalların belli yerlerinde kalıplaşmış ifadeler mevcuttur. Ancak fıkralarda kalıp ifadelere rastlanmaz.

Muhteva:

1. Masal kahramanları olağanüstü özelliklere sahip kişiler olabilir, fıkra kahramanları ise günlük hayattandır.
2. Fıkralar günlük hayatı konu alırlar ancak masallarda genel olarak olağanüstü olaylara yer verilir.
3. Fıkralarda mizah unsuru önemli bir yere sahiptir. Masallarda ise mizah unsuruna fıkralardaki kadar çok rastlanmaz.
4. Her iki türde de zaman zaman dini unsurlara rastlanabilir.
5. Zamanın ve mekânın belirsiz oluşu iki anlatı türünün ortak özelliğidir.⁵⁶

Dil ve Üslûp:

1. Masallar ve fıkralar sade, günlük konuşma diliyle anlatılır.

İcra:

1. Her iki sözlü kültür ürününün de insanlara hoş vakit geçirme ve eğlendirme işlevi vardır.
2. Masallar ve fıkralar ders verme amacı güden anlatı türleri oldukları için belli bir mesaj taşırlar.
3. Masalların ve fıkraların toplum tarafından saygı gösterilen özel anlatıcıları vardır. Masal icracıları genelde kadınlar, fıkra anlatıcıları ise genelde erkeklerdir.

Çalışmamızın ilk bölümünde masalla ilgili çeşitli kaynaklardaki tanımların yanı sıra araştırmacıların masalla ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Masalların;

⁵⁶ Dursun Yıldırım, **Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999, s. 9.

şekil, muhteva, dil ve üslûp, icra, işlev özellikleri hakkındaki bilgilerden sonra masalların kaynağı ile ilgili kuramlar üzerinde durulmuştur. Masalların sınıflandırılması başlığının altında tip ve motif kavramlarının tanımları yapılmıştır. Ayrıca masal tiplerinin ve masal motiflerinin tasniflerine değinilmiştir. Yine bu bölümde masalların; mit, efsane, destan, halk hikâyesi ve fıkra gibi anlatmaya dayalı halk edebiyatı türleriyle olan ilişkisinden bahsedilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MASALLARIN İCRA ORTAMLARI

İnsanlık tarihi boyunca halk anlatılarının icra edildiği ortamların başında; *“yazı ve matbaa kavramlarının varlığından habersiz, iletişimin sadece konuşma diliyle sağlandığı birincil sözlü kültür ortamı”* (Ong, 1982: 23) gelmektedir. Birinci sözlü kültür ortamı devam etmekle birlikte bu kültür ortamına yazının icadıyla birlikte *“sözlü nitelikleri, üretimi ve işlevi önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüşen”* (Ong, 1982: 23) ikinci sözlü kültür ortamı eklenmiştir. Halk anlatıları yazının ve matbaanın icadından sonraki dönemde ise elektronik aletlerin (radyo, telefon, televizyon, bilgisayar vb.) hızla yaygınlaştığı ve hemen her eve hâkim olduğu teknoloji çağına uyum sağlayarak elektronik kültür ortamında da korunur ve icra edilir olmuştur.

Bu dönüşüm anonim bir halk anlatısı olan masalların icra edildiği mekânlara da yansımıştır.

Masallar için de diğer anonim nesir türlerinde olduğu gibi icrasının gerçekleştirildiği kesin hatlarla belirlenmiş bir icra mekânından bahsetmek oldukça güçtür. Türk eğlence kültürünün en önemli unsurlarından biri olarak bilinen masalların icra edildiği ortam, konu ile ilgili önemli çalışmaları olan Nebi Özdemir’e göre eğlence mekânı olarak da kabul edilebilir. Eğlence mekânları, aynı zamanda Türk kültürünün yaratıldığı, icra edildiği; sözel bilginin aktarıldığı kamusal alanlardır. Masalların genellikle kapalı eğlence mekânlarında icra edildiği bilinse de açık mekânlara da değinmekte fayda olduğu düşüncesindeyiz.⁵⁷

Masalların icra edildiği belli başlı icra ortamlarını şöyle sıralayabiliriz:

2.1. Açık Mekânlarda Masalların İcrası:

Açık mekânlar; kış mevsimi veya yağmurlu, karlı, soğuk günlerin dışındaki zamanlarda genellikle köylerde topluca yapılan işler esnasında

⁵⁷ Nebi Özdemir, **Türk Eğlence Kültürü**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005, s. 93-94.

masalların anlatıldığı mekânlardır. Bu mekânlardan önemli olanları şöyle sıralayabiliriz:

2.1.1. Tarla, Bağ, Bahçe ve Bostanlar

Masalların daha çok köylerde imece halinde yapılan işlerde işi kolay kılmak veya vakit geçmesi için anlatıldığını söyleyebiliriz. Örneğin pamuk ve üzüm toplarken mola verildiğinde ya da bostanda kimse yolmasın diye kavun ve karpuz beklerken masal anlatımı yapılmaktadır.

2.2. Kapalı Mekânlarda Masalların İcrası:

Sözlü kültür ürünlerinin birçoğunda olduğu gibi masallarda da icra ortamının genellikle kapalı mekânlar olduğu bilinmektedir. Özellikle masal anlatımı denince akla gelen ilk mekânların köy odaları ve kahvehaneler oluşu bu durumu destekler mahiyettedir. Masal icrasının gerçekleştirildiği kapalı mekânlardan en önemlilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

2.2.1. Evler

Masallar, geçmişte evlerde çocukların, gençlerin ve hatta büyüklerin eğlencesi olarak anlatılırdı. Yaşça büyük bir kişi tarafından anlatılan masallar sayesinde insanlar hoşça vakit geçirirlerdi. Köyden kente göçlerle birlikte şehirdeki evlerde de masal anlatma geleneğinin bir müddet devam ettiği görülmektedir. Ancak gitgide azalan ve hatta günümüzde yok olmak üzere olan masal anlatımı şimdilerde bazı evlerde çocukların yatak odasında anne ve babalar tarafından çocukların uyumaları için anlatılmaktadır. Büyük ve gösterişli ev⁵⁸ olarak tanımlanan konaklar da halk anlatılarından biri olan masalların bir başka icra mekânı olarak gösterilebilir.

2.2.2. Köy Odaları

Masalların icra ortamları arasında büyük önem teşkil eden köy odaları⁵⁹, bir bakıma sözlü kültür geleneğinin oluştuğu yerlerdir. Belli başlı dönemlerde, köy için önemli hadiselerin yıl dönümlerinde ve yıl içerisinde çeşitli vesilelerle

⁵⁸ www.tdk.gov.tr

⁵⁹ Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz: Nebi Özdemir, **a.g.e.**, s. 100-102.

özellikle de soğuk kış günlerinde, büyüklü küçüklü her yaştan insan köy odalarında toplanır ve bu mekânlarda eğlenilirdi. Çeşitli yarışmaların, gösterilerin yapıldığı bu eğlencelerden birini de masal icrası teşkil etmektedir. Özellikle radyo ve televizyonun olmadığı zamanlarda en popüler eğlencelerden biri olan masal anlatma geleneğinin icra ortamı olarak kabul edilen köy odaları Türk halk kültürü için önemli sayılan mekânlardır.

Türk toplumunda kültür alışverişinin yaşandığı, gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı mekânlar olarak tanımlanan köy odalarının duvarlarında halı ve kilimleriyle, yerlerde ise minderleriyle kendine has bir düzeni vardır. Masal anlatımının genellikle akşamları yapıldığı köy odalarında soba etrafında toplanan insanlar yalnız masal dinlemekle kalmaz, çeşitli yiyecekler yerler ve sohbet ederlerdi. Kız çocukları ve kadınların giremedikleri bu odalarda gençler büyüklere saygısızlık olmaması için kendi aralarında alçak sesle konuşurlar, ihtiyarlar ise birbirilerine hatıralarını anlatırlardı. Uzun kış gecelerinin vazgeçilmez eğlence unsurlarından olan masal anlatımının en temel ve önemli kapalı eğlence mekânlarından biri olarak köy odaları gösterilmektedir.

2.2.3. Kahvehaneler

Kahvehaneler, hem Osmanlı'da hem de Cumhuriyet sonrası Türk eğlence kültüründe ve gündelik hayatta önemli bir yere sahiptir. Erkeklerle özgü kapalı eğlence mekânları arasında yer alan kahvehaneler Osmanlı'dan sonra Türkiye'de de devam etmiş olan bir kültür müessesesidir. Osmanlı'da ilk başlarda yasaklı kurumlardan biri olarak bilinse de kısa sürede keyif düşkünlerinin, talebelerin, esnafın, müderrislerin uğrak yeri olmayı başarmış olan kahvehaneler, gündelik yaşamın en önemli sosyokültürel mekânları haline gelmiştir. Anadolu'da açılan kahvehaneler, sözlü kültürün temel yaşam ortamları olarak yıllarca önemli işlev görmüştür. Masalların da en önemli icra ortamlarından biri olan kahvehanelerde icracılar kalabalık insan topluluklarına masal anlatarak bu geleneğin uzun zaman devam etmesine katkıda bulunmuşlardır. Osmanlı'da 16. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış olan bu eğlence mekânları yakın geçmişe kadar ilmi ve kültürel her türlü sohbe ev sahipliği yapmıştır. Bugünlerde ise kahvehanelerin sosyokültürel

yaşamda önemini ve işlevini yitirdiği, işsiz ve aylak insanların mekânı haline geldiği söylenebilir. Ayrıca günümüzde gençlerin eğlence mekânı olarak bilinen ‘cafe’ler de, kahvehanelerin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir.⁶⁰

2.2.4. Tandır Başı:

Teknolojik aletlerin insan hayatına tam olarak girmediği dönemlerde uzun kış gecelerinde çocukların eğlenmeleri için tandır başında da masallar anlatılırdı. Tandır başında anlatılan masalların daha ders veren ya da ahlaki türden masallar olması dikkat çekicidir. Buradaki masal icrasının nasıl olduğunu şöyle özetleyebiliriz: Çocuklar ayaklarını “tandır” a sallarlar ve ayaklarının üstüne kilim ya da battaniye örterler. Ayaklarını sıcak tandıra sallamış olan çocuklar, anlatılan masalı büyük bir dikkat ve zevkle dinlerler. Genellikle peri masallarının anlatıldığı bu icra ortamları gaz lambasıyla aydınlatılır.⁶¹

2.3. Elektronik Kültür Ortamında Masalların İcrası:

Teknoloji, hızla değişen ve gelişen dünyada en önemli unsuru oluşturmaktadır. Kültürel ürünler de teknolojiye bu değişimden fazlasıyla etkilenmektedir. Bugünün nesline sözlü kültür ürünlerinin aktarmak ve bu bireylere kendi kültürel öğelerini tanıttı benimsenmek ve bu sayede geleneklerin yok olup gitmesini engellemek açısından elektronik ortam büyük önem arz etmektedir. İşte bu sözlü kültür ürünlerinin en değerlilerinden biri olarak kabul edilen masalların günümüzdeki en önemli icra ortamları olarak “Elektronik Kültür Ortamları” gösterilebilir.

2.3.1. Plak-Kaset-CD:

Masalların teknolojik gelişime göre sırasıyla plak, kaset, CD (DVD) aracılığıyla elektronik ortama hem sesli hem de görüntülü bir şekilde aktarıldığını görmekteyiz. Eskiden her yaştan insan, özellikle de çocuklar masalları plaklardan

⁶⁰ Özdemir, a.g.e., s. 99-105.

⁶¹ Arslan, a.g.e., s. 53-54.

dinlerlerdi. Geçmişte çok sayıda üretilerek piyasaya sunulmuş olan masal plakları bugün birçok ailenin evinde tozlu raflarda yerini almaktadır. Sözlü kültürden elektronik kültüre geçişte bir köprü vazifesi gören plakların ilk çıktığı dönemler göz önünde bulundurulduğunda kapaklarının son derece renkli ve güzel tasarlandığı görülmektedir. İnceleme fırsatı bulduğumuz birkaç plağın bir yüzünde bir masal bulunması kapağında ilgili plakla ilgili bir çizim olması dikkat çekmektedir. O dönemde bazı plakların Türk Ticaret Bankası ve Milliyet Gazetesi işbirliği ile hazırlanmış olduğunu görmekteyiz. Plaklardan sonra teknolojinin insan hayatına sunmuş olduğu kasetlerde bir kültür hazinesi olan masalların icrasına katkıda bulunmuştur. Gerek Türk masalları ve gerekse yabancı masallar güzel sesli anlatıcılar tarafından dinleyiciye ulaşmıştır. Araştırmacıların çeşitli vesilelerle yurdumuzun farklı bölgelerindeki derleme faaliyetlerini kasete kaydetmeleri neticesinde insanlar bu kasetlerden de masal dinleme imkânı bulmuşlardır. Kasetler masalların unutulmasını engellemesi ve masal anlatma geleneğinin yok olmasının önüne geçmesi açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Gelişen teknolojiyle birlikte CD'ler aracılığıyla masallar hem sesli hem görüntülü bir şekilde hayatımızdaki yerini korumaya devam etmektedir. Çalışmamıza örnek teşkil etmesi bakımından "Esen müzik" adlı firmanın piyasaya sunmuş olduğu masal CD'lerinden bazılarını inceledik. Bu CD'lerin isimleri, içinde yer alan masallar ve kim tarafından seslendirildiği şöyledir:

Ülkü Abla'dan Masallar

- Keloğlan ile İşkembesi
- Üzgün Ev (Amerikan masalı)
- Şarkıcı Eşek (İtalyan masalı)
- Söz Dinlemeyen Çocuk (Irak masalı)
- Tembel Denizci (İngiliz masalı)

TRT spikerlerinden Ülkü Giray'ın seslendirdiği masalların yer aldığı bu CD'de yabancı masalların ağırlı olduğunu görmekteyiz. CD'de ilk sırada yer alan

“Keloğlan ile İşkembesi” adlı masal Ülkü Giray’ın kendi yazdığı masal olarak dikkat çekmektedir.

Ülkü Abla’dan Sevilen Masallar-1

- Bremen Şarkıcıları
- Bencil Dev
- Parmak Çocuk
- Kırmızı Başlıklı Kız

Ayrıca bu CD’de Avrupa masallarından da örnekler bulunmaktadır.

Adile Teyze Kuzucuklarıyla

- Minik Ayı Yavrusu
- Tembel Çocuğun Eşeği
- Değirmencinin Oğlu
- Mi’nin Çokbilmişliği
- Hasta Fok Balığı
- Kuşlar Ne Zaman Öter

Televizyon ekranlarından özellikle çocuklar için anlattığı masallarla tanınan usta oyuncu Adile Naşit’in seslendirmiş olduğu masallar bu CD’de dinleyiciyle buluşmuştur.

La Fontaine Masalları

- Karga ile Tilki	- Balıkçıl
- Tilki ile Horoz	- Altın Yumurtlayan Tavuk
- Aslan ile Fare	- Köylü ile Yılan
- Hasta Aslan ile Tilki	- Cırcır Böceği ile Karınca
- Tilki ile Leylek	- Çiftçi ile Çocukları
- Leylek ile Kurt	- Araba ile Sinek
- Kuğu ile Aşçı Başı	- Değirmencinin Oğlu ile Eşek

Hayvan masallarının yer aldığı bu CD emektar tiyatro sanatçısı Erol Günaydın tarafından seslendirilmiştir. Çalışmamızda ele aldığımız masal CD'lerinin "Milli Eğitim Bakanlığı"na tavsiyeli olması önem arz etmektedir.

2.3.2. Radyo

1930'lu yıllardan itibaren milli kültürün halkın zihninde yer edinmesi hususunda radyo önemli bir yer tutar. Kültürel ürünlerin tanıtılması ve daha geniş kitlelere ulaşmasında önemli bir işleve sahip olan radyoda masal türünün de icra edildiği bilinmektedir. 1960'lı yılların sonlarına doğru Günseli Güleç'in "Bir varmış bir yokmuş" kalıp ifadesiyle anlatmaya başladığı masallar, radyodaki ilk masal programları arasında gösterilir. Günümüzde TRT radyoda yayınlanan "Masal Kutusu" adlı program okul öncesi ve ilköğretimin ilk sınıflarındaki çocuklara yönelik olarak hazırlanmaktadır. Bu programda isminden de anlaşıldığı üzere masal icrası yapılmakla birlikte ayrıca; şiirler, milli destanlar, hikâyeler, gelenek ve göreneklerimiz, atasözlerimiz, deyimlerimizle ilgili bilgiler, bilmeceler, tekerlemeler, ninniler, maniler, çocuk şarkıları gibi örnekler içermesi yönüyle önem arz etmektedir. Yine TRT mikrofonlarından dinleyiciyle buluşan "Türk Masalları" adlı program masal icrası bakımından çalışmamıza dâhil ettiğimiz bir örnek teşkil etmesinin yanında Kırgız, Türkmen, Kazak vb... masallarının anlatılmasından dolayı Türk sözlü kültürünün yaşatılması bakımından önemlidir.

2.3.3. Telefon Servisi:

Telefon, masal icrasının gerçekleştirildiği bir başka ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Telekom'un hizmete sunduğu "116 masal hattı" "444 11 66" numaralı olarak değiştirilip "Masal ve Müzik Servisi" adıyla büyük küçük herkesin yararlanabileceği bir hat olarak hizmete devam etmektedir. Yakın zamanda farklı sponsorların desteğiyle masallar bir dönem ücretsiz olarak dinlenmiştir.

2.3.4. Televizyon

Son yıllarda kültürel değişim ve gelişimin temel dinamiklerinden birini oluşturan televizyon, masalların icra ortamlarının görsel medya kısmını oluşturmaları bakımından önem arz etmektedir. Günümüzde her türlü kültür ürününün medyadan beslenme ve destek alma zorunluluğu masalların icra ortamı olarak televizyonun ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur. Televizyonla yetişen çocukların ve elektronik kültürün ilk masal anası olarak bilinen ünlü sinema oyuncusu Adile Naşit TRT’de “Masalcı Teyze” ve “Uykudan Önce” adlı programlarda anlattığı masallarla televizyondaki masal icrasının başlamasına zemin hazırlamıştır. Türk ve dünya masallarının anlatıldığı bu programlar sayesinde çocuklar yeni masallar öğrenmenin yanında hoş vakit geçirme imkânı bulmuşlardır. Adile Naşit’in ölümünden yıllar sonra animasyon tekniğiyle tekrar ekrana çıkarılması onun kalıcılığını ve aynı zamanda televizyonda masal icrasının önemini ortaya koymaktadır.⁶² TRT ekranlarında yayınlanan Keloğlan masalları gerek kalitesiyle gerek çocuklara verdiği ahlaki terbiyeyle taraflı tarafsız herkesin beğenisini kazanmıştır. Özel televizyon kanallarının artmasıyla birlikte masalların daha çok çizgi film olarak televizyonda icra edildiği görülmektedir. Yine Yumurcak Tv’ de yayınlanan “Evvel Zaman İçinde” ve “Masal” adlı programlar, Digitürk 567. kanaldaki masallar, Televizyona uyarlanıp birçok kanalda yayınlanan “Binbir Gece Masalları” televizyondaki masal icralarına örnektir. Teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte günümüzde uydudan ulaşılabilen çocuk kanallarında da (Cartoon Network, Planet Çocuk, Yumurcak Tv vb...) farklı masallara ulaşmak mümkündür. Kanalların çoğalmasıyla uyduda yer alan yerel kanallarda yayınlanmakta olan farklı programlar vasıtasıyla masal icralarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Yurdumuzda masal anlatma geleneğinin en önemli illerinden biri olarak bilinen ve değişik bilimsel çalışmalara konu olmuş olan Kars ilinde yayın hayatına devam eden Serhat Tv’de yayınlanan “Masal Anlatıyorum” adlı program masalların çocuklara sevdirmesi bakımından önemlidir. İlköğretim öğrencilerinin değişik kıyafetlerle masal anlatarak

⁶² Nebi Özdemir, **Medya Kültür ve Edebiyat**, Ankara, Geleneksel Yayınları, Ankara, 2008, s. 214-229.

birbirleriyle yarıştığı program televizyondaki masal icrasına değişik bir örnek teşkil etmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde masalların hangi ortamlarda icra edildiği üzerinde durulmuştur. İcra ortamları üç başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıklar şunlardır;

- 1) Açık mekânlarda masalların icrası
- 2) Kapalı mekânlarda masalların icrası
- 3) Elektronik kültür ortamında masalların icrası

Açık mekânlarda masalların icrasına tarla, bağ, bahçe ve bostanlar örnek gösterilmiştir. Köy odaları, kahvehaneler ve tandır başları masalların icra edildiği kapalı mekânlar olarak açıklanmıştır. Elektronik kültür ortamında masalların; plak-kaset-CD, radyo, telefon ve televizyon incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK ANLATILARININ İCRA MEKÂNI OLARAK İNTERNETİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

İnsanlık tarihi; sözlü kültü ortamı, yazının icadı, yazılı kültür ortamı daha sonra elektronik kültür ortamı ve internetin bulunuşu ile sürekli bir gelişim içerisinde olmuştur. Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte internet gerek günlük hayatta ve gerekse bilimsel araştırmalarda vazgeçilmez bir unsur olarak insan hayatındaki yerini almıştır. Çalışmamızın bu bölümünde halk anlatılarının yeni icra mekânlarından biri olan internetin tanımı, doğuşu ve gelişimi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

3.1. İnternet Nedir?

İnternet, küresel ölçekte telekomünikasyon alt yapısı (telefon hatları, uydular, yerel ağ bağlantıları vb.) ile birbirine bağlanmış milyonlarca bilgisayar sistemi ve binlerce bilgisayar ağından oluşan ve sürekli büyüyen dev bir iletişim ağıdır. İnternet sözcüğü “international network” sözcüğünden oluşmuş “uluslar arası ağ” anlamına gelen bir terimdir. İnternet, bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bilgi iletişim ağıdır.⁶³ Ağlar, insanların bilgisayarları ve bilgileri paylaşabilmeleri için birleştirilmiş bir grup bilgisayardan oluşur. İnternet küresel bir ağıdır. Günümüzde internetin insanlığa yarar sağlayan ve insan hayatını kolaylaştıran birçok önemli işlevi vardır. İnternet, tüm dünyaya yayılmış büyük **bir kütüphane**, kişinin kendi gazete, radyo ve televizyonunu oluşturabildiği **bir yayın ortamı**, üzerinde ulusal ve uluslararası işlemlerin olduğu **bir ticaret ortamı**, sergilerin, müzelerin ve konserlerin bulunduğu **bir kültür ve sanat ortamı**, kültür ve doğa zenginliklerimizi ve ülkemizi dünyaya sunan **bir tanıtım ortamıdır**. Ayrıca internet, uzaktan sürekli eğitimi, kurum içi ve mesleki eğitimi destekleyen **bir eğitim ortamı**, katılımcı, şeffaf, bireysel denetim ortamı sağlayan **bir iletişim ortamıdır**, halk bilimciler olarak bize göre de halk bilgisi verimlerinin üretildiği, paylaşıldığı ve korunduğu yani toplumsal hafızanın sürekliliğini sağlayan **kültürel bir ortamdır**.

⁶³ www.tdk.gov.tr

İnternet sürekli gelişen, değişen, tüm dünyaya geniş olanaklar sunan, yeni bir araştırma, yayın, iletişim,⁶⁴ paylaşım aracıdır. Bilgiye erişimin, bilgiyi çoğaltmanın günümüzdeki en pratik ve hızlı yoludur. Tüm dünya üzerine yayılmış bilgisayar ağlarının birleşiminden oluşan bu yapı, hızla yaygınlaşmaktadır. Başlangıçta bilim adamlarının aralarında haberleşebilmeleri amacıyla deneme niteliğinde kurulan bu iletişim ağı, artık toplumun her kesiminden insanlara hitap etmekte ve gerektiğinde tüm insanları bir araya getirmektedir. İnternet, içeriği sürekli değişen ve gelişen güncel bir medya durumundadır.⁶⁵

3.2. İnternetin Tarihçesi

İnternet'in ortaya çıkışı Amerikan Federal Hükümeti Savunma Bakanlığı'nın araştırma ve geliştirme kolu olan savunma ileri düzey araştırma projeleri kurumuna (DARPA-Defence Advanced Research Projects Agency) dayanmaktadır. ABD Savunma Bakanlığı birimler arasındaki haberleşmeyi ve iletişimi sağlamak yazılımları ortak kullanmak en önemlisi de günün soğuk savaş atmosferinde herhangi bir saldırıya karşı iletişim ve haberleşme hatlarını bir bilgisayar ağı içinde korumak düşüncesiyle bu konuda araştırma yapmak ve çalışmaları yürütmekle "ARPANET"i görevlendirdi. Bu ağa ilk bağlananlar ise üniversiteler ve araştırma kuruluşlarıydı.⁶⁶

1970 yılına gelindiğinde, Havai Üniversitesi tarafından "ALOHANET" adlı bir bilgisayar ağı geliştirildi. ARPA'nın finanse ettiği bir projeyle ise üniversitelerin bilgisayarlarına bağlanabilmek için çevirmeli ağa karşı daha ucuz olan paket anahtarlamalı ağ araştırılmaya başlandı. 1971'de bu ağa 15 düğüm (node), 23 ana bilgisayar bağlandı. Bu arada BBN şirketinden Ray Tomlison ağlar arasında ileti gönderebilmeyi sağlayan bir program geliştirdi. Daha sonra ise bu programını ARPANET'e uyarladı ve program kısa sürede yaygınlaştı. 1973'de ARPANET'in ABD dışından ilk bağlantı gerçekleştirildi ve University College of London

⁶⁴ İnternetin icadından sonra mektubun yerini e-postanın alması buna en çarpıcı örneklerden biridir.

⁶⁵ Hatice Demirbaş Karabulut, **Türkiye'nin Tanıtımı ve İnternet (Türkiye Açısından Fırsat ve Tehditler)**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 58-59.

⁶⁶ Kamil Onat, **Web Tabanlı Birey Tanıma Yazılım Tasarımı ve Örnek Uygulaması**, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s. 9.

(İngiltere) ve Royal Establishment in Norway (Norveç) ağı dâhil oldu. 1974’de “Vinton Cerf” ve “Bob Kahn” TCP’yi (Transmission Control Program-Aktarım Denetim Programı) tanıttılar. Bu alandaki gelişmeler son derece hızlı bir biçimde geliyordu. İnternet’in temelini oluşturan protokoller ve yeni e-posta programları geliştiriliyordu. 1977’de Wisconsin Üniversitesi’nde Theorynet adlı bir e-posta programı bulundu. 1979’da CSNET adlı ARPANET’ten bağımsız bir bilgisayar ağı geliştirildi. Bu ağ daha sonraları Computer and Science Network (Bilgisayar ve Bilim Ağı) olarak tanındı. Daha sonra USENET kuruldu ve bu tartışma grubuna istedikleri konuda tartışabilmek için dünyanın her yerinden binlerce kişi katıldı.⁶⁷

1980’li yıllara gelindiğinde, ARPANET bir virüs yüzünden tamamen durdu. Bu arada BITNET (Because It’s Time Network) adlı iki üniversite arasında hizmet veren bir bilgisayar ağı oluşturuldu bu ağ daha sonra tüm ABD’ye ve ABD dışındaki ülkelere de yayıldı. DARPA (ARPA daha sonraları adına İngilizce defence (savunma) sözcüğünün baş harfini alarak bu adı aldı), 1982 de TCP (Transmission Control Protokol-Aktarım Denetim Protokolü) ve IP’yi (İnternet Protokol-İnternet Protokolü) oluşturdu. Bu protokoller standart kabul edildi. Aynı yıl Hollanda, Danimarka, İsveç ve İngiltere’yi içine alan “EUNET” kuruldu. Bu ağ, e-posta ve USENET hizmetleri veriyordu. 1983’te CSNET ve ARPANET arasında geçit yolu (gateway) oluşturuldu. 1984’te ağı oluşturan kuruluşun türünü belirtmek üzere DNS (Domain Name System-Etki Alanı Sistemi) oluşturuldu ve 6 etki alanı adı saptandı. Bundan böyle eğitim kuruluşları için **edu**, resmi kurumlar için **gov**, askeri kurumlar için **mil**, ticari kuruluşlar için **com**, ticari amacı olmayan kuruluşlar için **org** ve ağlar için **net** etki alanı adları saptandı.⁶⁸ 1988’de Jarkko Oikarinen tarafından İnternet Relay Chat (irc) geliştirildi. 1990’lar da ARPANET’in sona ermesi ve WWW’nin (World Wide Web) doğuşuyla girildi. 1991’de yasal engellerin kalkmasıyla birlikte internetin ticari kullanımı başladı ve Commercial İnternet Exchange (Ticari İnternet Değişimi) oluşturuldu. Aynı yıl Brewster Kahle tarafından Wide Area İnternet Servers (Wais) tanıtıldı. Minnesota Üniversitesi’nden Paul Lindner ve Mark P.

⁶⁷ Canan Coşkun, **Tüketim Toplumu ve İnternet**, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2007, s. 47.

⁶⁸ Çalışmamızda incelediğimiz sitelerin uzantılarına baktığımızda com, net ve org etki alanlarının kullanıldığı görülmektedir.

Mccahill “Gopher”ı tanıttılar. “Gopher”, kullanıcının ağda arama yapmasına olanak sağlıyordu. Ayrıca CERN tarafından Word Wide Web araştırmacı Tim Berner–Lee Hypertext Markup Language (HTML) bulundu. Bu, web sayfaları için kullanılan işaretleme diliydi. 1992’de İnternet Society (ISOC) kuruldu. Nevada Üniversitesi tarafından Gopher uzayında arama yapan Veronica adlı bir araç yaratıldı. Bu araç Gopher veritabanlarında arama yapabilmeyi sağlıyordu. 1993’te ise ilk internet tarayıcısı Mosaic bulundu ve bu araç interneti daha görsel hale getiriyordu.⁶⁹

1990’ların ikinci yarısından itibaren internet hızla bugünkü görünümüne kavuşmaya başladı. 1994’te iki üniversite öğrencisi tarafından ilk arama motoru olan “Yahoo” bulundu. 4 Eylül 1998 tarihinde özel bir şirket olarak kurulan, 19 Ağustos 2004 tarihinde halka arz edilen ve günümüzde en çok kullanılan arama motorlarından biri olarak bilinen Google ile birlikte de internette arama yapmak ve bilgiye ulaşmak daha kolay hale geliyordu.⁷⁰ Sonra yeni internet tarayıcıların piyasaya çıkmaya başladı. “Netscape Navigator” ve arkasından Microsoft’un piyasaya sürdüğü “İnternet Explorer” bunlara örnektir. 1990’lardaki bu gelişmelerle ağ ticari şirketler ve evde bilgisayar kullanan kimseleri de içerecek şekilde herkesin kullanımına açıldı. “Word Wide Web” sayesinde ağın kullanımı çok kolaylaştı, bunun sonucu olarak gelişim hızı arttı ve internet bugün kullandığımız halini aldı. Her geçen gün internet kullanımı yaygınlaşmaktadır.⁷¹

3.3. Türkiye’de İnternetin Gelişimi ve Kullanımı

Türkiye, TÜBİTAK ve ODTÜ tarafından geliştirilen internet bağlantısını gerçekleştirmek ve yaymak amacıyla oluşturulmuş TR-NET projesi kapsamında 12 Nisan 1993 yılında internete bağlanmış ve kısa sürede internete bağlı bilgisayar ve kullanıcı sayısında önemli bir artış görülmüştür. TR-NET öncesi teknik alt yapı konusunda TUVAKA (Türkiye Üniversite ve Akademik Kurumlar Ağı) yatırım, hat

⁶⁹ Firdes Özberen, **İnsan Kaynağı Bulma Sürecinde İnternet: İş ve İnsan Kaynağı Siteleri**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2008, s. 32-33.

⁷⁰ Daha fazla bilgi için bkz. www.wikipedia.org.

⁷¹ Özberen, **a.g.e.**, s. 34.

ve donanım (modem, server vb.) çalışmaları ile Türkiye internetine katkıda bulunmuştur.⁷²

Türkiye’de internetin kullanımı 1993 yılında başlamıştır. İnternetin ABD’de yaygınlaşmasına amatör kullanıcılar katkıda bulunurken Türkiye’de aksine büyük medya şirketleri öncülük etmiştir. İnternetin yaygınlaşmasında teknolojik altyapı temel belirleyici olmaktadır ve Türkiye’de üç yıllık gecikmede altyapı hizmetlerinin sağlanamamış olması etkili olmaktadır. İnternet hizmet teknolojisinde, bugün Türkiye’de kamusal omurgayı TTNET adıyla Türk Telekom işletmekte, ayrıca akademik kuruluşların bağlantısı için ULAKNET de ayrı bir omurga olarak kurulmuş durumdadır.⁷³

Dünyanın lider yönetim danışmanlığı firmalarından “The Boston Consulting Group (BCG)” tarafından hazırlanan rapor, internetin küresel ve yerel etkileri konusunda şimdiye kadar yayınlanmış en geniş kapsamlı ve detaylı çalışmalar arasında yer almaktadır. Raporda Türkiye’de internet ve sosyal ağların kullanımı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Arjantin’den sonra sosyal ağ kullanımı oranında dünyada 2. sırada yer alan Türkiye’de bugün yaklaşık 30 milyon internet kullanıcısının olduğu belirtilmektedir. Ayrıca 16-74 yaş aralığındaki nüfusun yaklaşık %45’i internet kullanmakta ve bu oranın 2015 yılında yaklaşık %55’e ulaşması bekleniyor.⁷⁴

Bu bölümde; günümüzde akademik çalışmalar için olmazsa olmaz bir unsur haline gelen ve araştırma yapmanın geçmişe göre çok daha kolay bir hale gelmesine katkıda bulunan internet ele alınmıştır.

Masalların yeni icra ortamı olan internet sitelerinin incelemesi bölümüne geçilmeden önce internet hakkında kısaca bilgi verilmiştir. İnternetin tarihçesine, dünyadaki gelişimine ve Türkiye’de internetin gelişim seyrine değinilmiştir.

⁷² Karabulut, **a.g.e.**, s. 61.

⁷³ Gülten Kır, **İnternet ve Genç Kimliği**, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2008, s. 44.

⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. www.medyagundem.net. (28.03.2012)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MASALLARIN YENİ İCRA ORTAMI OLARAK İNTERNET SİTELERİNİN İNCELENMESİ

4.1. BEBEKVEANNE.COM

Sitenin Adresi: www.bebekveanne.com (06.05.2012)

Resim 1. Sitenin ana sayfası. (www.bebekveanne.com)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Sitenin, anne ve babalara bilgi vermek, onları bebeklerin bakımı, gelişimi, beslenmeleri, sağlığı vb. konularda yönlendirme amacıyla kurulduğu anlaşılmaktadır. Ana sayfanın orta kısmında bebek resimlerinin ve reklamların fazlalığı dikkat çekmektedir. Bebek bakımı, yemek tarifi, masallarla ilgili kitapların yanı sıra çocuk yuvalarının adresleri, doktorlar vb. konulardaki reklamların sitenin muhtevasına

uygun olduğu söylenebilir. Sağ ve sol sütunlarda yer alan başlıklar aracılığıyla, yukarıda belirtilmiş olan konularla ilgili detaylı bilgilere ulaşmak mümkündür.

Sitenin İçerik Analizi:

Bu site, “Masal Dünyası” başlığı altında çeşitli masal örneklerini içermesinden dolayı çalışmamıza dâhil edilmiştir. Sitede ana sayfanın sol tarafında; “Bebek Resimleri, Yemek Tarifleri, Doktorlar, Ziyaretçi Defteri, Masal Dünyası, Yuvalar, Ninniler, Bebek Kitapları, Anne Baba Sayfası, Bebek İsimleri, vb.” gibi bebek bakımına ve gelişimine yarar sağlayacak başlıklar bulunmaktadır. Sitenin sağ sütununda ise “Beslenme, Bebek Bakımı, Diş Sağlığı, Hastalıklar, Annelerimiz İçin, El Ele Psikolojik Danışma, Vitaminler, Anne Baba Sayfası, İletişim vb.” ise sağlıkla ilgili bilgiler yer almaktadır.

“Masal dünyasına hoş geldiniz” şeklinde bir mesajla ziyaretçiyi karşılayan “Masal Dünyası” bölümünde şu başlıklar bulunmaktadır:

- Masallar
- Tekerlemeler
- Bilmece
- Bebek Videoları

Masal türünün yanında tekerleme ve bilmece türlerine de yer verilmesi farklı eğlence unsurlarının bir arada bulunmasına zemin hazırlamıştır. Çalışmamızın kapsamına giren “Masallar” bölümünde hayvan masalları ve yabancı masalların ağırlıkta olduğu söylenebilir. Yalnızca bir adet “Keloğlan” masalının bulunduğu sitede masal örneklerinin içinde Ömer Seyfettin’in “Başını Vermeyen Şehit” ve “Diyet” adlı hikâyeleri de bulunmaktadır. Söz konusu hikâye örneklerinin masal metinleri arasında gösterilmesi, sitede bu bölümü hazırlayan şahısların masal hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını akıllara getirebilir.

PAMUK PRENSES

Grimm Kardeşler

Her yerin karla kaplı olduğu bir kış günüymüş. Bir kraliçe, sarayının pencerelerinden birinin arkasında bir yandan nakış işliyor, bir yandan da hayal kuruyormuş. Derken birden parmağına iğne batmış ve gergefin üstüne üç damla

kan akmış.

Kraliçe kan damlalarına bakar bakmaz, "Çocuğum kız olursa, teni kar gibi ak, yanakları kan gibi al, saçları da pencerenin çerçevesi gibi kapkara olsun," diye geçirmiş iğinden.

Bu olaydan kısa bir süre sonra bir kız çocuğu getirmiş dünyaya. Kızı tıpkı iğinden geçirdiği gibi bir kızmış. Ona Pamuk Prenses adını vermişler. Ne yazık ki kraliçe doğumdan birkaç saat sonra ölmüş.

Bir yıl sonra Kral yeniden evlenmiş. Yeni Kraliçe çok güzel bir kadıymış. Güzelliğine güzelmüş, ama bir o kadar da kibirliymiş, kendisinden daha güzel birinin olabileceğini düşüncesine bile tahammül edemezmiş. Odasında sihirli bir aynası varmış. Her gün o aynanın karşısına geçer, saatlerce kendisini seyreder ve sonunda,

"Ayna, ayna söyle bana

En güzel kim bu dünyada,"

Diye sorarmış. Ayna da hiç duralamadan, "Sizsiniz Kraliçem," dermiş.

Fakat, Pamuk Prenses on dört yaşına geldiğinde, bir gün ayna şöyle

demiş:

Güzelliğin Kraliçem, senin eline...

Resim 2. Pamuk Prenses masal metni. (www.bebekveanne.com)

Bu bölümde yer alan masallar ise şunlardır:

-Parmak Çocuk

-Hansel ve Gretel

-Kibritçi Kız

-Sihirli Fasulye

-Aslan ve Fare

-Fareli Köyün Kavalcısı

-Minik Serçe

-Çizmeli Kedi

-Rapunzel

-Kırmızı Başlıklı Kız

-Kül Kedisi

-Çirkin Ördek Yavrusu

-Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler

-Kurbağa Prens

-Yoksul Oduncu

-Küçük Deniz Kızı

-Güzel ve Çirkin

-Keloğlan ve Sihirli Tas

-Ceylan, Kaplumbağa, Fare ve Karga

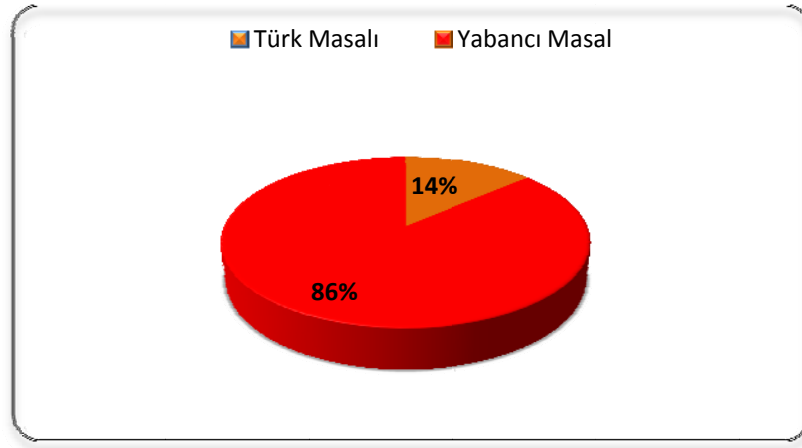
-Tembel Kız

-Uyuyan Güzel

-Bremen Mızıkacıları

Sitede yer alan masalların bir kısmının kaynağı belirtilmemiştir. Kaynağı belli olan masallar ise “ilkokuma.com” sitesinden alınmıştır. Sitede yerli ve yabancı masalların oranı şu şekildedir:

Grafik 1. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdeler dağılımı

Yabancı masalların oranının Türk masallarına oranla bir hayli yüksek olduğu görülmektedir. Her masalın, içinden çıktığı toplumun kültürel değerlerini yansıttığı bilinmektedir. Dolayısıyla, özellikle ziyaretçilerinin büyük bir kısmını çocukların oluşturduğu bu sitelerde yabancı masallardan ziyade Türk masallarının sunulması gerektiği düşüncesindeyiz. “İletişim” bölümünde bulunan adrese elektronik posta göndererek sitenin editörü ve aynı zamanda yayıncısı olan Yeşim Özyapar’a ulaştık. Çalışmamızın konusundan bahsettik ve sitesinin de çalışmamızın bir parçası olduğunu anlattık. Kendisinden site ile ilgili bilgi almak istediğimizi söyledik. Bize yardımcı olabileceğini söylemesinin üzerine bazı sorular gönderdik ve elektronik posta yoluyla gerekli cevapları aldık. Yeşim Özyapar sitenin tamamını kendisinin hazırladığını ve bebekler hakkındaki tüm bilgilerin tek bir yerde toplanıp sunulması amacıyla bu siteyi kurduğunu söyledi. Sitedeki masalların kaynağının ne olduğunu ve nereden temin edildiğini sordüğümüz Özyapar, masal kitaplarından ve internet sitelerinden alıntı yaptığını belirtti. Sitede herkesin bildiği Türk ve yabancı masallara

yer verildiğini söylemesi üzerine Türk masalı ve yabancı masal dengesine dikkat edip etmediğini sorduk ve dikkat etmediği cevabını aldık. “Grafik 1”deki oranın da bu cevabı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitede yayıncı-okuyucu/dinleyici arasında bir irtibat sağlayacak yorum bölümü bulunmamaktadır. Yayıncıya “İletişim” bölümünde yer alan elektronik posta adresinden ulaşılabilir. Biz de, site hakkında bilgi almak için yayıncıya bu bölüm vasıtasıyla elektronik posta göndererek ulaştık. Masallar yazılı olarak sunulmuştur. Anne ve babalar bebeklere, küçük çocuklara buradan masal okuyabilmektedirler. Ancak, okul çağında olmayan çocukların okuma yazma bilmedikleri düşünüldüğünde, sesli ve görüntülü masalların olmayışının bir eksiklik olduğu söylenebilir.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitenin amacı anne ve babalara bebeklerinin gelişiminde yardımcı olmak ve konuyla alakalı onları bilgilendirmektir. Site yönetimi, ana sayfadan yayınlamış olduğu şu metinle ziyaretçilere amacını belirtmektedir:

“Çocuklarımız en değerli varlıklarımız. En iyi şekilde yetiştirmek, en güzelini verebilmek için uğraşırız. Anne ve babalar aradığını bulamazsa sayfamızın da bir amacı kalmaz. Bütün anneler melektir. Dünyaya ilk adımını atan miniklerin bir elinden anne babaları bir elinden de "Bebek ve Anne" tutuyor.”

Bu bilgilerden hareketle sitenin hedef kitlesinin bebekler, çocuklar, anne ve babalar olduğunu söyleyebiliriz.

4.2. İLKOKUMA.COM

Sitenin Adresi: www.ilkokuma.com (02.05.2012)

Resim 3. Sitenin ana sayfası. (www.ilkokuma.com)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Site, ana sayfada haberler ve duyurular kısmıyla ziyaretçiyi karşılamaktadır. Eğitim içerikli haberlerin yer aldığı bu sayfada MEB ile ilgili duyurulara da ulaşılabilmektedir. İlköğretim öğretmenlerinin çeşitli paylaşımlar yaptığı ve bilgi alış verişinde bulunduğu sitenin oldukça fazla dosya içerdiği söylenebilir.

Sitenin İçerik Analizi:

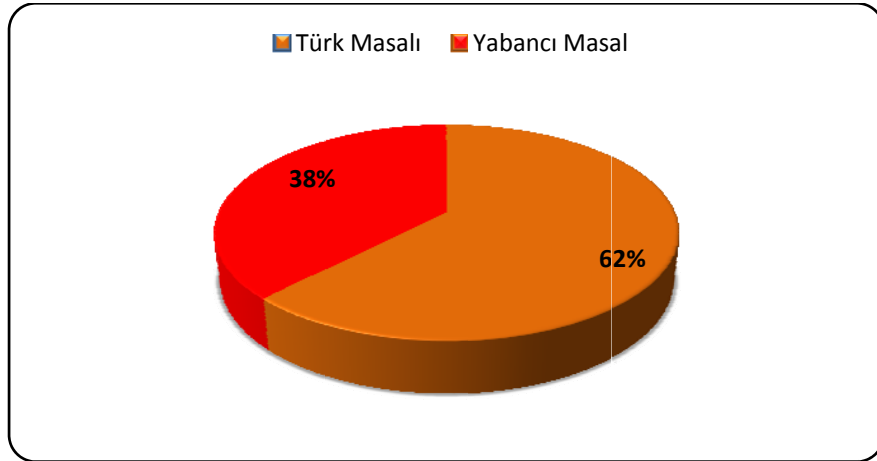
Sitenin yoğun bir içeriğe sahip olması, analiz yapmayı zorlaştırmaktadır. Sitede ana sayfanın sağ tarafında “Belirli Günler ve Haftalar” ve “Sağlık” şeklinde iki adet bölüm bulunmaktadır. Sol taraf ise “Menü”, “İlköğretim”, “Diğer”, “Linkler” bölümlerinden oluşmaktadır. “Menü” bölümünde yazılı soruları, soru bankası, rehberlik, zümre gibi hem öğrencileri hem de öğretmenleri ilgilendiren başlıklar vardır. “İlköğretim” bölümünde birden sekize kadar bütün sınıfların dersleri ve bu derslerin içerikleri yer almaktadır. “Linkler” bölümünden “MEB, Tubitak, Eğitim Sen, Memurlar.net” vb. sitelere geçiş sağlanmaktadır. İncelemiş olduğumuz ilkokuma.com sitesi “Diğer” bölümünün içinde bulunan masalları içermesi yönünden çalışmamıza dâhil edilmiştir. Ancak bu bölümde masalların dışında şu edebi türler de bulunmaktadır: Şiirler, Fıkralar, Bilmeceler, Tekerlemeler, Tiyatro Metinleri.

Masallar üç başlık altında toplanmıştır:

- Yazılı masallar
- Görsel masallar
- Sesli masallar

Yazılı masallar kısmında yalnızca masal metinleri bulunmakta ve bazı metinlerin resimlerle desteklendiği görülmektedir. Bu başlık altında, “Külkedisi, Hansel ve Gretel, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi vb.” gibi dünya masallarının yanında Keloğlan masallarına ve bazı hayvan masallarına ulaşmak mümkündür. Görsel masallar kısmında, resimler yardımıyla herhangi bir metne yer verilmeden canlandırma yoluyla masal sunumu yapılmıştır. Hayvan masallarının ağırlıklı olduğu bu bölümde, masalların dışında hikâyeler de sunum şeklinde hazırlanarak ziyaretçiye ulaştırılmıştır. Sesli masallar başlığı altında Keloğlan masalları bulunmaktadır. Ayrıca alt tarafta, sesli masallar bölümüne dâhil olan hayvan masalları yer almaktadır. Sitedeki Türk ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 2. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Yazılı masallar bölümünde yer alan masalların kaynağı, nereden alındığı ile ilgili bir bilgi verilmezken diğer bölümlerde kaynak belirtilmiştir. Görsel masallar kısmında bulunan sunumları hazırlayan kişilerin isimleri sunumların başında yazmaktadır. Sesli masallar bölümünde ilkokuma.com sitesinin yayın ekibi tarafından yayınlanan; “Keloğlan sesli masallarını hazırlayan ve bizlerle paylaşan

öğretmen arkadaşımız Ayşe Açıkalın'a teşekkür ederiz" şeklindeki teşekkür metninde masalların kimden alındığı belirtilmektedir. Bu metinden, masalların anonim bir tür olmasına rağmen bir şahsa mâl edildiği anlaşılmaktadır.

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitede masallara yorum yapılabilecek bir bölüm bulunmamaktadır. Dolayısıyla yayıncı-okuyucu/dinleyici arasındaki iletişim elektronik posta yoluyla sağlanabilmektedir.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Yaptığımız araştırmalar neticesinde, sitenin ilk amacının eğitime katkı sağlamak olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerin ders anlatımında kullanabileceği notları ve kaynak kitapları bulabilmeleri, birbirini tanımayan eğitimcilerin bu internet sitesi aracılığıyla fikirlerini paylaşabilmeleri hedef kitlenin ilk olarak öğretmenler olduğunu göstermektedir. Sitede ilköğretimin her sınıfından öğrenciyi ilgilendirecek olan ders notlarına, yazılı sorularına ve soru bankalarına yer verilmiştir. Bu yönüyle site öğrencilere de hitap etmektedir. Sitenin içeriğinde bulunan masallar, tekerlemeler, bilmece, fıkralar gibi eğlence unsurları çocukların da hedef kitleye dâhil olmasına ortam hazırlamıştır.

4.3. KELOĞLANMASALLARI.COM

Sitenin Adresi: www.keloglanmasallari.com (01.04.2012)

Resim 4. Sitenin ana sayfası. (www.keloglanmasallari.com)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Görsel öğelerin ağırlıkta olduğu sitenin ana sayfasının üst kısmında 5 başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar sırasıyla şunlardır:

- Ana sayfa
- Oyunlar
- Videolar
- Galeri
- Defter

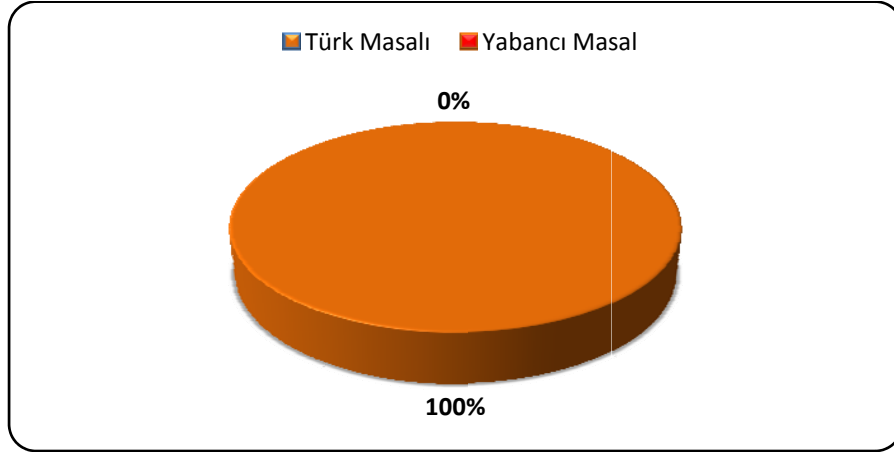
“TRT Çocuk” kanalında yayınlanmakta olan masalları internet ortamında paylaşma hedefiyle oluşturulmuş olduğu anlaşılan sitenin sağ alt kısmında yer alan linkle söz konusu kanalın resmi web sitesine ulaşılmaktadır. Sitenin sol alt kısmındaki bölümden İngilizce masallara da ulaşılabilir. Ancak İngilizce masalların

henüz hazır olmadığı ve ziyaretçinin hizmetine sunulmadığı görülmektedir. Sitede bulunan resimlerin çok kaliteli ve görsel olarak belli bir uyuma sahip olduğu söylenebilir.

Sitenin İçerik Analizi:

Sitenin görsel öğelerindeki ve dizaynındaki kalitesinden dolu bir içeriğe sahip olduğu düşünülebilir. Fakat içerik analizi yapıldığında sitede sadece bir masal bulunduğu ve sitenin bu yüzden zayıf kaldığı görülmektedir. İçerikte yer alan Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

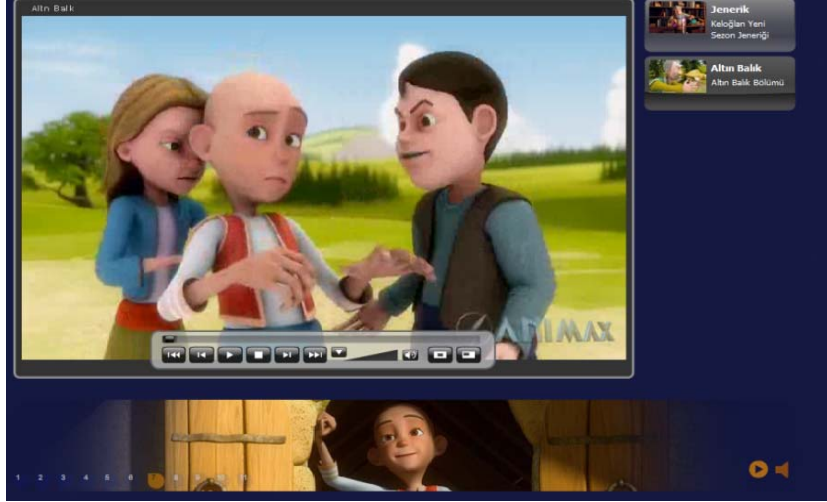
Grafik 3. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Sitenin ana sayfasının orta kısmında Keloğlan'ın ve Keloğlan masallarındaki diğer kahramanların resimleri vardır. Ana sayfanın alt kısmında da yine aynı kahramanların bulunduğu 11 resimden oluşan bir bölüm vardır. “Oyunlar” bölümü, masal kahramanlarından oluşan, daha çok anaokulu seviyesindeki çocuklara hitap eden oyunlar içermektedir. Bu oyunların, Türk masal geleneğinin yaşatılmasında bir parça da olsa katkısının olduğu düşünülebilir. Ayrıca oyunlar vasıtasıyla, sitede çocuklara masalların dışında farklı bir eğlence unsuru da ortaya çıkmış olmaktadır.

“Videolar” bölümünün içerik olarak oldukça yetersiz oluşu görsel olarak belli bir kalitede olan sitenin eksik bir yönü olarak dikkat çekmektedir. “Videolar” bölümünde “Jenerik” adlı tanıtım videosu ve “Altın Balık” adlı masal videosu şeklinde iki adet video bulunmaktadır. Kanaatimizce, Türk masal kahramanı

denilince akla ilk gelen Keloğlan'ın adını taşıyan sitenin bu isme yakışır nitelikte bir içeriğe sahip olması gerekmektedir.

Resim 5. Videolar bölümünden bir görüntü. (www.keloglanmasallari.com)

“Galeri” bölümünde, Keloğlan masallarındaki kahramanların bulunduğu 22 adet resim vardır. Bu resimler, genellikle sözlü kültür ortamında anlatıcının ağzından dinlenen masalların, masal kahramanlarının çocukların zihinlerinde ve hayal dünyalarında canlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Sitedeki son bölüm olan “Defter” başlığının içinde ise siteyi ziyaret edenlerin görüşlerini yazabilecekleri bir bölüm yer almaktadır.

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitede okuyucu ile dinleyici arasında ilişkili kurulabilmesi “Defter” başlığı altında bulunan kısa anket tarzındaki bölümle mümkün olmaktadır. Burada şu başlıklar yer almaktadır:

- Adın-Soyadın
- Yaşın
- E-Posta adresin
- Bulunduğun şehir

- Cinsiyet
- Bize söylemek istediklerin

Bu tür sitelerde siteyi ziyaret edenlerin yorumlarını yazmasını bir nebze de olsa; sözlü kültür ortamında icracı ile dinleyici kitlesinin iletişimine benzetebiliriz. Çünkü site yöneticileri ziyaretçilerin bu tür yorumlarını dikkate alarak site içeriğine yön verebilmektedirler.

Sitenin, yeterli sayıda masal videosuna sahip olmaması ve mevcut iki videonun alt kısmında yorum bölümünün yer almaması sonucunda sitede yorum yoluyla iletişim sağlanmadığı görülmektedir. Masal anlatma geleneğinin önemli unsurlarından biri olarak kabul edilen anlatıcı-dinleyici ilişkisinin, masalların yeni icra ortamlarından biri olarak gösterilen internet sitelerinde yorumlar vasıtasıyla sağlandığını görmekteyiz. Bu bağlamda sitede yorum bölümünün olmaması bir eksiklik olarak kabul edilebilir.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitenin amacı, TRT ekranlarından izleyiciye ulaşan Keloğlan masallarının internet ortamına taşınmak istenmesidir. Masal anlatma geleneğinin yaşatılmasına büyük katkı sağlayan çizgi film formatındaki masallarla ulaşılacak istenen esas hedef kitlenin çocuklar olduğu ortadadır. Fakat masalların sayıca yok denecek kadar az olması sitenin hem amacına hem de hedef kitleye ulaşmasını zorlaştırmaktadır.

4.4. MASAL.BİZ

Sitenin Adresi: www.masal.biz (23.04.2012)

Resim 6. Keloğlan masalları bölümü. (www.masal.biz)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Sitenin çok sade bir ana sayfasının olduğu söylenebilir. Sol taraftaki sütunda yer alan başlıklar vasıtasıyla site içeriğinin büyük bir bölümüne ulaşılabilir. Bir masal sitesine göre oldukça fazla reklamın bulunması dikkat çekici bir durum olarak gözükmektedir.

Sitenin İçerik Analizi:

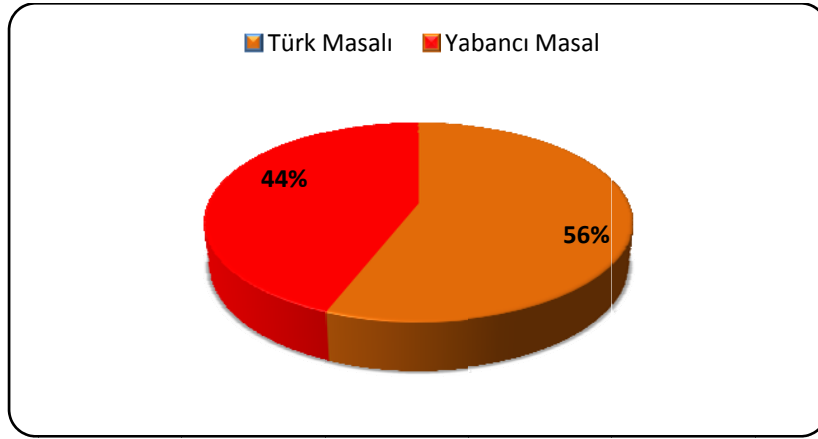
Masal adıyla kurulan bir site olmasına rağmen masalların yanında farklı edebi türlere de yer verilmiştir. Sitenin sol tarafında yer alan sütunda şu başlıklar bulunmaktadır:

- Masallar
- Kitap Özetleri
- Fıkralar
- Hikâyeler
- Sözler

- Şiirler
- Destanlar
- Bilmeceler

Bu edebi türlerin arasından sitenin masal adıyla kurulmuş olması, en eski anlatı türlerinden biri olan masalın günümüzde de popülaritesini kaybetmediğinin göstergesidir. Sitede yer alan yerli ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 4. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde, masal sitelerinin takipçilerinin genellikle çocuklar olduğu tespit edilmiştir. Bu tip siteler resim, fotoğraf, animasyon vb. görselliğin ön plana çıktığı siteler olarak dikkat çekmektedir. Fakat bu sitede resimlerin yok denecek kadar az olması bir eksiklik olarak düşünülebilir. Çünkü çizimlerle çocukların zihninde masal kahramanları ile ilgili bir imaj oluşabilir ve metinlerin değeri bu şekilde ortaya konabilir. Bu tür canlandırma, resimleme, görsel hale getirme vb. imaj çalışmaları masalların kültürel, ekonomik yönünü de arttırabilir. Sitede bazı masallar, çocuklara ses ve görüntüden ziyade salt metinlerle sunulmuştur. Çocukların bu uzun metinleri okurken sıkılabilecekleri hesaba katılmalıdır. Ancak TRT’de yayınlanmakta olan çizgi film formatındaki Keloğlan masallarının 40 bölümünün sitede oluşu çocuklar adına olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, bu masalların sitede yer alması, Türk masallarının

elektronik kültür ortamında korunması ve yayılması anlamına da gelmektedir. Sitede “Andersen Masalları”, “Ezop Masalları”, “Grimm Masalları”, “La Fontaine Masalları”, “Keloğlan Masalları”, “Türk Masalları” gibi herkes tarafından bilinen masalların dışında kalan bazı yapma masal⁷⁵ metinleri de vardır. Bu metinleri içeren başlıklar ise şunlardır:

- Gökyüzü Masalları:
- Meyve Masalları:
- Özgün Masallar:
- Sebze Masalları:

Bilindiği gibi Richard M. Dorson, “Folklor ve Fake Lore” başlıklı makalesiyle dünya halk bilimi çalışmaları içerisinde “fakelore=sahte folklor” terimini ilk ortaya atan kişi olmuştur. Dorson, bu makalesinde özellikle oduncu Paul Bunyan’a vurgu yaparak kimi Amerikan halk kahramanları etrafında oluşan hikâyelerin aslında uydurma olduğunu, diğer ulusların da sahte halk kahramanları ve bunlar etrafında oluşan uydurma hikâyelerinin olduğunu iddia etmiştir. Folklorun, hangi şekilde tanımlanırsa tanımlansın sözlü olarak yaşadığını kanıtlaması gerektiğini düşünen Dorson; masallar, şarkılar, söylenceler ve el sanatlarının sonraki nesillere sözlü olarak aktarıldığına vurgu yapmıştır.⁷⁶ Yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde, yukarıdaki başlıklar altında yer verilen masalların yapma masal olduğunu söyleyebiliriz. Bu yapma masal metinlerinin anonim yani sözlü kültür ürünü olmayıp bir yazar tarafından yazılarak oluşturulan “fakelore” ürünü olduğu düşüncesindeyiz. Çalışmamızın konusuna örnek teşkil etmesi bakımından “Tonton Dolma Biber” metnini ve metnin tahlilini tezimize dâhil etmeyi düşündük.

⁷⁵ **Yapma Masal:** Çalışmamızda bu ifade anonim olmayan ve bir yazar tarafından yazılarak oluşturulan masalları ifade etmek için kullanılmıştır.

⁷⁶ Selcan Gürçayır, **Folklorun Sahtesi: Fakelore**, Ankara, Geleneksel Yayınları, 2007, s. 12-13.

TONTON DOLMA BİBER

*“Dolma biber ne yeşil
Sever bütün çocuklar.
Dolma yapınca annen,
Dolar bütün yanaklar.*

Bir varmış, bir yokmuş evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, derelerin dibinde sazlıkların yanında, tarlaların birinde uzun bir yolun sonunda, ağır ağır giderek “aman of yorulдум” diyerek, ara ara gülerek, yaşarmış tonton dolma biber.

Hep kendi başına yaşamaktan sıkıldığı için yanına birkaç arkadaş arar dururmuş ya, biraz fazla tonton olduğundan pek arkadaş bulamazmış. Gerçi bulduğu arkadaşları da hiç kendine göre değilmiş ya... Sivri biber çok ince kalıyormuş, oynarlarken hep bir yerleri kırılıyormuş, domates ise kendi gibi tontonmuş ama bir türlü geçinemiyorlarmış işte, karpuzla oynamak istemiş ama karpuz ondan çok ağırmış ve o koca gövdesiyle üstüne düşmüş ve bizimki günlerce yara bere içinde yatmış.

Annesi hep sorarmış: “-Peki, niye kendi yaşıtın dolma biberlerle oynamıyorsun?”

Tonton dolma biber: “-Onlar da dolma olacak günün birinde bende, ben değişik sebzelerle, meyvelerle tanışmak istiyorum” dermiş. Günlerden bir gün, Tonton dolma biber kapılarının önünde otururken oradan geçen bir maydanozla tanışmış. Maydanoz onun yanına gelmiş, incecik sesiyle: “-İyi günler tonton dolma biber” diye seslenmiş.

Sonra nasıl olmuşsa öyle güzel bir oyun bulmuşlar ki kendilerine, hoplamışlar, zıplamışlar, koşmuşlar, ağaçlara tırmanmışlar, Tonton dolma biber o kadar sevinmiş ki buna, kan ter içinde bağırarak: “Sonunda aradığım arkadaşımı buldum” maydanoz çiçek çiçek saçlarını sallayarak, “önüm arkam, sağım solum

sobe saklanmayan ebe” diye bağıırıp duruyormuş ve bizim tontonla saklambaç oynuyorlarmış.

Saklambaç gün boyu sürmüş. Bizinkiler pek mutluymuş. Oturmuşlar, yemek yerken hayaller kurmuşlar birlikte... Çok güzelde bir hayalleri varmış çocuklar; İçinizden birinin sofrasına dolma olarak gelecek olan dolma biberin içinde maydanoz olacaktı, yani hangi akıllı çocuk bu dolmayı yerse daha zeki, daha sağlıklı olacaktı.

*Hanginiz yediniz o dolma biber ve maydanozu acaba? Kim o şanslı çocuk?
Masalın sonu güzel, arkadaşlık çok özel,
Üzme arkadaşını, onunla geçin güzel.
Haydi, örnek al da bak, Tontonla maydanozu.
Güzel geçinmek için iyi huylu ol yeter.”⁷⁷*

Yapı:

1. Masallar genellikle mensur bir anlatı biçimidir. Fakat içerisinde manzum kısımlar da bulundurabilir. Nitekim, bu masal metni de bir dörtlükle başlamaktadır.

*“Dolma biber ne yeşil
Sever bütün çocuklar.
Dolma yapınca annen,
Dolar bütün yanaklar.”*

2. Masal metinleri, belli başlı kalıplaşmış kafiyeli sözcükler ve tekerlemeler içerir. Metnin başında “Bir varmış, bir yokmuş evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, derelerin dibinde sazlıkların yanında, tarlaların birinde uzun bir yolun sonunda...” şeklinde kalıplaşmış kafiyeli sözcükler ve tekerlemeler bulunmaktadır.

3. Masal metinleri içinde atasözü, deyim, dua, beddua, mani gibi halk edebiyatının diğer türlerinden örneklere rastlanabilir. Bu metinde de “Tonton dolma biber o kadar sevinmiş ki buna, kan ter içinde bağırmış” cümlesindeki “kan ter içinde kalmak” deyimini buna örnek teşkil etmektedir.

⁷⁷ www.masal.biz (23.04.2012)

4. Masallar gerçeküstü ve sembollere dayalı oluşuyla çocuklara yönelik, çocuğu eğiten bir anlatı türü olarak bilinmektedir. Söz konusu metinde meyve ve sebzelere teşhis ve intak sanatı kullanılarak insana ait vasıflar yüklenmiştir. Bu gerçeküstü öğeler vasıtasıyla çocukların hayal dünyalarına ulaşıp; metinde geçen iyilik yapma, arkadaşlık kurma, yemek yeme alışkanlığı kazanma vb. gibi iyi özellikler çocuklara benimsetilmeye çalışılmaktadır.

Dil ve Üslûp:

1. Masallar halk anlatımları olduğu için sade bir dile sahip olduğu bilinen bir özelliktir. Tahlil edilen metnin de sade bir dile sahip olduğu söylenebilir.
2. Masal metinlerinde genellikle “mişli geçmiş zaman” kullanılmaktadır. İncelenen metinde de şu cümleler buna örnektir:

“Günlerden bir gün, Tonton dolma biber kapılarının önünde otururken oradan geçen bir maydanozla tanışmış. Maydanoz onun yanına gelmiş, incecik sesiyle "İyi günler tonton dolma biber" diye seslenmiş.”

3. Masallarda kahramanlar birbirleriyle sıkça konuşmaktadır. Bu diyaloglar, masal metinlerinde “diyor, dedi, demiş” vb. kelimeler ile metne bağlanır. Metinde geçen şu cümle bu ifadeye örnek olarak gösterilebilir:

“Tonton dolma biber: - Onlar da dolma olacak günün birinde bende, ben değişik sebzelerle, meyvelerle tanışmak istiyorum dermiş.”

4. Masallarda cümleler, genellikle yüklem sona gelecek biçimde kurulmaktadır. Ancak istisnaî olarak bazı cümlelerde yüklem ortaya hatta başa geldiği de görülebilir. İncelenen metinde de yüklem sonda olmadığı cümlelere rastlanmaktadır.

“Saklambaç gün boyu sürmüş. Bizimkiler pek mutluymuş. Oturmuşlar, yemek yerken hayaller kurmuşlar birlikte...”

İcra:

1. Masallarda sosyal hayattan izler bulmak mümkündür. Masal: Anlatıcının, yazarın; kültüründen, yaşayışından izler taşır. Metinde geçen edebi sanatlar, deyimler vb. yazarın kültüründen örnekler olarak gösterilebilir.

2. Masalların eğitici ve ders verici yönü ağır basar. Masal, dinleyicisini iyilik yapmaya teşvik eder. Masalların çoğunda iyilik yapanlar mükâfatlandırılmıştır. Metinde, çocukları eğitecek bilgiler verilmekle birlikte, şu cümleler iyilik yapanın mükâfatlandırıldığına ve masalların genellikle mutlu sonla bittiğine de örnek teşkil etmektedir:

“Saklambaç gün boyu sürmüş. Bizimkiler pek mutluymuş. Oturmuşlar, yemek yerken hayaller kurmuşlar birlikte... Çok güzelde bir hayalleri varmış çocuklar; İçinizden birinin sofrasına dolma olarak gelecek olan dolma biberin içinde maydanoz olacakmış, yani hangi akıllı çocuk bu dolmayı yerse daha zeki, daha sağlıklı olacakmış. Hanginiz yediniz o dolma biber ve maydanozu acaba? Kim o şanslı çocuk?”

Masalın sonu güzel, arkadaşlık çok özel,

Üzme arkadaşını, onunla geçin güzel.

Haydi, örnek al da bak, Tontonla maydanozu...

Güzel geçinmek için iyi huylu ol yeter.”

İşlev:

1. Sebze masalları başlığı altında bulunan “Tonton dolma biber masalı” sözlü gelenekten gelen ve anonim bir tür olan masallar arasında göstermediğimiz, fakelore ürünü olarak tanımladığımız bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu metnin, çocuklara güzel arkadaşlıklar kurma, yemek yeme alışkanlığı kazandırma vb. gibi işlevleri olduğu söylenebilir.

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitede, masalların altında yorum bölümü bulunmamaktadır. Bu sebeple sitedeki yayıncı-okuyucu/dinleyici ilişkisi yorum yoluyla sağlanamamaktadır. Ancak sitenin üst kısmında yer alan “İçerik ekle” bölümünden siteye masal ya da hikâye

eklenebilmektedir. Bu sayede siteyi ziyaret eden ebeveynler ya da çocuklar site içeriğinin oluşmasına, zenginleşmesine katkı yapabilirler. Ayrıca sitede bulunan “Bize Ulaşın” bölümü, site yönetimi ile ziyaretçiler arasında iletişim sağlanması amacıyla eklenmiştir.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitede masalların dışında kitap özetleri, fıkralar, hikâyeler, sözler, şiirler, destanlar, bilmeceler vb., pek çok başlığın ve edebi türün olmasından dolayı sitenin sadece internet ortamında masal paylaşımı yapmayı hedeflemediğini, daha geniş bir bakış açısıyla yayın yaptığını göstermektedir. Masalların internet ortamında yayılmasına katkı sağlayan bu sitenin hedef kitlesinin çocuklar olduğu anlaşılmaktadır. Ancak “Fıkralar” bölümünde birçok müstehcen fıkra bulunmaktadır. Çocuklara yönelik olmadığı açıkça belli olan bu metinlerin sitede paylaşılması, hedef kitlenin yalnızca çocuklar olmadığının göstergesidir.

4.5. MASALALEMİ.NET

Sitenin Adresi: www.masalalemi.net (07.04.2012)

Resim 7. Sitenin ana sayfası. (www.masalalemi.net)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Sitenin giriş sayfası, masallarda tasvir edilen mekânları andıran bir resimle açılmaktadır. Ormanın içinde kurulmuş bir yerleşim mekânının yer aldığı resimde çiçekler, evlerin yapısı vb. öğeler kişiyi masalın bilinen o hayali ortamına götüren unsurlar olarak zihinlerde canlanmaktadır. “Masal âlemine hoş geldin” şeklinde bir notla ziyaretçiyi karşılayan sitenin sol tarafında büyük harflerle yazılmış olan “Masal Âlemi” başlığının altında “Masallara Bak” ve “Masal Ekle” alt başlıkları vardır. Sitenin yazıdan çok resimlerle bir şeyler anlatmaya çalışmasından hareketle küçük yaştaki çocukların ilgi alanına girdiğini söyleyebiliriz.

Sitenin İçerik Analizi:

Sitenin giriş sayfasında yer alan iki başlıktan biri olan “Masallara Bak” bölümünü incelediğimizde karşımıza yine görsel öğelerin ağır bastığı bir sayfa ve ortasında “Okumak istediğin masalın baş harfini seç” şeklinde bir not çıkmaktadır. Notun üst tarafında alfabetik sıraya göre harflerden oluşan linklerin içinde masal metinleri bulunmaktadır.

Resim 8. Masallar bölümü. (www.masalalemi.net)

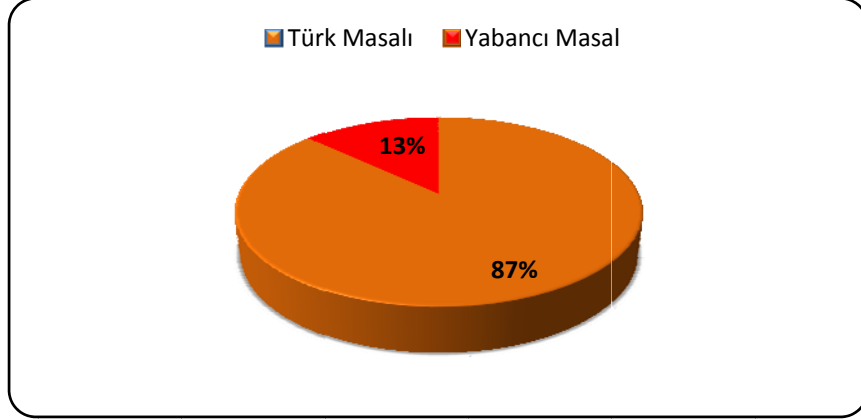
Sitede 303 metin bulunmaktadır. Masal sitelerinde Türk masallarına yeteri kadar yer verilmemesi geleneğin yaşatılmasının önünde bir engel teşkil etmektedir. Ancak bu sitede her türden masallar bulunduğu gibi Türk masallarına da yeteri kadar

yer verilmiştir. Örneğin sitede 13 adet Keloğlan masalı bulunmaktadır. Bu masallar şunlardır:

- Keloğlan Ünlü Falcı
- Keloğlan ve Sihirli Tas
- Keloğlan ve Cinler Padişahı
- Keloğlan ile Hamamcı
- Keloğlan-Ali Cengiz Oyunu
- Keloğlan Yedi Can Alan
- Keloğlan
- Keloğlan ile Sazı
- Keloğlan Falcı
- Keloğlanın Kayıp Eşği
- Keloğlanın Dünya Turu
- Keloğlan ve Kuyudaki Dev
- Keloğlan

Türk masallarının dışında “Kül Kedisi”, “Kırmızı Başlıklı Kız” vb. gibi dünya masallarından örneklerin yanı sıra “Karga ile Tilki”, “Küçük Ayıcık ile Karga”, “Kahverengi Ayıcık”, “Köpek İle Kedi” vb. hayvan masallarından örnekler de bulunmaktadır. Sitede Türk masallarının yeteri kadar olması ve farklı masalların da yer alması olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak yazılı masalların yanında sesli ve görüntülü masallara da yer verilseydi sitenin daha nitelikli bir içeriğe sahip olması sağlanabilirdi. Sitede, masalların kaynağı ile ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır. Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik oranı ise şu şekildedir:

Grafik 5.Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitedeki masal metinlerinin alt kısmında yorum bölümü bulunmamasından ve sitenin sesli ya da görüntülü masallar içermemesinden dolayı yayıncı-okuyucu/dinleyici iletişimi yorumlar vasıtasıyla sağlanmamaktadır. Ancak “Masal ekle” bölümünden ziyaretçiler söz konusu siteye istedikleri masalı gönderebilmekte ve elektronik posta adreslerine geri dönüşüm alabilmektedirler. Sitede yorum bölümünün bulunmaması masalların elektronik kültür ortamında yayılımı adına bir eksiklik olarak düşünülebilir.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Görsel öğelere fazla yer verilmesi sitenin hedef kitlesinde anaokulu seviyesindeki çocukların olduğunu göstermektedir. Bu çağlardaki çocukların okuma yazma bilmediği gerçeği göz önünde bulundurularak, masalların sesli ve görüntülü olarak da sunulması gerektiği söylenebilir.

Sitenin “Hakkımızda” ya da buna benzer bir bölümü bulunmamaktadır. Bu yüzden site yapımcılarının bu siteyi kurmakla neyi hedefledikleri ve amaçlarının ne olduğuyla alakalı bir bilgiye rastlanmamaktadır.

4.6. MASALDİNLE.COM

Sitenin Adresi: www.masaldinle.com (15.03.2012)

Resim 9. Sitenin ana sayfası. (www.masaldinle.com)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Sitenin ana sayfasında “Masal Diyarı-Sesli Çocuk Masalları” şeklinde bir başlık bulunmaktadır. Bu başlığın arka planında ise masal diyarını andıran yeşillik ve ağaçlık bir resim bulunmaktadır. Sitenin üst kısmında “Ana sayfa”, “Hakkımızda”, “Sizde masal okuyun” ve “Mobile Post” adında bölümler yer almaktadır. Orta kısımda “Masallar”, “Hikâyeler” ve “Minik Yazarlar” şeklinde üç ana başlık vardır.

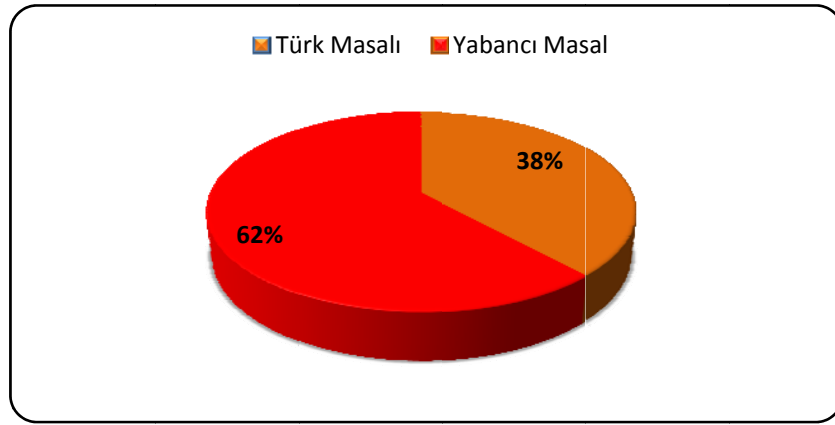
Sitenin sağ tarafına baktığımızda “Gruplar”, “Facebook”, “Sponsorlar”, şeklinde başlıklar bulunmaktadır. Bu başlıklar altında sırasıyla: “En Güzel Masallar”, “En Güzel Hikâyeler”, “Kategoriler”, “Masal Kulübü”, “Son Eklenenler”, “Son Yorumlar”, “Linkler” adlı bölümler bulunmaktadır. Ayrıca en altta “Bilişim Rüzgârı” adlı programa bir teşekkür yazısı yer almaktadır.

Sitenin İçerik Analizi:

Sitenin masal bölümünde 45 adet masal bulunmaktadır. Bu masalların kaynağı ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Hem Türk hem de yabancı masalların yer aldığı sitede masallar sesli ve yazılı olarak ziyaretçilere ulaştırılmaya çalışılmıştır. Masalların büyük bir kısmı “Masal Abla” adındaki bir şahıs tarafından eklenmiştir. Masal bölümünde yer alan metinlerin bir kısmı masal formatına tam olarak uymayan, hikâyeye daha yakın metinlerdir. Sitede yer alan masalların kayda

değer bir kısmını da fabllar oluşturmaktadır. Her masalın başlığının altında gönderildiği tarih ve masalın kim tarafından gönderildiği belirtilmiştir. Masalı gönderen şahsın, masalın sahibi olarak nitelendirilmesi ise anonim bir tür olan masalın sahiplenilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Sitedeki yerli ve yabancı masalların yüzdelerik oranı şu şekildedir:

Grafik 6. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelerik dağılımı

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Masalların elektronik kültür ortamında paylaşılmasına katkı sağlayan internet sitelerinden biri olan “www.masaldinle.com” adlı sitede yer alan 45 masalın hemen hepsine yorum yapılmıştır. Geçmişte köy odalarında, kahvehanelerde ya da evlerde masal anlatımında anlatıcı ile dinleyici arasında bazı diyaloglar olduğu bilinmektedir. İnternet sitelerinde masal metinlerinin ya da videolarının altına yapılan yorumlarla da yayıncı-okuyucu/dinleyici arasında buna benzer diyaloglarla karşılaşılabilir.

Bu yorumlar sayesinde hangi masalın dinleyiciler tarafından daha çok beğenildiğini anlamakta mümkün olmaktadır. Dinleyiciler tarafından en çok yorumlanan beş masalı şu şekilde sıralayabiliriz:

MASAL

YORUM SAYISI

• Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler	315
• Rapunzel	307
• Kül Kedisi	248
• Hansel ve Gretel	133
• Kırmızı Başlıklı Kız	118

Resim 10. Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler masalından bir resim. (www.masaldinle.com)

Masallar arasında en çok yorum “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler” masalına yapılmıştır. Bu masala çocukların hem olumlu hem de olumsuz yorumlar yaptığı görülmektedir. Ancak masalın her iki durumda da ilgi çektiği ve çok dinlenip okunduğu ortadadır. Masal hakkındaki dikkat çekici bazı yorumlar şunlardır:

- **Yiğit:** Keloğlan’dan daha güzel (22 Ekim 2007)
- **Enes:** Keloğlan masalları ve Nasrettin Hoca fıkraları bu siteye eklenirse site dünyanın en güzel sitesi olur. (19 Kasım 2007)
- **Eda:** 11 yaşında 6. Sınıf öğrencisi. Siteyle yeni tanıştım ve çok beğendim. Ödevlerimi bu siteden yaptım. Site için teşekkür ediyorum. (25 Aralık 2007)

- **Davut:** Sitenize daha çok Türk masalı koyarsanız sevinirim. (30 Nisan 2008)

Birçok dinleyici ve okuyucunun “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler” masalına ortak yorumlar yaptığını görmekteyiz. Çocuklar, masal sitelerinde hep aynı masallara yer verilmesinden şikâyet etmektedirler. Siteye farklı masalların konmasını istemektedirler. Ancak her şeye rağmen çocuklar; böyle bir sitenin varlığından mutlu olduklarını, bu siteleri yapanlara teşekkür ettiklerini de belirtmişlerdir. Bu iyi dileklerin yanında, sitenin daha nitelikli içeriğe sahip olacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği de bir gerçektir.

Sitede dinleyiciler tarafından en çok ilgi gören beş masal arasında hiç Türk masalı bulunmamaktadır. Örneğin, “Keloğlan ve Sihirli Taş” masalına dinleyiciler ve okuyucular tarafından toplam otuz adet yorum yapılmıştır. Türk edebiyatındaki en önemli masal kahramanı olan Keloğlan, yabancı masalların gölgesinde kalmıştır. Sitede yabancı masalların fazlalığı çocukların bu masallara yönelmesine ortam hazırlamaktadır.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitenin hedef kitlesini çocuklar oluşturmaktadır. Sitenin üst kısmında yer alan “Hakkımızda” bölümünde site yönetimi çocuklara şekilde seslenmektedir:

“Merhaba çocuklar, biz “masaldinle.com” sitesiyiz. Sizlere buradan güzel masallar ve hikâyeler seslendiriyoruz. Bu sitede bir sürü sesli masal ve sesli hikâye bulabilirsiniz. Hoşunuza gitti değil mi, bizden her zaman yeni masallar ve hikâyeler isteyebilirsiniz. Tek yapmanız gereken bize bir mail atmak, istek@masaldinle.com”

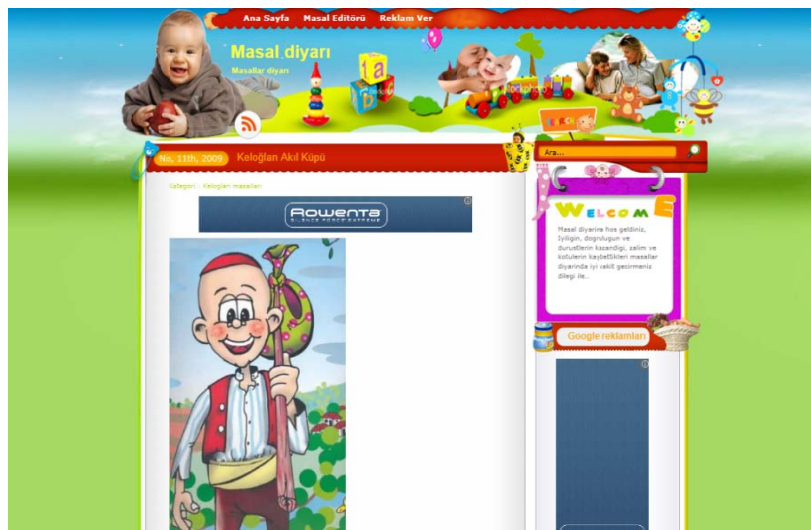
Sitenin amaçlarından birisi de çocukların hoşça vakit geçirmelerini sağlamaktır. Ayrıca site, kendilerine masal gönderen çocukların masallarını yayınlamaları onların ileride sosyal birer birey olmalarını sağlayacak olan ilk adımlarını atmalarına yardımcı olmaktadır. “Siz de Masal Okuyun” adlı başlıkta çocukların kendi seslendirdikleri masalları da göndermeleri tavsiye edilmiştir. Site yönetimi, çocukların yanında bebekleri olan annelere de seslenmektedir:

“Merhaba Anneler, Sizi de unutmadık. Yaptığımız her şey bebeğinizin ya da çocuğunuzun dil gelişimi için. Bebek sahibi iseniz bu masalları ve hikâyeleri bebeğinize rahatlıkla dinletebilirsiniz. Biz biliyoruz ki bebeğin dil gelişimi daha anne karnında başlıyor. Eğer bebeğiniz biraz büyüdü ve artık hayatı öğrenmeye başladıysa bu masalları ve hikâyeleri onunla da dinleyebilirsiniz. Bu onlar için de çok faydalı olacaktır. Bizimle mail adresimizden her zaman iletişime geçebilirsiniz. “İletisim@masaldinle.com”

Buradan hareketle sitenin bir başka amacının da masalların vasıtasıyla çocukların dil eğitimine katkıda bulunmaktır. Sitenin çok yüksek hedeflerinin olduğu görülmektedir. Ancak masalların az oluşu, bazı masalların kalitesiz oluşu vb. durumlar bu yüksek hedeflere ulaşmayı zorlaştırabilir. Bütün bunlardan hareketle sitenin daha profesyonelce hazırlanması gerektiğinin sonucuna varmaktayız.

4.7. MASALDİYARI.NET

Sitenin Adresi: www.masaldiyari.net (04.04.2012)

Resim 11. Sitenin ana sayfası. (www.masaldiyari.net)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Sitede üst kısımda üç ana başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar şunlardır:

- “Ana sayfa”
- “Masal editörü”
- “Reklam ver”

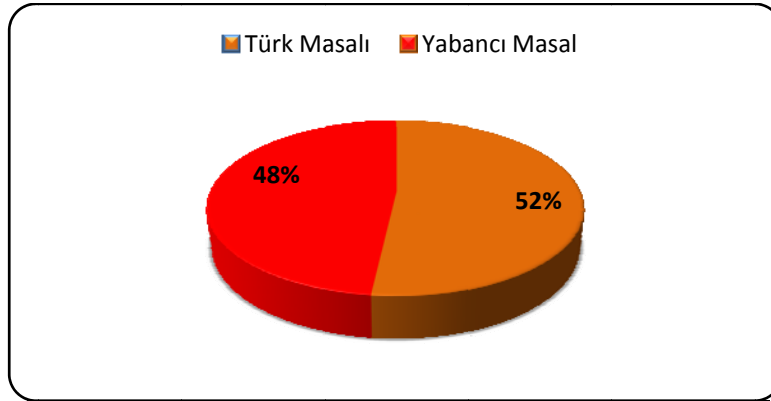
“Facebook” gibi günümüzün en önemli sosyal paylaşım sitelerinden birinde aktif bir şekilde yer alan site, bu sosyal ağda aşağı yukarı 750 kişi tarafından takip edilmektedir. Takipçi sayısı az olmasına rağmen burada paylaşılan masallar binlerce kişiye ulaşabilir. Bu sayede, internet ortamında masallar hızla yayılabilir ve daha fazla insana ulaşılması sonucunda geleneğin devam etmesine katkı sağlanabilir.

Sitenin İçerik Analizi:

“Ana sayfa” bölümünün altında çeşitli bebek resimleri bulunmaktadır. Bu resimler, sitenin hedef kitlesini ortaya koyması bakımından önemlidir. Sayfanın orta kısmında dört masal metni arka arkaya sunulmuştur. Orta kısımda ve sağ taraftaki sütunda birçok reklam bulunmaktadır. Sitenin reklam alması takip edildiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Masallarda metinlerin yanında verilen resimlerin çocukların masalları zihinlerinde canlandırmaları açısından önemli olduğunu söyleyebiliriz. Sitenin sağ üst köşesinde “Wellcome” başlığının altında şu şekilde kısa bir metin geçmektedir: “*Masal diyarına hoş geldiniz, iyiliğin, doğruluğun ve dürüstlerin kazandığı, zalim ve kötülerin kaybettikleri masallar diyarında iyi vakit geçirmeniz dileği ile...*” İncelemiş olduğumuz masal sitelerinden farklı olarak bu sitede masallar hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Bu bölüm vasıtasıyla, çocuklar dinledikleri ya da okudukları “Masallar” hakkında bilgi sahibi olabilirler. Sitenin sağ alt kısmında ise “Kategoriler” başlığı altında; Andersen Masalları, Çerkes Masalları, Görüntülü Masallar, Grimm Masalları, İngilizce Masallar, Kelile ve Dimne Masalları, Keloğlan Masalları, La Fontaine Masalları, Ezop Masalları, Türk Masalları vb... gibi başlıklar bulunmaktadır. Bunların dışında Çocuk Hikâyeleri, Çocuk Kitapları, Çocuk Şarkıları, Çocuk Şiirleri gibi farklı başlıklar da bulunmaktadır.

“Masal Diyarı” içeriğinde hikâye, şiir vb. örnekler de bulunduran bir çocuk sitesidir. Facebook sosyal paylaşım ağında, sitede yer alan masalların ya da diğer türlerin sürekli olarak güncellendiği ve yeni paylaşımlar yapıldığı görülmektedir. Nasreddin Hoca fıkralarının masal başlığı altında verilmesi, siteyi hazırlayan şahısların fıkra ve masal türleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını akıllara getirmektedir. İnternet siteleri vasıtasıyla masal dinleyen ya da okuyan ziyaretçilere yanlış bilgiler verilmemesi için türler arasındaki tasnifin iyi yapılması gerekmektedir. Türk masallarının yabancı masallara oranla az oluşu sitenin bir diğer eksik yanlarından biri olarak değerlendirilebilir. Sitedeki yerli ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 7. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

“Ana sayfa” başlığının yanında “Masal editörü” bölümü yer almaktadır. Bu bölümde şöyle bir metin bulunmaktadır:

“Merhaba Değerli arkadaşlar sitemize masal editörü alınacaktır ilgilenen arkadaşlar dostyakasi@hotmail.com adresine kendini tanıtarak başvuru emaili gönderebilirler. Masal editörü nedir? Görevleri Nelerdir? Masal editörü siteye masal eklemekle görevlidir sitemize daha önce eklenmemiş masalların özetlerini sitemize ekleyerek onların okunması sağlanır ve okunan masallara yapılan yorumları onaylar sitemizde yorumların çıkması için editör onayı gerekmektedir. Şimdilik sitemiz

sadece masal ve masal kitapları çocuk şiirleri gibi alanlarda daha çok etkili olacaktır inşallah ileride çocuklar için daha güzel projeler yapabiliriz Hoşça kalın.”

Metinden anlaşılacağı üzere sitede yönetim zafiyeti vardır. Bu sitelerin iyi hizmet verebilmeleri için nitelikli bir kadroya sahip olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla masal konusunda uzman kişilerin bu sitelerin yönetiminde yer almaları masal türünün sağlıklı bir şekilde diğer kuşaklara aktarımı adına önemli olduğu söylenebilir. Sitede üst kısımda yer alan üç başlıktan sonuncusu ise “Reklam Ver” bölümüdür. Burada ziyaretçilere şu şekilde bir yazı sunulmuştur:

“Sitemizde reklamlarınızı yayınlayalım! Aylık 50 tl’den başlayan fiyatlarla Reklam fırsatları. İletişim; serginho_6363@hotmail.com”

Site reklam konusunda diğer masal sitelerinin çok önünde yer almaktadır. Reklamlardan elde edilen maddi kaynakla daha iyi bir site oluşturulabilir.

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Masal icrasında anlatıcı ile dinleyicinin diyalogları, anlatıcının ses tonu, jest ve mimik hareketleri gibi öğeler geleneğin bir parçası olmasının yanında icra özellikleri arasında da gösterilmesi bakımından önemlidir. Bu durumların sağlanması için masalların internet sitelerinde metinden ziyade sesli ve görüntülü olarak sunulması gerekmektedir. Çünkü günümüzde masal anlatıcıları geçmişe göre bir hayli azalmıştır. Dolayısıyla bu geleneğin yaşatılması için masalların yeni icra ortamlarından biri olan internet sitelerinde geleneksel icra ortamının oluşturulması gerekmektedir.

Sitede masalların altına çok fazla yorum yapılmamıştır. Keloğlan masallarına diğer masallara oranla daha fazla ilgi gösterildiği söylenebilir. Aslında çocuklar Keloğlan masallarını yabancı masallara oranla daha çok sevmektedirler. Ancak yapılan yorumlardan hareketle aynı masallardan ziyade alternatif, özgün masalların sunulması gerektiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu sitede de Keloğlan masallarına çocuklar tarafından olumlu yorumlar yapılmıştır. Bütün bunlara rağmen sitede

yorumla okuyucu-dinleyici ilişkisinin sağlanamadığı sonucuna varmaktayız. Çünkü çocukların yorumlarına site yönetimi tarafından herhangi bir cevap verilmemekte yani çocuklar karşılarında bir muhatap bulamamaktadırlar.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

“Masal Editörü” bölümünde site yönetimi tarafından; masal, masal kitapları, çocuk şiirleri gibi alanlarda etkili olunacağı belirtilmiştir. Buradan, hedef kitlenin çocuklar olduğu da çıkarılabilir. Çocuklar için iyi projeler üretme amacıyla kurulmuş olan sitenin bu amaca ulaşmak için daha nitelikli bir kadroya sahip olması gerektiği söylenebilir.

4.8. MASALİSTASYONU.COM

Sitenin Adresi: www.masalistasyonu.com (26.03.2012)

Resim 12. Sitenin ana sayfası. (www.masalistasyonu.com)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

www.masalistasyonu.com adlı masal sitesine aynı zamanda www.masaltreni.com adresinden de ulaşılmaktadır. Ana sayfanın üst kısmında insana ait vasıfların yüklendiği sesli, animasyon şeklindeki trenin, sitenin adını taşıyan

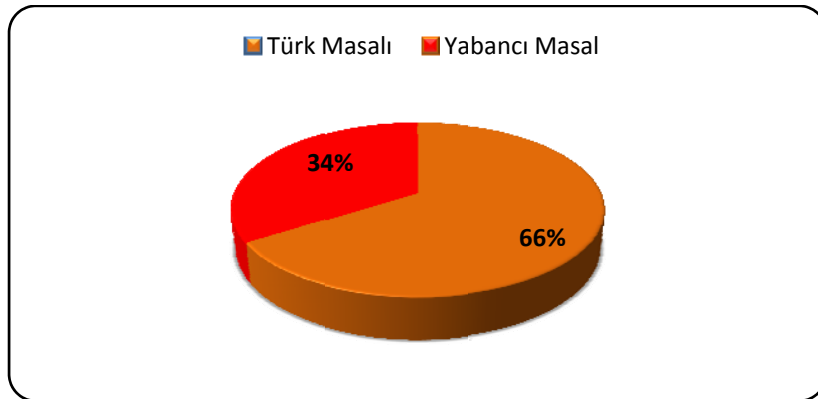
masal treni olduğu anlaşılmaktadır. Bu animasyonun, çocukların dikkatini çekmek, onların hayal dünyalarına nüfuz edebilmek adına tasarlandığı düşünülebilir.

Orta kısımda, “Ana sayfa”, “Hakkımızda”, “Masallar”, “Fıkralar”, “Filmler”, “Sizden Gelenler” ve “İletişim” başlıkları yer almaktadır. Sitenin sol tarafında üye olmak için gerekli olan forma ulaşılabilecek link bulunmaktadır. Söz konusu linkin altında siteye üye olan çocukların isimleri bir kutucuğun içinde hareketli bir şekilde geçmektedir. Böylece bu internet sitesinde bir tür sanal icra ortamı oluşturulmaktadır. Ana sayfanın tam ortasında “Makinist Amca” şeklinde adlandırılmış olan bir çizgi kahraman resmi bulunmaktadır. Sitede çocuklarını ilgisini çekebilmek için bu tarz resimlerden sıkça yararlanıldığı görülmektedir.

Sitenin İçerik Analizi:

Sitenin sol tarafında üyelerin isimleri hareketli olarak aşağıdan yukarıya doğru geçmektedir. Her yaştan üyenin olduğu sitede üyelerin büyük bir kısmını çocuklar oluşturmaktadır. Sitenin ana sayfasının ortasında site yöneticileri tarafından okuyuculara ve üyelere “*Yeni masallarla yakında buradayız.*” şeklinde bir duyuru yayınlanmıştır. Bu duyuru 25 Mart 2010 tarihinde yapılmıştır. O tarihten günümüze kadar geçen iki yıllık süreçte siteye yeni masalların eklenmemiştir. Siteye yeni masallar eklenmemesine rağmen çocuklar arasında siteye 2011 ve 2012 yıllarında da üye olanların olduğu görülmektedir. Çocukların bir arayış içinde oldukları, masalları sevdikleri ortadadır. Site yönetiminin bu beklentiyi ne kadar karşılayabildiği ise tartışmaya açık bir konudur. Sitedeki yerli ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 8. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Sitede bulunan 96 adet metnin kısmının, masal başlığı altında verilmesine rağmen masal olmadığı anlaşılmaktadır. Bu metinlerin başlıklara göre dağılımları şu şekildedir:

-Andersen Masalları (3)

“Kurşun Asker, Kibritçi Kız, Küçük Deniz Kızı”

-Dünya Masalları (5)

“Sihirli Fasulye, Güzel ve Çirkin, Kurt, Keçi ve Koyun, Çizmeli Kedi, Rapunzel”

-Ezop Masalları (5)

“Aslan, Eşek ve Tilki, Tüccar Olan Çoban, Fare ile Kurbağa, Eşek ve Çekirge, Kartal, Kedi ve Domuz”

-Gökyüzü Masalları (5)

“Küçük Yıldız ve Tonton Aydede, Gök Gürültüsü, Şimşek ve Yıldırım, Güneş ve Bulut, Kırmızı Uçurtma ve Gökyüzü, Uçak ve Beyaz Bulut”

-Grimm Masalları (5)

“Çirkin Ördek Yavrusu, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Uyuyan Güzel, Hansel ve Gretel, Kırmızı Başlıklı Kız”

-Gülücükten Masallar (5)

Bu başlık altında verilen “Otobüs”, “Servisle Okula Gidiyorum”, “Gezelim, Görelim, Kaybolalım”, “Eyvah Babam Araba Alıyormuş”, “Bisiklet İstiyorum” adlı metinlerin bir çocuğun kendi başından geçen olayları anlattığı anı türünde metinler olduğunu görmekteyiz. Bu metinlerin masal adı altında verilmesi siteyi oluşturanların halk bilimi sahası içerisinde ele alınıp incelenen “masallar” konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, masalların yüzdelik oranlarını gösterdiğimiz grafikte bu tarz metinler dikkate alınmamıştır.

-Kelile ve Dimne'den Masallar (5)

“Üç Kız Kardeş, Güvercinler, Aslanın Siniri, Açgözlü Kedi, Yavru Deve”

-La Fontaine'den Masallar (10)

“Öküz Olmak İsteyen Kurbağa, Kurtla Kuzu, Kurtla Köpek, Kırlangıç ve Küçük Kuşlar, İki Katır, Heybe, Keçi, Koyun ve Kısırak Aslanla Ortak, Ağustos Böceği ile Karınca, Şehir Faresi ile Tarla Faresi, Karga ile Tilki”

-Mesnevi (4)

“Akreple Kurbağa”, “Aslan ve Tavşan”, “Deve ile Fare”, “Şaşı Çıracık”

-Meyve Masalları (10)

Bu başlık altında verilen metinler şunlardır: “Kırmızı Yanak ile Huysuz Elma, Portakal Ağacı, Muz Kardeşler, Kendini Beğenmiş Mandalina, Meraklı Üzüm Salkımı, Rüküş Şeftali, Uykucu Kavun, Hızlı Karpuz, Çıtkırdım Çilek, Tatlı Kayısı”

-Özgün Masallar (18)

“Zavallı Ayıcık, Sakız, Kedicik, Pamuk Şekeri, Benekli Kelebek, Kitap kurdu Kıtır, Gözlük, Canoğlanın Hazinesi, Hasret, Prens'in Hatası, Çıtı Pıtı Hanım, Mızımız Ahtapot, Gülenay, Lambidik Leylek, Sütlaç ile Pekmez, Hayal Kuşu, Neşe Doktoru, Çaydanlık Olmak İsteyen Prens”

-Sebze Masalları (10)

“Tonton Dolma Biber, Şakacı Soğan, Küçük Ispanak, Yaramaz Lahana ve Keçi, Püsküllü Pırasanın Seyahati, Bay ve Bayan Semizotu, Kendini Beğenmiş Karnıbahar, Patlıcan Kardeşler, Küçük Patatesin Maceraları, Ortanca Taze Fasulye”

-Türk Masalları (5)

“Deveoğlu, Oduncu, Ciğer, Zengin Kardeşle Yoksul Kardeş, Balıkçı Dedenin Oğlu”

-Keloğlan Masalları (5)

“Keloğlan ile Kırmızı Taş, Keloğlan Akıl Küpü, Keloğlan ve Çilli Tavuk, Keloğlan ve Kokulu Çiçek, Macun”

-Diğer (1)

“Uyku cücesi”

Andersen'den Masallar (3)
Dünya Masalları (5)
Ezop Masalları (5)
Göküzü Masalları (5)
Grimm Masalları (5)
Gülcük'ten Masallar (5)
Kelile ve Dimne'den Masallar (5)
Lafontaine'den Masallar (10)
Mesnevi (4)
Meyve Masalları (10)
Özgün Masallar (18)
Sebze Masalları (10)
Türk Masalları (5)
Keloğlan Masalları (5)
Diğer (1)

KELOĞLAN VE ÇİLLİ TAVUK

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, uzak ülkelerden birinde bizim keloğlan yaşarmış. Keloğlan kelmiş, keleşmiş ama özellikleri pek bir güzelmış. İnsanlarla ilgilenir, arkadaşlarına iyi davranır, hayvanları sever fakat çalışmaktan pek hoşlanmazmış. Anası ona ne zaman bir iş buyursa bir bahane uydurur, anası kızınca da oraya buraya saklanır dururmuş.

Günlerden bir gün evin kapısının önünde uyuyup dururken küçük bir çocuk yanına yaklaştı:

- Hiç keloğlan, keleşoğlan, annesini üzen oğlaanann, diye bağırır. Keloğlan hemen arkasını dönmüş, uykusuna devam etmiş ve bir rüya görmeye başlamış. Rüyasında uzun bir yolda yürüyormuş, yürürken önce bir tavukla karşılaşmış, tavuk;

- Ah keloğlan bir bilsen başıma gelenleri, ne desem ne etsem biniyorsun olup bitenleri önce sana anlatayım istersen diyerek, tüklerini kendi kümesleri önünde nasıl gezdiklerini anlatmış durmuş. Keloğlan tam ona yardım etmek isterken, uyanmış... Uyanmış bir de ne görsün, nehem evindeki çilli tavuk tam nöbeğinin altında oturuyor mu? Odu...

Bütün hakları Gülcük Yayınları'na aittir, izniz kopyalanamaz ve yayınlanamaz

Resim 13. Sesli ve yazılı masalın aynı sayfada sunumu. (www.masalistasyonu.com)

Yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde, bu sitede “Göküzü Masalları, Meyve Masalları, Özgün Masallar, Sebze Masalları” başlıklarının altında bulunan metinlerin “Yapma masal” metinleri olduğu savunulabilir. Yani bu metinler sözlü gelenekte anlatılarak günümüze ulaşmış masal metinleri değildir. Bir yazar tarafından çocukların sebze, meyve yemelerini teşvik etmek, yeme içme alışkanlıklarını düzenlemek ve onları sağlıklı ürünler tüketmeye yönlendirmek vb. işlevlerle yazılmış olan bu yapma masalların “fakelore” ürünü olduğu söylenebilir. Fakelore ürünü olarak nitelendirdiğimiz “Meyve masalları” başlığının altında bulunan “Kendini beğenmiş mandalina” adlı yapma masal örneğini ele almayı düşündük.

KENDİNİ BEĞENMİŞ MANDALINA

*“Turunçgiller ne güzel,
Olsun afiyet şeker,
Mandalina haydi hopla,
Bak yemesi çok güzel.*

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde Nerede bu çocuklar? Hepsi kuşun peşinde. O kuş koşmuş yorulmuş, ayran içmiş darılmış, buna kimler inanmış, masal masal masarı, nerde kaldı bizim haşarı masal ambarı?

Bir mandalina ağacının ortasında, tam manzaralı yerinde bir mandalina yaşarmış kendi halinde. Siz kendi halinde dediğimize bakmayın, bu bizim mandalina aslında biraz değişikmiş. O da bütün mandalinalar gibi turuncu, tatlı ve hoşmuş ama bizimkinin yüreği biraz boşmuş. Kimseleri beğenmez, hiç bir mandalinayla görüşmek istemez, kendini mandalinaların en güzeli sanırmış. Günlerden bir gün mandalina ağacı uzaktan gelen insanlar olduğunu söylemiş, kollarını yani dallarını yere doğru eğmiş, eğmiş ki herkes bu tatlı, bol vitaminli meyvelerden faydalansın. İnsanlar mandalinaları toplamaya başlamışlar, bizimkiler vedalaşmışlar birbirleriyle ama kendini beğenmiş mandalina hiç oralı olmamış bile, ağacın dalına yapışmış adeta. "Hiç bir yere gitmem, ben özel bir mandalinayım, beni rahat bırakın" diye bağırarak durmuş. Onun huysuzluğuyla uğraşmayan insanlar bırakmışlar kendi haline. Ağacın tepesinde tek başına kalakalmış bizim kendini beğenmiş.

Resim 14. Kendini beğenmiş mandalina. (www.masalistasyonu.com)

Günler haftalar geçmiş, bizim kendini beğenmiş mandalina hala orada bekleyip duruyormuş, ağaç onun bu haline çok üzülüymüş ama ne yapsın? Dallarında büyüttüğü bütün mandalinaları çocuklar güzel güzel yemişler, onlar bu güzel çocuklara vitamin olmuşlar, kendini beğenmiş ise orda kuruyup gidecek duruma gelmiş.

Ağaç:

- Haydi bak, şuradan çocuklar geçiyor, bırak dalımı da git onların yanına. Seni afiyetle yesinler, demiş. Bakmış ki, mandalina gitmem diye tutturuyor, ağaç daha fazla ısrar etmemiş. Zaten ısrar etsede bir faydası olmazmış.

Mandalinanın kendini beğenmişliğini herkes biliyormuş. Günlerden bir gün bizim mandalina artık dalı tutamaz olmuş, küt diye düşüvermiş ağacın dallarından aşağıya. Ağaç ona üzüntülü üzüntülü bakmış ve o sırada yoldan geçen bir köpek mandalinayı şöyle bir koklamış ve ayağıyla itivermiş. Bizim kendini beğenmiş mandalina öyle yerlerde sürünüp kalmış, hiç kimseye de bir faydası dokunmamış.

*Bazı masallar böyle, üzüntülü bitiyor,
Bazen insanlarda böyle yapıyor,
Kendini beğenmişlik, kötü bir huy unutma.
İyi davran herkese, mutluluk asıl burada.”⁷⁸*

Yapı:

1. Masallar genellikle mensur bir anlatı biçimidir. Fakat bazı manzum kısımları da olabilir. Bu metnin başında ve sonunda da manzum kısımlar yer almaktadır.

*Turunçgiller ne güzel,
Olsun afiyet şeker,*

⁷⁸ www.masalistasyonu.com (26.03.2012)

Mandalina haydi hopla,

Bak yemesi çok güzel.

Bazı masallar böyle, üzüntülü bitiyor,

Bazen insanlarda böyle yapıyor,

Kendini beğenmişlik, kötü bir huy unutma.

İyi davran herkese, mutluluk asıl burada.

2. Masallar gerçeküstü ve sembollere dayalı oluşuyla çocuklara yönelik, çocuğu eğiten bir anlatı türü olarak da bilinmektedir. Söz konusu metinde mandalinaya, ağaca teşhis ve intak sanatı kullanılarak insana ait vasıflar yüklenmiştir. Bu gerçeküstü öğeler vasıtasıyla çocukların hayal dünyalarına ulaşılp, metinde geçen iyi huylu olma, kendini beğenmişlik gibi kötü davranışlardan kaçınma, arkadaşlık kurma vb. gibi iyi özellikler çocuklara benimsetilmeye çalışılmaktadır.

3. Masal metinleri, belli başlı kalıplaşmış kafiyeli sözcükler ve tekerlemeler içerir. Metnin başında “*Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde Nerede bu çocuklar? Hepsi kuşun peşinde O kuş koşmuş yorulmuş, ayran içmiş darılmış, buna kimler inanmış, masal masal masarı, nerde kaldı bizim haşarı masal ambarı?*” şeklinde kalıplaşmış kafiyeli sözcükler ve tekerlemeler bulunmaktadır.

Dil ve Üslûp:

1. Masal metinlerinde genellikle “mişli geçmiş zaman” kullanılmaktadır. Metinde geçen şu cümleler örnek gösterilebilir:

“Günler haftalar geçmiş, bizim kendini beğenmiş mandalina hala orada bekleyip duruyormuş, ağaç onun bu haline çok üzülyormuş ama ne yapsın? Dallarında büyüttüğü bütün mandalinaları çocuklar güzel güzel yemişler, onlar bu güzel çocuklara vitamin olmuşlar, kendini beğenmiş ise orda kuruyup gidecek duruma gelmiş.”

2. Masallar halk anlatmaları olduğu için sade bir dile sahip olduğu bilinen bir özelliktir. Tahlil edilen metnin de sade bir dile sahip olduğu söylenebilir.

3. Masallarda kahramanlar birbirleriyle sıkça konuşmaktadır. Bu konuşmalar “diyor, dedi, demiş” vb. kelimeler ile metne bağlanır. Metinde geçen şu cümle bu ifadeye örnek olarak gösterilebilir:

“Ağaç:- Haydi bak, şuradan çocuklar geçiyor, bırak dalımı da git onların yanına. Seni afiyetle yesinler” demiş.

4. Masallarda cümleler, genellikle yüklem sona gelecek biçimde kurulmaktadır. Ancak istisnaî olarak bazı cümlelerde yüklem ortaya hatta başa geldiği de görülebilir. İncelenen metinde de yüklem sona olmadığı cümlelere rastlanmaktadır.

“Günlerden bir gün bizim mandalina artık dalı tutamaz olmuş, küt diye düşüvermiş ağacın dallarından aşağıya.”

İcra:

1. Masallarda sosyal hayattan izler bulmak mümkündür. Masal, anlatıcının, yazarın kültüründen, yaşayışından izler taşır. Metinde edebi sanatlar, deyimler vb. geçmesi yazarın kültüründen örnekler olarak gösterilebilir.

2. Masalların eğitici ve ders verici yönü ağır basar. Masal, dinleyicisini iyilik yapmaya teşvik eder ve masallar genellikle mutlu sonla biter. Bu metin mutlu sonla bitmemekle birlikte yine de dinleyici iyilik yapmaya teşvik etme söz konusudur.

“Bizim kendini beğenmiş mandalina öyle yerlerde sürünüp kalmış, hiç kimseye de bir faydası dokunmamış.

*Bazı masallar böyle, üzüntülü bitiyor,
Bazen insanlarda böyle yapıyor,
Kendini beğenmişlik, kötü bir huy unutma.
İyi davran herkese, mutluluk asıl burada.*

İşlev:

1. Meyve masalları başlığı altında bulunan ve sözlü geleneğin ürünü olmayan bu yapma masal örneği çocuklara iyi huylu olma, arkadaş edinme, yemek yeme alışkanlığı kazanma gibi ahlaki ve eğitici unsurlar kazandırmayı hedeflemektedir.

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitede yer alan masal metinlerinin altında yorum bölümü bulunmadığından dolayı masallar hakkında herhangi bir yorum yapılmadığını görmekteyiz. Yayıncı-okuyucu/dinleyici ilişkisi, “İletişim” linkinde yer alan “İletişim Formu” vasıtasıyla ve “Sizden Gelenler” linkinde yer alan “Sizde Masal Ekleyin”, “Sizde Fıkra Ekleyin” başlıkları aracılığıyla sağlanmaktadır.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitenin “Hakkımızda” bölümünde hedef kitle ve amaç belirtilmiştir. Bu bölümde site ziyaretçilerine hitaben yazılmış olan metinde şu ifadelere yer verilmiştir:

“Bir masal gibi başladı her şey. Sanki Kaf dağının ardındaydık çocuklar. Sohbet ederken, neden böyle bir sitemiz yok dedik. Çocuklara masalları biz okuyalım, onlar için resimler çizdirelim, filmlerimiz olsun sitemizde izleyebilsinler. Bize masal ya da fıkra yazsınlar yayımlayalım. Gökşin abimiz ben hazırlarım bu siteyi dedi. Yılmaz abimizle birlikte sitenin teknik işlerini yapmaya başladılar. Ne istediğimize karar verdik önce, sonra sitenin temelleri atılmış oldu. Masalları belirleyip hepsini yeniden yazdık, seslendirdik, Emre abimiz müzikler yaptı bizim için, Murat abimiz elindeki bütün müzikleri paylaştı bizimle. Cemile ağaç ablamız masallar için resimler yaptı. Öyle çok sevindik ki, bilemezsiniz. Sanki biz yeniden çocuk olduk. Bu arada Gülcük Kapkara bol bol yaramazlık yaptı. Resimlerin üstüne su döktü, biz stüdyoda masal okurken o bol bol gürültü yaptı.

Sonra üyelerimizin yaşlarına baktık ki, sadece çocuklar değil masalı sevenler... Anne ve babalar bile üye olmuşlar... Artık bundan sonra daha hızlı çalışıp, sitemizi gezen çocukların masalları daha çok sevmelerini sağlamak tek görevimiz. Bizi yalnız bırakmadığınız için teşekkür ederiz.”

Bu metinden anlaşılaçağı üzere, site hazırlamak bir ekip çalışması ürünüdür. Amaç, çocuklara masalları sesli, yazılı ve görsel olarak ulaştırmaktır. İlk başlarda hedef kitlesi olarak çocuklar seçilmesine rağmen, üyelerin yaşlarından hareketle bu

kitlenin zamanla genişlemiş olduğu görülmektedir. Anne ve babaların dahi üye olduğu bu sitenin hedefinin siteyi ziyaret eden çocuklara veya yetişkinlere masalları sevdirmek olduğu anlaşılmaktadır.⁷⁹

4.9. MASALKELEBEGİ.COM

Sitenin Adresi: www.masalkelebegi.com (19.04.2012)

Resim 15. Sitenin ana sayfası. www.masalkelebegi.com

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

“Masal Kelebeği” sitesi ziyaretçileri sade bir sayfayla karşılamaktadır. Sayfanın üst kısmında “Ana sayfa”, “Sesli Masal”, “Videolu Masal”, “İletişim” başlıkları bulunmaktadır. Bu sitenin, diğer masal sitelerinden farklı olarak masal metinlerine yer vermediği görülmektedir. Sitede yalnızca sesli ve videolu masallar vardır. “Masal Kelebeği” adlı siteyi farklı kılan bir başka özellik ise sitenin masal okuyucularından oluşan bir ekibinin olmasıdır. Bu ekip kamera karşısında tıpkı eski

⁷⁹ www.masalistasyonu.com (26.03.2012)

masalcılar gibi çocuklara hitaben masal anlatmaktadırlar. Bu faaliyet, masal anlatma geleneğinin yaşatılması adına olumlu bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

Sitenin İçerik Analizi:

“Ana sayfa” bölümünde başlığın hemen altında otomatik olarak ilerleyen resimler bulunmaktadır. Bu resimlerle sitenin tanıtımının yanı sıra, “Alaaddin”, “Çizmeli Kedi”, “Rapunzel” masallarıyla ilgili resimlerin sunumu da yapılmıştır. Türk yapımcılar tarafından kurulan bir sitenin açılış bölümünde, Türk masal kahramanlarının yer alması gerektiği düşüncesindeyiz. Buranın hemen alt kısmında “Masal Kelebeği İnteraktif masallar CD'si çıktı” şeklinde bir başlık yer almaktadır. “Masal Kelebeği” ismiyle piyasaya sürülmüş olan masal CD’sinde şu masallar bulunmaktadır:

1-Hansel ve Gretel	9-Güzel ve Çirkin
2-Küçük Deniz Kızı	10-Sihirli Fasulye
3-Bremen Mızıkacıları	11-Külkedisi
4-Fareli Köyün Kavalcısı	12-Kurşun Asker
5-Ali Baba Ve Kırk Haramiler	13-Çizmeli Kedi
6-Kibritçi Kız	14-Pamuk Prenses
7-Keloğlan	15-Uyuyan Güzel
8-Kırmızı Başlıklı Kız	

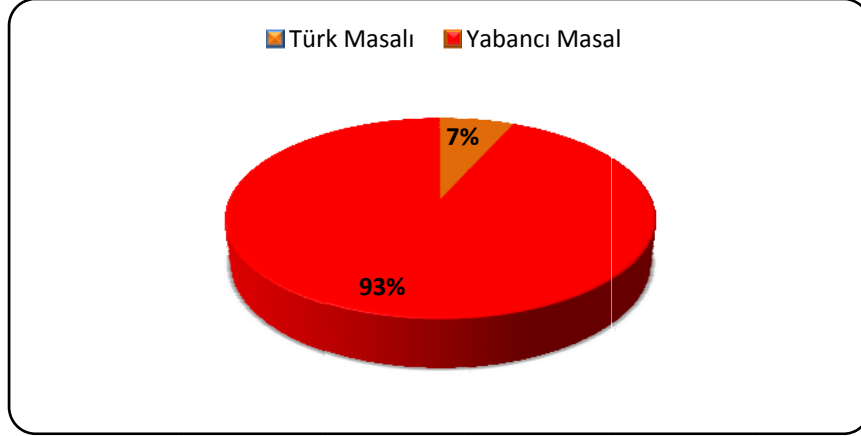
Görüldüğü üzere CD de yer alan masalların büyük bir kısmını yabancı kaynaklı masallar oluşturmaktadır. Türk örf, adet, gelenek, göreneklerine ters düşmeyen yabancı masallardan da mutlaka yararlanılmalıdır. Fakat bir Türk çocuğunun ilk önce kendi geleneksel kültürünün izlerini taşıyan masalları öğrenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ana sayfanın alt tarafında, sitede masal anlatan ekibin tanıtıldığı videolar yer almaktadır. Sitenin sol tarafında ise bu okuyucuların

fotoğrafları bulunmaktadır. “Masal Kelebeği” sitesi 18 Mayıs 2008 tarihinde “TRT INT” kanalında yayınlanan “Türk Site” adlı programda tanıtılmıştır. “Sesli masallar” başlığına tıklandığında açılan sayfada küçük bir kutucuk çıkmaktadır ve bu kutucuğun içinde yer alan masallar seçilerek dinlenebilmektedir. Bu bölümde, Keloğlan masalının dışında herhangi bir Türk masalına rastlanmaması dikkat çekmektedir. “Videolu Masallar” kısmında tıpkı ana sayfadaki gibi masal okuyucularının biyografilerine ve anlattıkları masallara ulaşılabilir. Masal okuyucularının genel olarak gençlerden oluşan bir ekip olduğunu söyleyebiliriz. Bu okuyucular ellerinde bulunan masal kitaplarıyla kamera karşısına geçerek çocuklarla karşılıklı konuşuyormuş gibi bir diyalog kurarak masal okumaktadırlar. Aslında bu masal okuyucularını yaptıkları iş itibarıyla modern “masalcı” olarak nitelendirebiliriz. Masal okuyucularının içinde, iki torunuyla beraber “Kırmızı Başlıklı Kız” masalını anlatan “Sabire Anneanne” dikkatimizi çekmektedir. Sabire anneanne çocukluğunda, büyüklerinden masal dinlediğini ancak yaşlandığı için bu masalları hatırlamadığını belirtmektedir. Sitenin iyi kurgulanması, özellikle videolu masallarla çocukların karşısına bir muhatabın çıkarak masal okuması site adına olumlu özellikler olarak nitelendirilebilir. Ancak bu güzel kurgunun yanında daha nitelikli ve daha fazla masala yer verilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Sitenin hem yayıncısı hem editörü olan Emre Yücelen ile irtibata geçerek bu siteyi kurma amaçlarının ne olduğunu sorduk. Yücelen, siteyi masal sevgisinden dolayı kurduğunu, masalların sadece küçüklere yönelik bir tür olmadığını ve herkesin masal dinleyebileceğini belirtti. İnternet sitelerinden ve masal kitaplarından okuduğu veya dinlediği masallardan hoşuna gidenleri sitesine eklediğini söyledi. Esas mesleği Şan öğretmeni olan Emre Yücelen, öğrencilerine diksiyon çalışması yaptırırken masal okutmuş ve bu masalları kaydetmiş. Yapma masal kavramını bilip bilmediğini sorduğumuzda ise bildiğini hatta masal yazan kişileri takip etmeye çalıştığını anlattı. Ayrıca sitede yayınladığı masalların yerli veya yabancı olmasını dikkate almadığını her türlü masalın sitede yer alabileceğini belirtti.

Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 9. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

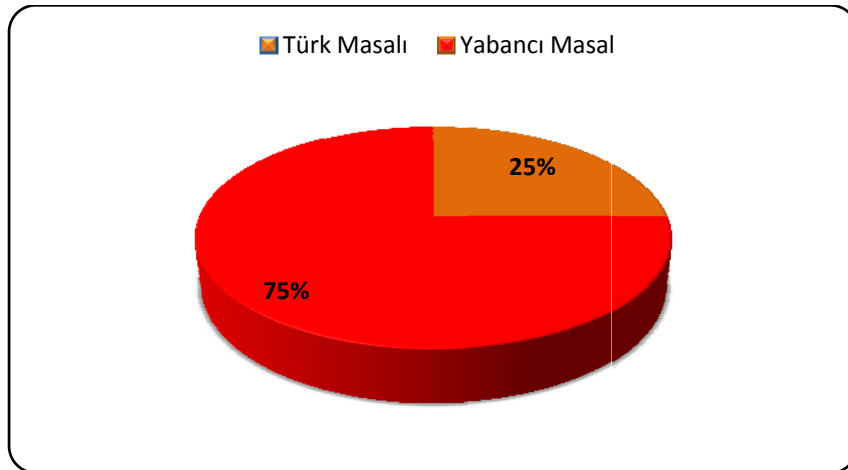
Sitede okuyucu ile dinleyici arasındaki iletişimin videolu masalların alt kısmında yer alan “Tartışma” bölümünün vasıtasıyla sağlanması hedeflenmiştir. Ancak bu bölümün aktif olmaması sonucu bu hedefe henüz ulaşamadığı ve bu bölümde herhangi bir yorumun yer almadığı görülmektedir. Ziyaretçilerin masal okuyucularıyla iletişim kurabilecekleri bir başka bölüm “Ziyaretçi Defteri” bölümüdür. Ancak bu bölümün de aktif olmadığı görülmektedir. Geriye kalan son seçenek ise site yönetimiyle “İletişim” linki vasıtasıyla elektronik posta göndermektir. Biz de, çalışmamızın kapsamına giren bu internet sitesiyle ilgili bilgi almak için elektronik posta gönderdik ve yayıncı Emre Yücelen ile irtibata geçtik.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

“Masal Kelebeği” sitesinde masal okuyucularının ellerinde kitaplarla masal okumaları; amacın, bu geleneği günümüzde de devam ettirmek olduğunu göstermektedir. Masalların başında “Merhaba Çocuklar” ya da “Sevgili Çocuklar” şeklinde başlayan sözcük gruplarından da sitenin hedef kitlesinin çocuklar olduğu anlaşılmaktadır. Sitenin ana sayfasının orta kısımlarında yer alan bir bölümde sitenin amacının sadece masal seslendirmek ve video oluşturmak olmadığıdır. Sitenin

“Sesli Masal Dinle” bölümünün içerik olarak bir hayli yoğun olduğu görülmektedir. Bu bölümde “A” dan “Z” ye kadar sıralanmış olan 338 adet metin bulunmaktadır. Söz konusu metinlerin sesli olarak dinleyiciye sunulmasının yanı sıra hepsinin masal olarak adlandırıldığına şahit olmaktadır. Ancak bu metinlerin büyük bir kısmının masal olmadığı ya da sözlü gelenekten gelmediği ve sonradan üretilmiş olabileceği muhtemeldir. “Görüntülü masallar” kısmında metinlerin yer almadığı sadece videoların bulunduğu görülmektedir. 69 adet videonun bulunduğu bu bölümde de bir önceki bölümdeki gibi sözlü gelenekten gelen orijinal masal örnekleri arasında gösterilemeyecek öğelere yer verilmiştir. Ancak bu videoların büyük bir kısmını (39 adet) TRT de yayınlanan Keloğlan masalları oluşturmaktadır. “İngilizce masallar” kısmında ise hayvan masallarından örneklerle, bir takım yabancı masallara ve Türk masallarından İngilizceye çevrilmiş birkaç masalın olduğu görülmektedir. Bu bölümde ise 12 adet metin ve bunların sesli olarak sunulduğu bölüm bulunmaktadır. Sitenin bu üç önemli başlığında (Sesli masallar, Görüntülü masallar ve İngilizce masallar) birçok teknik arızaya rastlanmaktadır. Bazı metinlerin sesli formatlarının çalışmaması, videoların açılmaması vb... problemlerle karşılaşılmaktadır. Sitedeki yerli ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 10. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

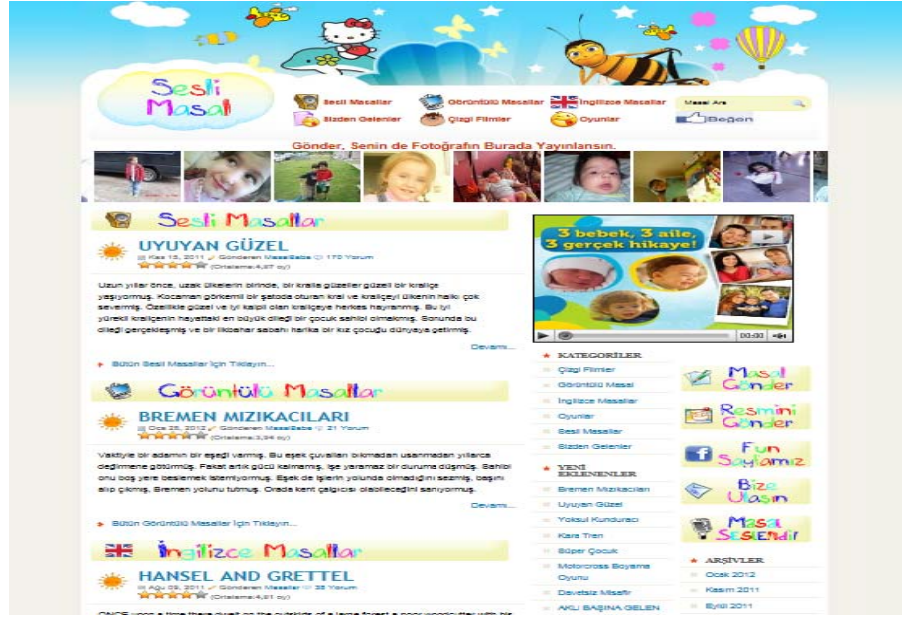
Sitede; izlenen, okunan, dinlenen bir masalın veya masalın dışındaki bir metnin ya da videonun sosyal paylaşım ağı olan “Facebook” sitesinde paylaşılabilceğı bir link bulunmaktadır. Sitenin sunmuş olduğı herhangi bir yorum bölümü bulunmamaktadır. Ancak ziyaretçiler, “Facebook” ortamında paylaşılan metnin ya da videonun altına yorum yaparak bu etkileşimi sağlayabilirler.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitenin, görsel öğelerinden reklamlarına varıncaya kadar birçok unsurundan hareketle, küçük yaştaki çocuklara hitap ettiğı söylenebilir. Hayvanların resimleri ya da çocuk bakıcılarının verdiğı reklamlar bu durumlara örnektir. Ayrıca sitede okul şarkılarının yer almasından da bu sonuca varılabilir. “Çocuklar için İngilizce” adlı bölüm çocuklara yabancı dilin temellerinin öğretilmesine katkıda bulunma amacıyla hazırlanmış olduğı düşünülebilir. Çocuklar, “komikeğlence.com” adlı linkin vasıtasıyla bu eğlence sitesine geçiş yaparak hoşça vakit geçirme imkânına da sahip olmaktadır.

4.11. SESLİMASAL.NET

Sitenin Adresi: www.seslimasal.net (22.04.2012)

Resim 17. Sitenin ana sayfası. (www.seslimasal.net)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Sitenin renkli bir sayfayla ziyaretçiyi karşıladığı söylenebilir. Fakat bu renkliliğin yanında yazıların iç içe verilmiş olması çocukların çabuk sıkılmasına ortam hazırlayabilir. Sitenin açılış sayfasının üst kısmında yer alan linkler site haritasını oluşturmaktadır. Bu linkler şunlardır:

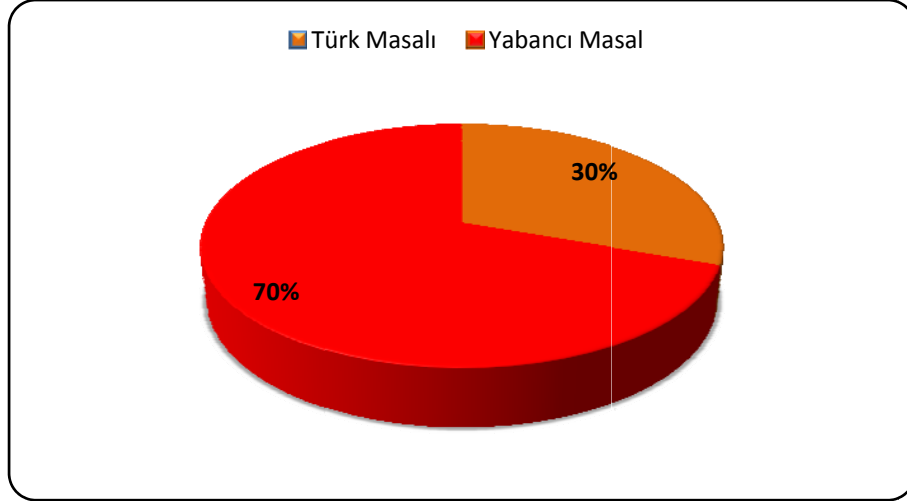
- Sesli Masallar
- Görüntülü Masallar
- İngilizce Masallar
- Sizden Gelenler
- Çizgi Filmler
- Oyunlar

Sitenin İçerik Analizi:

Sitenin ana sayfası “Sesli Masallar” bölümüyle açılmaktadır. Genellikle hayvan masallarından örneklerin yer aldığı sitede “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler”, “Uyuyan Güzel”, “Külkedisi” vb. masallara da rastlanmak mümkündür. Sesli masallar, henüz ilköğretim çağına gelmemiş, okuma yazma bilmeyen çocukların da ilgi alanına girmesi bakımından önemli olduğu düşünülebilir. Site yönetimine gönderilen çocuk fotoğraflarının yayınlandığı bölümde bebek sayılabilecek bir kitlenin de olması sesli masalların önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Sitede hem sesli hem yazılı hem de görüntülü masallara yer verilmeye çalışılmıştır. Sitede yer alan masalların nereden alındığı ile alakalı bir bilgi yoktur. Ancak site yönetiminin dikkat etmesi gereken önemli bir husus da Türk kültüründen izler taşıyan masalların sitede daha fazla bulunması gerektiğidir. Yorum yoluyla şikâyetlerini bildiren çocuklar , “Görüntülü Masallar” bölümünde bazı videoların açılmadığını dile getirmektedirler. Biz de yaptığımız incelemelerde videolardan bir kısmının açılmadığını ve açılanların ise düşük kalite de olduğunu gözlemledik. “İngilizce masallar” bölümüyle dil eğitimine yardımcı olmaya çalışılmıştır. Ancak bu bölümde yalnızca dört metin bulunmaktadır ve bu metinler içerisinde sadece “Hansel ile Gretel” metninin masal olduğunu diğerlerinin ise kısa hikâyeler olduğunu görülmektedir. Bu tür projelerin çok iyi planlanıp daha düzenli bir şekilde organize edilmesi gerekmektedir. “Çizgi filmler” ve “Oyunlar” bölümlerinin çocuklar için masalın dışında alternatif birer eğlence unsuru olduğu düşünülebilir.

Sitenin, sosyal paylaşım sitesi “Facebook” da 669 takipçisi vardır. Çocuklar, burada paylaşılan masallara da yorum yapmaktadırlar. Dolayısıyla bu ortamda paylaşılan masallarda da ilk amaç çocuklara kendi kültürel değerlerini öğretmek ve benimsetmek olmalıdır. Yapma masal örneklerinin de bulunduğu sitede, “En çok dinlenen masallar” bölümünde Türk ve yabancı masalların yüzdelik oranı şu şekildedir:

Grafik 11. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Açılış sayfasının sol tarafında sırasıyla “Masal Gönder”, “Resmini Gönder”, “Fun Sayfamız”, “Bize Ulaşın” ve “Masal Seslendir” bölümleri vasıtasıyla yayıncı ile iletişim kurmak mümkündür. Çocuklardan masal göndermelerinin ve masal seslendirmelerinin istenmesi onların bu anlatı türüne ilgilerinin artması bakımından önemli olduğu düşünülebilir.

Sitede bazı masallara çok az yorum yapılmasının yanında bazılarına ise büyük ilgi gösterildiği görülmektedir. En fazla yorum yapılan üç masala ve ziyaretçilerin yapmış oldukları yorumlardan birkaçına yer vermek istiyoruz:

<u>Masal Adı</u>	<u>Yorum Sayısı</u>
Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler	386
Uyuyan Güzel	170
Külkedisi	103

Yorum sayılarından çocukların yabancı masallara karşı bir sempatisinin olduğu görülmektedir. Ancak sitede Türk masallarının yeterli sayıda olmamasının buna ortam hazırladığı da düşünülebilir.

Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler Masalına Yapılan Yorumlardan Örnekler:

Figen Eylül: “aaaaa çok güzel bana uygun değil ama kardeşimi uyuttunuz sağ olun ama biraz da keloğlandan olsun çok teşekkürler kardeşim çok beğendi”

Deniz: “Çok beğendim sesli masallar çok güzel çünkü hiç okuma zorluğunda kalmıyoruz böyle bir site olduğu için çok teşekkürler masalınızı çok beğendim süperrrrr harika bir şey bu pamuk prenses ve yedi cüceleri seslendiren kimse çok güzel tıkır tıkır takılmadan anlatıyor bizlere hatta daha küçük olan çocuklar için ve okuma bilmeyenler için çok yararlı ve faydalı sitenizde mükemmel bir site tekrar teşekkürler”

Oktay: “Çok sağ olun ödevimde yardımcı oldu”

Uyuyan Güzel Masalına Yapılan Yorumlardan Örnekler:

Yağmur: “Bence hiç güzel olmamış”

Hatice Eren: “bayıldım kardeşime okuyunca hemen uyudu bu yüzden çok güzel”

Külkedisi Masalına Yapılan Yorumlardan Örnekler:

Selin: “Masal çok güzel ama resim daha güzel olabilirdi”

Görkem: “Hayatı hep bununla geçirmek istiyorum”

Dilara: “Bana göre çok güzel ama belki bunu görüntülü yapsalar daha iyi olur diye düşünüyorum”

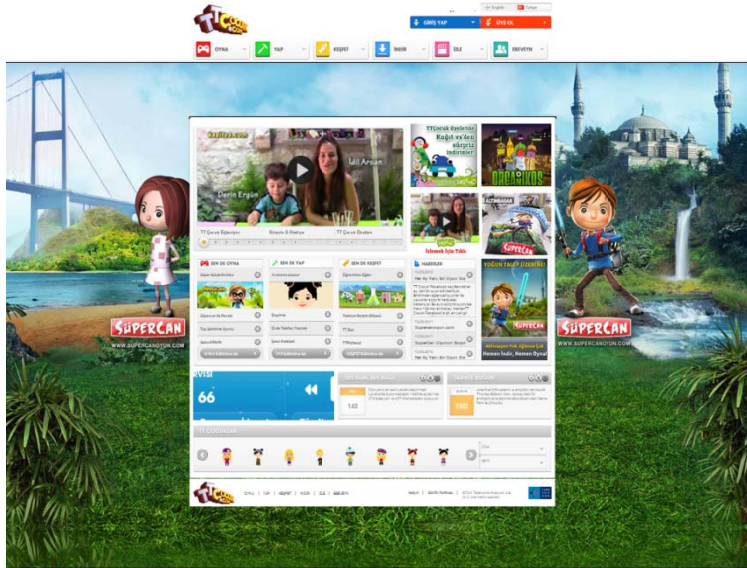
Sitedeki teknik aksaklıklar ve eksikliklere rağmen olumlu yorumların olduğunu da görmekteyiz. Site yönetiminin olumsuz yorumları da göz ardı etmemeleri gerektiği düşüncesindeyiz.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Sitede; masalların yanı sıra oyunlar, çizgi filmler de yer almaktadır. Asıl amacın çocuklara farklı masallar ulaştırmak olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sitenin hedef kitlesinin çocuklar olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yukarıda da değindiğimiz gibi siteye üye olan ve fotoğrafı site yönetimi tarafından yayınlanan çocuklar arasında henüz okuma yazma bilmeyenlerin olduğu dikkat çekmektedir. Bundan hareketle bu çocukların ebeveynleri tarafından siteye üye edilmiş olabilirler. Dolayısıyla, büyükler de dolaylı yoldan sitenin hedef kitlesine girmiş olmaktadır.

4.12. TTCOCUK.COM

Sitenin Adresi: www.ttcocuk.com (26.04.2012)

Resim 18. Sitenin ana sayfası. (www.ttcocuk.com)

Sitenin Tanıtımı ve Haritası:

Türk Telekom'un çocuklar için hazırlamış olduğu “www.ttcocuk.com” adlı sitenin masal sitesi olmadığını görmekteyiz.

Masallar, sitedeki başlıkların altında bir bölüm olarak yer almaktadır. Bu yüzden söz konusu siteyi araştırmamıza dâhil etmeye karar verdik. Yoğun bir haritaya sahip olan sitenin ana sayfasında yer alan başlıklar şunlardır:

- “Oyna”
- “Yap”
- “Keşfet”
- “İndir”
- “İzle”
- “Ebeveyn”

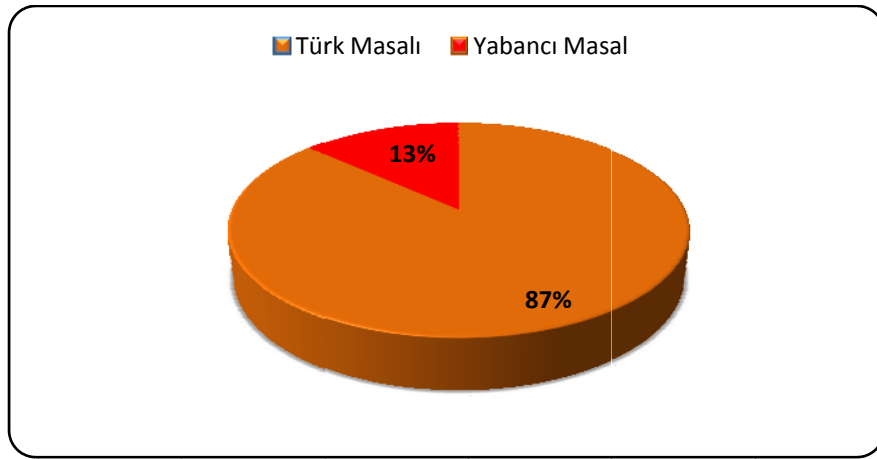
Bu ana başlıkların altında yer alan alt başlıklar sitenin içeriğini oluşturmaktadır. Masallar “İzle” başlığının bünyesinde ziyaretçinin karşısına çıkmaktadır.

Sitenin İçerik Analizi:

Çocukların hoşça vakit geçirmeleri için birçok alternatife sahip olan sitenin oldukça yoğun bir içeriğinin olduğu görülmektedir. “Oyna” bölümünde çocuklara 12 farklı oyun sunulmaktadır. “Yap” bölümünde çocukların el becerisinin gelişmesi adına okullardaki “İş Eğitimi” derslerindeki etkinliklerin benzerleri gösterilmektedir. “Keşfet” bölümünde çocukların çeşitli bilgiler edinebilecekleri kısımlar yer almaktadır. Kitap tanıtımları, iletişimle ilgili bilgiler, teknolojik yenilikler vb. uygulamalar bunlara örnek gösterilebilir. “İndir” bölümünde ise çocukları eğlendirebilecek resimler, oyunlar vb. linkler bulunmaktadır. Bu linkleri çocuklar diledikleri takdirde bilgisayarlarına indirebilmektedirler. “İzle” bölümü, bünyesinde “Masallar” başlığını bulundurmasından dolayı çalışmamızı doğrudan ilgilendirmektedir. Bu bölümde yer alan “TRT Çocuk Canlı Yayın” ve “Planet Çocuk Canlı Yayın” linkleri vasıtasıyla bu çocuk kanalları izlenebilmektedir. Dolayısıyla bu kanallarda yayınlanan görüntülü masallara da ulaşmak mümkündür.

“Videolar” bölümünde ise çeşitli çizgi filmlere ve eğlenceli videolara ulaşılabilir. “Masallar” bölümünde 15 başlık bulunmaktadır. Çoğunu hayvan masallarının oluşturduğu bu başlıkların üzerine tıklanarak sesli masallara ulaşılabilir. Sesli masallar, resimlerle yani görsel öğelerle desteklenmektedir. Ancak videolu masallara yer verilmediği görülmektedir. Sitede sunulan masalların kaynağı belirtilmemiştir.

Grafik 12. Sitedeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdeler dağılımı

Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar:

Sitede, yazılı masalların bulunmaması ve sesli masalların altında yorum bölümünün yer almamasından dolayı yorum yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca sitenin yalnızca masal sitesi olmaması, bunun sonucunda masalların küçük bir bölümde dinleyiciye ulaşması gibi sebeplerden ötürü yayıncı-dinleyici/okuyucu arasında bir ilişkiye rastlanmamaktadır.

Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi:

Türk Telekom’un çocuklara özel sitesi olarak bilinen bu sitede “Ebeveyn” bölümünde çocukların, interneti belli kurallar çerçevesinde kullanmaları için anne ve babalara değişik hizmetler verilmektedir. Hedef kitle ilk olarak çocuklardır. Bunun yanında ebeveynler de sitenin hedef kitlesinde bulunan diğer bir gruptur. Sitenin amacıyla ilgili bilgi “Vizyonumuz” bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde amaç şu şekilde ifade edilmektedir:

*“Türkiye'nin çocuk portalı **TT Çocuk**, çocukların gelişimlerine uygun bir şekilde onları teknolojiye yakınlaştırmak, eğlendirmek ve yaşlıları arasında bir topluluk yaratarak yeni arkadaşlar edinmesini sağlamaktadır. Günümüzde hayatımızın vazgeçilemez bir ögesi olan internet dünyasında çocukları, küçük yaşta doğru yönlendirerek, gelecekte internet teknolojilerini en doğru şekilde ve bilinçli kullanabilen nesiller yetiştirmek amacındadır. Diğer yandan **Marvel** ve **Disney** gibi dünyanın en önemli sinema, animasyon ve **çizgi roman** şirketleriyle birlikte hareket eden **TT Çocuk**, çocukların hayal güçlerinin geliştirilmesi için birçok oyun ve uygulama geliştirmektedir. Öte yandan çocukların sosyalleşerek arkadaşlarıyla dışarıda vakit geçirmelerini sağlamak için birçok aktivite düzenlemektedir.”*

SONUÇ

Anonim halk edebiyatı türleri, geçmişten günümüze kültürel etkileşimi ve iletişimi sağlayan bir köprü konumundadır. Kim tarafından ne zaman, nerede, nasıl üretildiği tespit edilemeyen bu türler halk arasında nesiller boyu anlatılarak günümüze ulaşmıştır. Anonim halk edebiyatı türlerinin halk arasında en çok ilgi görenlerinden birisi de masallardır. Dolayısıyla, masalların da kaynağı hususunda belirli bir coğrafya, kültür ya da din temel olarak gösterilememektedir. Bu sebeple, masalların kaynağından ziyade artık halkın ortak malı olduğu hususu bilinmelidir.

Masallar, sözlü ve yazılı kültür ortamlarından sonra değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte elektronik kültür ortamında korunarak icra edilmeye başlanmıştır. Plak-kaset-CD, radyo, telefon, televizyondan sonra internetin icadıyla birlikte internet siteleri de masalların elektronik kültür ortamında farklı bir icra mekânı olarak yerini almıştır. Günümüzde, hayatın değişmez bir parçası olan interneti Türkiye’de yaklaşık 30 milyon insan kullanmaktadır. Ülkemizde evlerin %43’ünde internet bulunmaktadır. Çocuklar genellikle evlerinden internet sitelerindeki masallara ulaşabilmektedir.

Çalışmamıza internette masal adıyla kurulmuş olan masal sitelerini tespit etmekle başladık. Bu sitelerin yanında masal adıyla kurulmamış olan fakat içeriğinde masal bölümü bulunduran bazı siteleri de çalışmaya dâhil ettik. Yaptığımız incelemeler sonucunda, masalları konu alan birçok yüksek lisans ve doktora tezi olmasına rağmen içeriğinde masal bulunduran internet sitelerinin içerik analizlerinin incelenmesini konu alan bir çalışmanın olmadığını tespit ettik. Biz de söz konusu internet sitelerindeki masalların ziyaretçilere nasıl sunulduğunu ve sitelerde nasıl bir icra ortamının oluştuğunu incelemeye çalıştık. Siteler beş başlık altında ele alınıp incelendi. Bu başlıklar şunlardır: “Sitenin Adresi”, “Sitenin Tanıtımı ve Haritası”, “Sitenin İçerik Analizi”, “Sitede Yayıncı-Okuyucu/Dinleyici İlişkisi ve Yapılan Yorumlar”, “Sitenin Amacı ve Hedef Kitlesi”

Yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde, içeriğinde masal bulunduran sitelerin takipçilerinin genellikle çocuklar olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple,

sitelerde site kurucuları görsel öğelerden sıkça yararlanmışlardır. Bu görsel öğelerin başında da resimler gelmektedir.

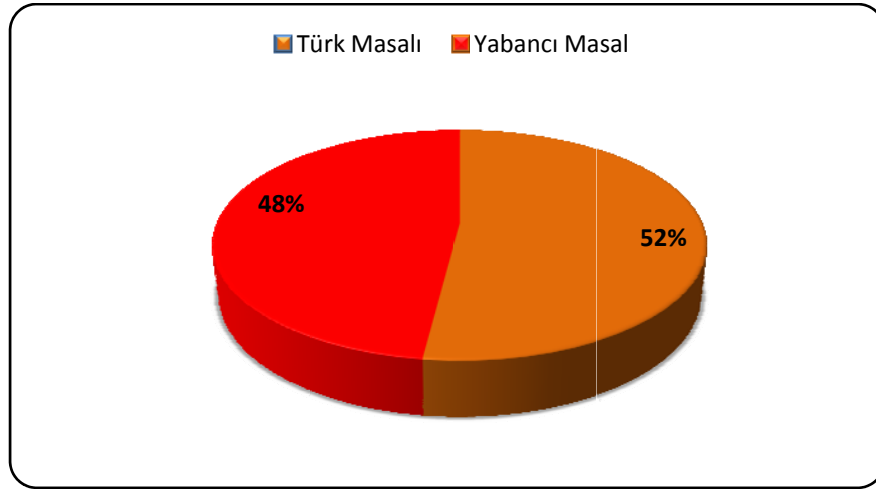
Resimler, genellikle yüz yüze iletişimin sağlandığı sözlü kültür ortamında masal anlatıcısının ağzından dinlenen masalarda yer alan, masal kahramanlarının; çocukların zihinlerinde, hayal dünyalarında canlanmasına katkıda bulunmaktadır. Biz de çalışmamızda içerik analizi yaparken internet sitelerinin görselliğini vurgulamak amacıyla ana sayfalardaki resimlere ve masal kahramanlarının resimlerine vb. yer vermeye çalıştık. Bu tip siteler resim, fotoğraf, animasyon vb. görselliğin ön plana çıktığı siteler olarak dikkat çekmektedir. Görselliğin ön plana çıktığı çağımızda bu tür resimlerle çocukların zihninde Türk masal kahramanları ile ilgili bir imaj oluşturulabilir. Bu tür canlandırma, resimleme, görsel hale getirme vb. imaj çalışmaları Türk masallarının kültürel ekonomik yönünü de arttırabilir. Takipçilerinin genellikle çocuklar olması nedeniyle sitelerde yer alan çocuk ayakkabısı, çocuk bakıcısı, etüt merkezi vb. reklamlar da çocuklara yöneliktir. Bu da masalların kültürel-ekonomik boyutunu gösteren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Masal anlatma geleneğinin önemli unsurlarından biri olarak kabul edilen anlatıcı-dinleyici ilişkisi, internet sitelerindeki masalarda yayıncı-okuyucu/dinleyici ilişkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yayıncı-okuyucu/dinleyici ilişkisinin masalların yeni icra ortamlarından biri olan internet sitelerinde yorumlar vasıtasıyla sağlandığını söyleyebiliriz. Sitelerde, ziyaretçilerin yorumlarını yazmasını bir nebze de olsa; sözlü kültür ortamında icracı ile dinleyici kitlesinin iletişimine benzetebiliriz. Çünkü site yöneticileri ziyaretçilerin bu tür yorumlarını dikkate alarak site içeriğine yön verebilmektedirler. Bu bağlamda bazı sitelerde yorum bölümünün olmaması bir eksiklik olarak kabul edilebilir. Çalışmamızda, sitelerdeki masal metinlerinin ya da görüntülü masalların altında bulunan yorum bölümlerinde yer alan ziyaretçi yorumlarına da yer verilmiştir. Çocukların masallar hakkında ilginç yorumlar yaptığını gözlemledik. Ancak bir başka dikkat çeken husus ise sitelerde en fazla yorum yapılan ve en beğenilen masalların Türk masallarından ziyade yabancı masallar olmasıdır. Yeryüzünde en eski kültüre sahip milletlerden biri olan Türk

milletinin çocuklarının kendi kültürünün masallarıyla büyümesi gerektiği düşüncesindeyiz. Bazı sitelerde masal türünün dışında kalan öykü, anı vb. gibi türlerle ilgili metinler masal başlığı altında verilmiştir. Bu metinlerin masal adı altında verilmesi siteyi oluşturanların halk bilimi, halk edebiyatı sahası içerisinde ele alınıp incelenen “masallar” konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Buradan çıkarılabilecek en önemli sonuç, söz konusu sitelerin masal türünün özelliklerini iyi bilen uzman kişiler tarafından tasarlanması gerektiğidir.

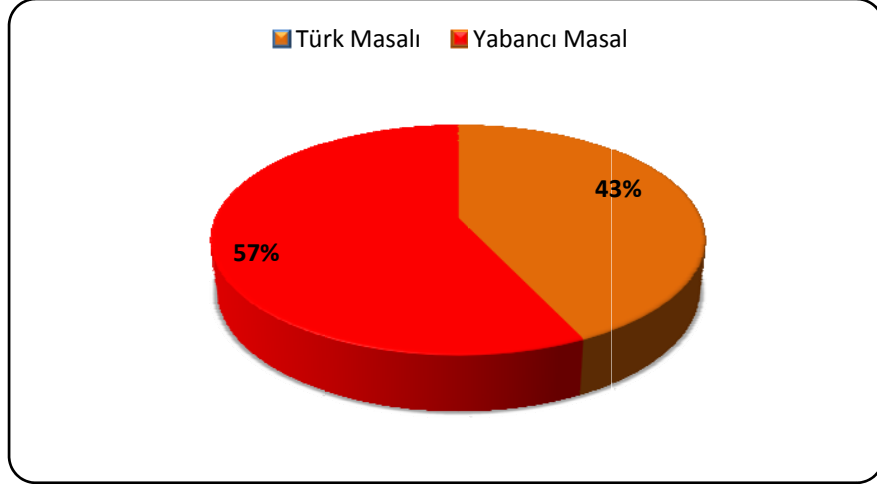
Sitelerde tespit edilen Türk ve yabancı masalların yüzdelik oranları içerik bölümlerinde grafikler vasıtasıyla sunulmuştur. Buna göre, incelediğimiz 12 sitede yer alan masalların yerli ve yabancı masal olma oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik 13. İncelenen sitelerdeki Türk masallarının ve yabancı masalların yüzdelik dağılımı

Genel grafikten hareketle, yabancı masalların oranının (% 48) oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu, beraberinde Türk çocuklarının yabancı masallar eşliğinde büyümesine ve kendi kültürel değerlerinden uzaklaşmasına sebebiyet verebilir. Bu istatistiğin yanında www.keloglanmasallari.com ve www.ttcocuk.com sitelerinin neredeyse tamamının Türk masallarından oluşmuş olmasından dolayı bu iki siteyi hesaplama dâhil etmeden ikinci bir grafiğe yer vermek gerektiği kanaatindeyiz. Bu durumda Türk masallarının ve yabancı masalların oranının şu şekilde olduğunu görmekteyiz:

Grafik 14. Genel Grafik-2

Türk masallarının elektronik kültür ortamında korunması ve yayılması için özellikle Türk edebiyatının en tanınmış masal kahramanlarından biri olarak bilinen ve yine Türk masallarının tanıtımında önemli bir görev yüklenebilecek popülariteye sahip olan Keloğlan'ın masal sitelerinde daha fazla yer alması gerektiği ortadadır.

İnceleme yaptığımız internet sitelerinin pek çoğunda masalların kaynağı belirtilmemiştir. Yine aynı masal metninin farklı sitelerde yayınlandığı ve bu yüzden de özgün sitelerin oluşmadığı gözlemlenmektedir. İnternet sitelerinde yer alan masalların kaynağı hakkında bilgi verilmediği gibi, Türk masal araştırmacıları (Pertev Naili Boratav, Naki Tezel, Tahir Alangu vb.) tarafından derlenerek yayımlanan masallara da yer verilmemiştir.

Çalışmamızı hazırlarken, araştırmaya dâhil ettiğimiz internet sitelerinin yayıncılarına ya da editörlerine elektronik posta yoluyla ulaşmaya çalıştık. Ancak iki site editörüne ulaşabildik. İrtibata geçebildiğimiz şahıslar www.bebekveanne.com sitesinin editörü Yeşim Özyapar ve www.masalkelebegi.com sitesinin editörü Emre Yücelen sitelerinde yerli ve yabancı masal dengesine dikkat etmediklerini belirttiler. Ayrıca iki editör de yayınladıkları masalları internet sitelerinden ve masal kitaplarından aldıklarını söylediler. Site analizlerinde de aynı masal metnlerinin

farklı sitelerde yayınlandığına temas edilmiştir. Bu metinlerin belli bir kısır döngü içinde tekrar paylaşılması çocukların masallardan soğumasına neden olmaktadır. Masal metinlerinin altına yapılan yorumlar bunun en açık göstergesidir. Dolayısıyla söz konusu internet siteleri özgün ve nitelikli masallara yer vermelidir.

Sonuç olarak denilebilir ki; teknolojinin gelişmesiyle birlikte günümüzde hemen her evde bulunan internet, anonim halk edebiyatı verimlerinden biri olan masalların korunması ve icrasında her geçen gün daha da etkin olmaktadır. Masallara yer veren bu tür internet siteleri çocuklarımızın kendi kültürel değerlerimizle büyümesi bakımından oldukça önemlidir. Bu sebeple bu tür internet sitelerinin içerikleri uzman kişilerce, kültürel değerlerimiz ön planda tutularak oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, Orhan: “Türkiye Folklorunda Hikâye ve Masallar Bibliyografyası”, **Antropoloji**, C.1, S.2, Ankara, 1964.
- Ahmed Vefik Paşa: **Lehçe-i Osmânî**, Dersaadet, Mahmud Bey Matbaası, 1306, s. 758.
- Albayrak, Nurettin: “Motif”, **Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü**, İstanbul, Kapı Yayınları, 2010.
- Alptekin, Ali Berat: **Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005.
- Arslan, Ahmet Ali: **Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar**, C. 1, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1998.
- Artun, Erman: **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 2006.
- Aslan, Ferhat: **Ayasofya Efsaneleri**, İstanbul, Kültür Sanat Basımevi, 2011.
- Boratav, Pertev Naili: **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, 9.bs., İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1999.

- Boratav, Pertev Naili: **Zaman Zaman İçinde**, Ankara, İmge Yayınları, 2009.
- C. Brockelmann: “Mesel. Masal”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 8, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1960, s. 120.
- Cıblak, Nilgün: Teknoloji Çağında Kültürel Miras Olan Masalların Korunması, **TÜBAR**, S. 13, Bahar 2008.
- Coşkun, Canan: **Tüketim Toplumu ve İnternet**, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2007.
- Çobanoğlu, Özkul: **Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2000.
- Çobanoğlu, Özkul: **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, 4.bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2005.
- Çobanoğlu, Özkul: **Türk Dünyası Epik Destan Geleneği**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, 2008, s. 625. [1.bs.,1962].

Eyuboğlu, İsmet Zeki:

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü, İstanbul, Sosyal Yayınlar, 2004, s. 476. [1.bs.,1998.].

Günay, Umay:

Elazığ Masalları (İnceleme), Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1975.

Günay, Umay:

“Masal”, **Türk Dünyası El Kitabı**, C.3, Ankara, Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayını, 1992.

Gürçayır, Selcan:

Folklorun Sahtesi: Fakelore, Ankara, Geleneksel Yayınları, 2007.

Karabulut, Hatice Demirbaş:

Türkiye’nin Tanıtımı ve İnternet (Türkiye Açısından Fırsat ve Tehditler), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

Kaya, Doğan:

Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Ankara, Akçağ Yayınları, 2010.

Kır, Gülten:

İnternet ve Genç Kimliği, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2008.

- Muallim Naci: **Lügat-i Naci**, İstanbul, 1322, s. 950.
- Onat, Kamil: **Web Tabanlı Birey Tanıma Yazılım Tasarımı ve Örnek Uygulaması**, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Ong, Walter: **Sözlü ve Yazılı Kültür**, İstanbul, Metis Yayınları, 1982.
- Özberen, Firdes: **İnsan Kaynağı Bulma Sürecinde İnternet: İş ve İnsan Kaynağı Siteleri**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2008.
- Özdemir, Nebi: **Medya Kültür ve Edebiyat**, Ankara, Geleneksel Yayınları, Ankara, 2008.
- Özdemir, Nebi: **Türk Eğlence Kültürü**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005.
- Özkırımlı, Atilla: **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, 3. bs., İstanbul, Cem Yayınevi, 1984, s. 814.
- Özön, Mustafa Nihat: **Resimli Büyük Türk Dili Sözlüğü**, İstanbul, Arkın Kitabevi, 1971, s. 424.

[1.bs., 1967].

Rehber Ansiklopedisi:

C.11, İstanbul, Türkiye Gazetesi, 1984, s. 269.

Sakaoğlu, Saim:

101 Anadolu Efsanesi, Ankara, Akçağ Yayınları, 2008.

Sakaoğlu, Saim:

Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Ankara, Akçağ Yayınları, 2002.

Sakaoğlu, Saim:

Masal Araştırmaları, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999.

Sever, Mustafa:

Türk Edebiyatında Etiolojik (Neden-Sonuç Açıklayıcı) Hayvan Masalları, **Millî Folklor**, C. 3, S. 24, Kış 1994, s. 45.

Seyidoğlu, Bilge:

Mitoloji Üzerine Araştırmalar Metinler ve Tahliller, Kayseri, Bizim Gençlik Yayınları, 1995.

Seyidoğlu, Bilge:

“Masal”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul, Dergâh Yayınları, 1986.

Şemseddin Sami:

Kamûs-ı Türkî, Dersaadet, 1317, s. 1288.

Şimşek, Esmâ:

Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması, C.1, Ankara, KültürBakanlığı Yay., 2001.

Tuncel, Uğur:

Sürelî Yayınlardaki Masalla İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası, İstanbul Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Türk Ansiklopedisi:

C. 23, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1976, s. 317.

Türkçe Sözlük:

Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam

C. 29, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları,

Ansiklopedisi:

2004, s. 293.

Yıldırım, Dursun:

Türk Edebiyatında Bektâşi Fıkraları, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.bebekveanne.com> (06.05.2012)

<http://www.ilkokuma.com> (02.05.2012)

<http://www.keloglanmasallari.com> (01.04.2012)

<http://www.masal.biz> (23.04.2012)

<http://www.masalalemi.net> (07.04.2012)

<http://www.masaldinle.com> (15.03.2012)

<http://www.masaldiyari.net> (04.04.2012)

<http://www.masalistasyonu.com> (26.03.2012)

<http://www.masalkelebegi.com> (19.04.2012)

<http://www.seslimasaldinle.net> (02.02.2012)

<http://www.seslimasal.net> (22.04.2012)

<http://www.tdk.gov.tr> (14.01.2012)

<http://www.wikipedia.org>. (22.01.2012)

<http://www.medyagundem.net>. (28.03.2012)

<http://www.ttcocuk.com> (26.04.2012)